

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kamu Hukuku

**CEZA MUHAKAMESİ KANUNU'NDA
UZLAŞTIRMA**

Mahir YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Hasan SINAR

İstanbul, 2021

CEZA MUHAKAMESİ KANUNU'NDA UZLAŞTIRMA

Mahir YILDIRIM

Kamu Hukuku

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ
2021

Mahir YILDIRIM tarafından hazırlanmış ve 10.02.2021 tarihinde sunulmuş CEZA MUHAKAMESİ KANUNU'NDA UZLAŞTIRMA başlıklı tez Kamu Hukuku Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Hasan SINAR
Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Hasan SINAR

Hukuk Fakültesi,,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fulya EROĞLU

Hukuk Fakültesi,,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Esra ALAN AKCAN

Hukuk Fakültesi,
Medipol Üniversitesi

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak bütün şartları sağladığını beyan ederim.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü kabul tarihi:

___/___/___

Bu dokümandaki tüm bilgilerin akademik kural ve etiğe bağılı kalınarak yazıldığını ve tez yazım kuralları kapsamında bu çalışmada bulunan ve özgün olmayan bütün bilgi ve materyallerin referanslandırıldığını temin ederim.

Mahir Yıldırım

İTHAF

Eşim ve Çocuklarıma...

ÖZET

CEZA MUHAKEMESİ KANUNU'NDA UZLAŞTIRMA

Mahir YILDIRIM

Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Doç. Dr. Hasan Sınar

Tarih: Şubat / 2021

Sayfa: 103

Cezalandırıcı adalet anlayışının uyuşmazlıkların çözümünde yetersiz kalması, toplumların sosyal ve ekonomik durumlarının gelişmesi ve değişmesi ile cezalandırıcı adalet sisteminin yerini yargı dışı onarıcı adalet anlayışı almıştır. Onarıcı adalet anlayışının bir ürünü olan ve günümüzde gittikçe yaygınlaşan uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yollarının birçok çeşidi bulunmaktadır. Bunlardan en önemlilerinden biri de uzlaştırmadır. Uzlaştırmada, şüpheli, sanık, mağdur veya suçtan zarar görenler bir uzlaştırmacının yardımı ile aralarındaki uyuşmazlıkların çözümüne aktif olarak katılmaktadırlar. Uzlaştırma işlemleri yargı organlarının dışında yapılmaktadır ancak yapılan uzlaştırma işlemlerinde yargı organlarının gözetimi ve denetimi olmalıdır. Uzlaştırmının sağlanması durumundan artık adli yargının dışında uyuşmazlık çözümlenmektedir. Şüpheli veya sanıklar bu sayede ceza almaktan kurtulmuş olmaktadır. Mağdur veya suçtan zarar görenler de suçtan kaynaklanan zararları daha hızlı ve daha az masrafla karşılanmakta ve mağduriyetleri giderilmektedir. Tüm bu süreçte tarafların özgür iradeleri belirleyici olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Uzlaştırma, Uzlaştırmacı, Onarıcı Adalet, Alternatif Uyuşmazlık, Şüpheli, Mağdur

ABSTRACT

RECONCILIATION IN THE LAW OF CRIMINAL PROCEDURE

Mahir YILDIRIM

Department Of Public Law, Graduate Education Institute, Altınbaş University

Supervisor: Doç. Dr. Hasan Sınar

Date: February, 2021

Pages: 103

The inability of the traditional sense of punitive justice to resolve disputes, with the development and change of the social and economic situation of societies, the punitive justice system has been replaced by an understanding of non-judicial restorative justice. There are many types of alternative solutions in disputes that are a product of restorative justice and which are becoming increasingly common today. One of the most important of these is reconciliation. In reconciliation, suspects, defendants, victims or those who have been harmed by crime are actively involved in the resolution of disputes between them with the help of a conciliator. Attempts to reconcile are made outside the judicial organs but under the supervision and supervision of the judicial organs. The dispute is now being resolved outside the judicial jurisdiction because of the settlement situation. Suspects or defendants are thus spared punishment. Victims or those who are harmed by crime are also more quickly and at less expense, and their grievances are remedied. In this process, the free will of the parties is decisive.

Keywords: Reconciliation, Conciliatory, Restorative Justice, Alternative Dispute, Suspect, Victim

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
1. ONARICI ADALET ANLAYIŞININ DÜŞÜNSEL TEMELİ, ONARICI ADALET YÖNTEMLERİ, UZLAŞTIRMA VE UZLAŞTIRMANIN BENZER KURUMLARDAN FARKLARI	4
1.1 ONARICI ADALET ANLAYIŞININ DÜŞÜNSEL TEMELİ.....	4
1.1.1 Onarıcı Adalet Teorisi	4
1.1.2 Onarıcı Adaletin Cezalandırıcı Adalet Sisteminden Farkı.....	10
1.2 ONARICI ADALET YÖNTEMLERİ	13
1.2.1 Genel Olarak	13
1.2.2 Tazminata Yönelik Müzakere Yöntemleri	14
1.2.3 Topluluk Kurulları Veya Mahkemeleri.....	14
1.2.4 Aile Ve Topluluk Grup Toplantıları	15
1.2.5 Halkalar Yöntemi.....	16
1.2.6 Küçük Suçlular Projeleri	16
1.2.7 Mağdur-Fail Arabuluculuğu.....	16

1.3 UZLAŖTIRMA	18
1.3.1 UzlaŖma ve UzlaŖtırma Kavramları	18
1.3.2 UzlaŖtırmanın Hukukî Niteliği.....	22
1.3.3 UzlaŖtırmanın Faydaları.....	27
1.3.4 İstanbul SözleŖmesi ve UzlaŖtırma.....	29
1.4 UZLAŖTIRMANIN BENZER KURUMLARDAN FARKLARI.....	31
1.4.1 Ŗikâyetten Vazgeçme	31
1.4.2 Ön Ödeme.....	32
1.4.3 Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması.....	34
1.4.4 Etkin PiŖmanlık.....	35
1.4.5 Arabuluculuk.....	37
1.4.6 Tahkim	37
2 UZLAŖTIRMANIN İLKELERİ VE ŖARTLARI.....	40
2.1 UZLAŖTIRMAYA EGEMEN OLAN İLKELER... ..	40
2.1.1 UzlaŖtırmanın Temel İlkeleri	40
2.1.1.1 Özgür iradeye dayanması.....	40
2.1.1.2 Temel hak ve menfaatlerin korunması.....	41
2.1.1.3 Tümü hak ve güvencelere sahip olunması ve tercüman	
atanması	42

2.1.1.4 Aydınlanma.....	42
2.1.1.5 Bireyselleştirme	43
2.1.1.6 Sirayet edememe.....	44
2.1.1.7 Gizlilik ve davada delil olamaması	45
2.1.1.8 Muhakeme şartı olma	46
2.1.2 Uzlaştırmanın Etik İlkeleri	47
2.1.2.1 Tarafsızlık ve bağımsızlık.....	47
2.1.2.2 Görevin etkin, zamanında ve verimli şekilde yerine getirilmesi.....	50
2.1.2.3 Taraflara saygılı ve nazik davranma.....	50
2.1.2.4 Önyargılı olmama ve eşit davranma.....	50
2.1.2.5 Olayda tarafların vekili veya müdafiliğini üstlenmeme	51
2.1.2.6 Menfaat temin etmeme	51
2.2 UZLAŞTIRMANIN ŞARTLARI	52
2.2.1 Uzlaştırmanın Taraflara İlişkin Şartları	52
2.2.1.1 Mağdur veya suçtan zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması.....	52
2.2.1.2 Taraflardan birinin ölümü ve mirasçılık	53
2.2.1.3 Akıl hastalığı, yaş küçüklüğü , sağır ve dilsizlik hali.....	54
2.2.2 Uzlaştırmanın Suça İlişkin Şartları.....	57
2.2.2.1 Suç ile ilgili muhakeme şartlarının bulunması	57

2.2.2.2 Soruşturma konusu suça ilişkin şüpheli hakkında yeterli delilin bulunması	58
2.2.2.3 Suçun uzlaştırma kapsamında olması	59
2.2.2.4 Uzlaştırma kapsamındaki bir suçun bu kapsamda olmayan bir suç ile birlikte işlenmesi	61
2.3 Uzlaştırmacıya İlişkin Şartları.....	64
2.3.1 Uzlaştırmanın yetkili kimse tarafından yapılması	64
2.3.2 Uzlaştırmacının nitelikleri	64
2.3.3 Uzlaştırmacının eğitimi.....	65
2.3.4 Uzlaştırmacının yasaklılığı ve reddi	66
3. CEZA MUHAKEMELERİNİN EVRELERİNE GÖRE UZLAŞTIRMA USULLERİ VE SONUÇLARI.....	67
3.1 SORUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞTIRMA USULÜ	67
3.1.1 Delillerin Toplanması ve Dosyasının Uzlaştırma Bürosuna Gönderilmesi	67
3.1.2 Uzlaştırmacıların Görevlendirilmesi ve Dosyanın Uzlaştırmacıya Teslimi.....	69
3.1.3 Uzlaştırma Teklifi	69
3.1.4 Uzlaşma Müzakereleri.....	73
3.1.5 Uzlaştırmada Edim	75
3.1.6 Uzlaştırma Raporu.....	75

3.1.7 Uzlaştırma Belgesi.....	77
3.2 KOVUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞTIRMA USULÜ	77
3.3 İNFAZ EVRESİNDE UZLAŞTIRMA USULÜ	83
3.4 UZLAŞTIRMANIN SONUÇLARI	83
3.4.1 Uzlaştırmanın Soruşturma Evresindeki Sonuçları.....	83
3.4.1.1 Kovuşturmaya yer olmadığı kararı	84
3.4.1.2 Kamu davasının açılmasının ertelenmesi.....	84
3.4.1.3 İddianame düzenlenmesi ve ilamlı icra takibi	85
3.4.2 Uzlaştırmanın Kovuşturma Evresindeki Sonuçları.....	86
3.4.2.1 Düşme kararı	86
3.4.2.2 Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı	86
3.4.3 Uzlaştırmanın Soruşturma Ve Kovuşturma Evrelerinde Ortak Sonuçları.....	87
3.4.3.1 Adli sicil ve arşiv kaydı oluşmaması	87
3.4.3.2 Tekerrüre esas olamama	88
3.4.3.3 Tazminat alacağının sona ermesi.....	89
3.4.3.4 Müsadere.....	90
3.4.3.5 Zamanaşımı ve dava süresi.....	91
3.4.3.6 Uzlaştırmacı ücreti ve uzlaştırma giderleri.....	92
SONUÇ.....	93

REFERANSLAR..... 96

ÖZGEÇMİŞ..... 107

KISALTMALAR

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AÜHFD	:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUY	: Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
E	: Esas
Ed.	: Editörlüğünde
F	: fıkra
HD	:Hukuk Dairesi
HMK	:Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K	: Karar
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
R.G	: Resmi Gazete
SEGBİS	: Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
SMS	: Short Message Service
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
vd.	:Ve diğerleri
Yarg.	: Yargıtay

GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğu andan itibaren aralarında sürekli anlaşmazlık ve uyuşmazlıklar olmuştur. Bu anlaşmazlık ve uyuşmazlıkların kaynağı hukuki olabildiği gibi cezai nedenlere de bağlı olmuştur. Hangi nedene dayalı olursa olsun bu anlaşmazlık ve uyuşmazlıklar kimi zaman barışçıl yollar kullanılarak sulh ile sonlandırılmış, kimi zamanda, tarafların birbirlerine maddi ve manevi zararlar vermek sureti ile sonuçlandırılmıştır. Suç olarak kabul edilen eylemlerin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan uyuşmazlıklar ve mağdura verilen zararlar, cezalandırıcı adalet anlayışının kabul edildiği sistemlerde fail veya faillerin hürriyeti bağlayıcı ceza yöntemleri ile cezalandırılması veya ıslah edilmesi yoluna gidilmiş, bu suretle mağdurların hakkı korunmaya, adaletin, toplumsal barışın ve kamu düzeninin sağlanmasına çalışılmıştır.

Toplumların sosyal ve ekonomik durumlarının gelişmesi ve değişmesi ile cezalandırıcı adalet sisteminin yerini yargı dışı onarıcı adalet sistemi almış, anlaşmazlıklarda mağdurlar ile faillerin aralarındaki anlaşmazlıkların çözülmesine aktif katılımları sağlanmak sureti ile uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yolları geliştirilmiştir.

Onarıcı adalet sisteminin geliştirilmesinin bir diğer sebebi de cezalandırıcı adalet sisteminin toplumun problemlerini karşılayamayacak duruma gelmesi ve çok fazla iş yükünün olmasıdır. Onarıcı adalet sisteminin birden fazla türü vardır. Bunlardan en önemlisi de günümüzde onarıcı adalet sisteminin bir ürünü olan uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yollarından uzlaşma kurumudur. Bu kurumun bu kadar önemli olmasının sebebi ceza hukukuyla ilgili olmasındandır. Çünkü ceza hukuku fail ve mağdura doğrudan etki eden ve hayatlarıyla ilgili geri dönülemez kararların verildiği bir kurumdur. Burada yapılacak yanlışlık veya hata çok ciddi mağduriyetlere sebep olabilecektir. Bu durumda uzlaştırma kurumunun önemini artırmaktadır.

Uzlaştırma kurumu işlenen suçlar nedeni ile ortaya çıkan mağduriyetlerin giderilmesi, zararların tazmini ve adaletin tesisi bakımından mahkemeler ve yargı organları dışında önemli görevler yerine getirmektedir.

Onarıcı adalet sistemlerinde, failin işlediği suç nedeni ile ortaya çıkan mağduriyet ve zarar, mağdur veya suçtan zarar gören ile şüpheli veya sanığında aktif katılımları ile yargı organları dışında nc kişiler aracılığı ile yürütülmektedir. Taraflar arasında bu türden bir uyuşmazlığın çözümü sonucunda şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören cezalandırıcı adalet sisteminin olumsuz sonuçlarından etkilenmemektedirler.

Uzlaşma sistemi birçok faydayı da beraberinde getirmekte bu kapsamda işlenen suçlar nedeni ile mağdur veya suçtan zarar görenlerin haklarına kavuşması ve mağduriyetlerinin giderilmesi hızlı bir şekilde yerine getirilerek adaletin işleyişi hızlandırılmakta, mahkemeler ve yargı organlarının iş yükü azaltılmakta, toplumsal barış ve kamu düzeni kolay ve az bir masrafla sağlanabilmektedir. Ayrıca bu sistemde fail ve mağdur aktif bir şekilde sürece katılmaktadır. Süreç uzman kişilerin kontrolü ve bilgilendirmesi doğrultusunda, mağdurun meydana gelen zararı fail tarafından karşılanmakta, failin de ceza alması engellenmekte, bu şekilde de süreç olumlu bir şekilde sonlandırılmaktadır.

Uzlaştırma kurumu hukuk düzenimize yakın bir dönemde girmiştir. Bu sebeple de kapsamı dardır ve eksiklikler söz konusudur. Yapılan mevzuat düzenlemeleri ile kapsam genişletilmekte ve eksiklikler giderilmeye çalışılmaktadır. Onarıcı adalet sisteminin daha etkili bir şekilde hukuk sistemimizin içinde varlığı devam ettirebilmesi için yakın zamanda uzlaştırma ile ilgi düzenlemelerin yapılacağı muhakkaktır.

Çalışmamızda uzlaştırma kurumu  bölüm halinde incelenecektir. İlk bölümde; onarıcı adalet teorisi, onarıcı adaletin cezalandırıcı adalet sisteminden farkı, onarıcı adalet yöntemleri, uzlaşma ve uzlaştırma kavramları, uzlaştırmanın hukukî niteliği, uzlaştırmanın faydaları, benzer kurumlardan farkları açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde; uzlaştırmanın ilkeleri ve şartları incelenmiştir. nc bölümde; soruştırma, kovuşturma ve

infaz evrelerinde uzlaştırma usulleri, soruşturma ve kovuşturma evrelerindeki sonuçları ayrı ayrı sonuçları ile ortak sonuçları açıklanmıştır. Ayrıca yapılan bu çalışmada uzlaştırma konusunda öğreti ve yargı kararları ile de bahsi geçen konular açıklanmaya ve bu suretle uzlaştırma hükümlerinin uygulanması ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

1. ONARICI ADALET ANLAYIŞININ DÜŞÜNSEL TEMELİ, ONARICI ADALET YÖNTEMLERİ, UZLAŞTIRMA VE UZLAŞTIRMANIN BENZER KURUMLARDAN FARKLARI

1.1 ONARICI ADALET ANLAYIŞININ DÜŞÜNSEL TEMELİ

1.1.1 Onarıcı Adalet Teorisi

Toplumların sürekli değişkenlik gösteren dinamik yapıları mevcuttur. Dönemsel olarak değer yargıları farklılıklar göstermektedir. Ekonomik, sosyal, kültürel ve politik nedenlere dayalı olarak değişen toplumlarda bir dönemde geçerli olan bir kural bir başka dönemde hüküm ifade etmemektedir. Bu değişim ve dönüşümden adalet anlayışı da payını almakta, suçluların cezalandırılmasından mağdurların zararlarının giderilmesine kadar birçok alanda değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Cezalandırıcı adalet anlayışı kapsamında maddi gerçeği ortaya çıkarıp suç failinin mutlaka hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmasını amaçlayan yaklaşım zamanla suçlunun ıslah edilmesi ve yeniden suç işlemesinin önüne geçilmesine ilişkin yol ve yöntemlerin arayışına girilmiştir. Bu kapsamda 19. yüzyılın sonlarına kadar ıslah evleri ve suçluyu iyileştirme merkezleri gibi alternatif kurumlara başvurulmuştur. Bununla birlikte bu tür yol ve yöntemlerin de suç ve suçlu ile mücadelede yetersiz kaldığı görülerek diğer başka çözüm yolları arayışlarına girilmiştir¹.

Cezalandırıcı adalet sistemi ile bir taraftan özgürlükler korunurken diğer taraftan suçlular cezalandırılmaktadır. Bununla birlikte suçlunun salt cezalandırılması ile adalet anlayışının ve toplumsal barışın tesis edilemeyeceği görülmüş, suçluyu cezalandırmakla birlikte onu topluma yeniden kazandırmayı, diğer taraftan da mağdurların zararlarının karşılanması ve haklarının korunması gerektiği anlayışı özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır². Bu yaklaşımla birlikte suçun faili, mağduru veya suçtan zarar gören ve yargı

¹ Özlem Özyiğit Ayata : **Türkiye’de Uzlaşma Kurumunun Yasal Çerçevesinin ve Uygulamasının Onarıcı Adalet Prensipleriyle Değerlendirilmesi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı (İnsan Hakları Hukuku), Yüksek Lisans Tezi, 2009, s.3

² Seydi Kaymaz / Hasan Tahsin Gökcan: **Uzlaşma ve Ön Ödeme**, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s.58-59

organları arasında iş birliğini sağlayacak düzenlemelere hukuk sistemlerinde yer verilerek ceza hukukunda, cezalandırıcı adalet yaklaşımının yanında onarıcı adalet yaklaşımı da benimsenmiştir. Böylece işlenen suçlar nedeni ile suç faillerinin cezalandırılması esası benimsemiş olan cezalandırıcı adalet anlayışına alternatif olarak mağdurların uğradıkları zararların telafisi ve suçluların topluma kazandırılması anlayışını benimseyen onarıcı adalet anlayışı ceza yargılamasında yerini almıştır³.

Cezalandırıcı adalet anlayışının yerine alternatif çözüm yöntemlerinin benimsenmesi daha çok 20. Yüzyılda yaşanan iktisadi ve sosyal olayların bir sonucu olarak görülebilir. Zira yaşanan bu olayların sonucunda ortaya çıkan uyuşmazlıkların giderilmesinde yargı mekanizmalarının yetersiz kalmaları üzerine, bu yetersizlikleri ve olumsuzlukları ortadan kaldırmak amacı ile cezalandırıcı adalet yöntemlerine alternatif bir adalet yöntemi olarak onarıcı adalet yöntemi görülmüştür⁴.

Günümüzde mağdur veya suçtan zarar görenlerin hak ve menfaatlerinin korunması konusunda duyarlılık daha fazla artmış, bu kapsamda suç failinin cezalandırılmasının yanında mağdurun hak ve menfaatlerinin korunması, zararlarının giderilmesi ve yargılama sürecinde rolünün güçlendirilmesi ön plana çıkmıştır. Hatta bazı ülkelerde suçtan kaynaklanan mağdurun zararlarının devlet eliyle giderilmesi dahi benimsenmiştir⁵.

Onarıcı adalet anlayışı, "*toplumsal adalet*", "*iyileştirmeler yapma*", "*pozitif adalet*", "*ilişkisel adalet*", "*düzeltilici adalet*", "*toplum temelli adalet*" gibi birçok benzer kavramla da ifade edilebilmektedir⁶. Onarıcı adalet anlayışının temelinde Anglo-Sakson hukuk sistemi bulunmaktadır. Bu kapsamda onarıcı adalet anlayışı ABD, İngiltere, Yeni Zelanda ve Avusturalya gibi ülkelerin hukuk sistemlerindeki uygulamalarda sıkça yer bulmaktadır⁷.

³Özyiğit Ayata a.g.e, s.3

⁴ Hakan A. Yavuz,: Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl 6, S.23, 2015, s. 86

⁵ Mustafa Albayrak,: Son Düzenlemeler Işığında Uzlaşma Kurumu Üzerine Düşünceler, **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Yıl 2, S.10, 2007, s.131

⁶ Baytaz, Abdullah Batuhan: "Onarıcı Adalet Genel Bir Bakış". **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.71, S.1, 2013, s.117-130.

⁷ Ekrem, Çetintürk, :**Onarıcı Adalet Sisteminde Uzlaştırma**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017, s. 8

Onarıcı adalet anlayışının cezalandırıcı adalet anlayışına alternatif bir adalet yöntemi olarak görülmesinin temelinde pek çok neden bulunmaktadır. Cezalandırıcı adalet anlayışında, suçun mağdurunu dikkate almayan veya yok sayan, suçun işlenmesi sonrasında şüpheli veya sanık hakkında yalnızca cezalandırmaya yönelik soyut hukuk kurallarının uygulanması yerine, “*olan oldu artık geçmişi bırakıp geleceğe bakalım*” düşüncesinden hareketle onarıcı adalet anlayışına göre ortaya çıkan zarar veya mağduriyeti gidermek amaçlı olarak, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören kişilerin aktif katılımları ile uyuşmazlığın sonlandırılması amaçlanmaktadır⁸.

Onarıcı adalet anlayışı, öncelikli olarak işlenen suç nedeni ile mağdur ve suçun failini suçun işlenmesinden önceki hale getirme, faile ödev ve sorumluluklar yüklemek sureti ile oluşan zarar veya mağduriyeti giderme, iyileştirme, ıslah etme, kişinin yeniden suç işlemesini önlemek sureti ile suç işlemeyi alışkanlık haline getirmesini engellemeyi amaçlar⁹.

Onarıcı adalet anlayışı, işlenen suç nedeni ile ortaya çıkan zararın giderilmesi üzerine yoğunlaşmakta olup mağdur eksenli çözümler üretilerek mağdurun suç öncesindeki durumuna kavuşturulmasını hedeflemektedir. Bu yaklaşım ile aynı zamanda toplumsal barış, huzur ve güven sağlanabilmektedir¹⁰. Bu suretle onarıcı adalet anlayışı, bir denge esasına dayanmakta olup bu kapsamda suçun faili, suçun mağduru veya suçtan zarar gören ve toplum arasında denge sağlamaya çalışmaktadır.¹¹.

Onarıcı adalet anlayışı, suç failini işlediği suçun karşılığı olarak cezalandırmak sureti ile zarar vermekten ziyade daha insani ve yumuşak yaptırımlar öngörmesi ve suç failini eğiterek ıslah etme ve düzeltme, topluma yeniden kazandırma, affetme, mağdur veya suçtan zarar

⁸ Sinan Bayındır / Oğuz, Ersöz, Oğuz: **Uzlaştırma Sınavına Hazırlık Kitabı**. İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2018, s. 59

⁹ Püren, Akçay: Onarıcı Adalet Modeli Çerçevesinde Uzlaştırma ve Çocuk Mahkemelerinde Uygulanması. **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (9), 2011, s. 131

¹⁰ Vahit Bıçak: Onarıcı Adalet Yaklaşımıyla Ceza Adalet Sisteminin Yeniden İnşası, <https://www.bicakhukuk.com/wp-content/uploads/2018/01/Vahit-Bıçak-2018-Adalet-Şurası-Tebliğ.pdf> (E.T.29.01.2020)

¹¹ Can Canpolat, / Zeyyat Sabuncuoğlu, : **Uzlaştırma**. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017, s. 7

gören ile suçun failini bir araya getirmek sureti ile yeniden toplumsal iletişimi sağlama gibi işlevleri yerine getirmektedir¹²

Cezalandırıcı adalet sistemlerinin, günümüz koşullarında suçun işlenmesinin önlenmesinde yeteri kadar etkili ve caydırıcı olamaması ve suç nedeni ile ortaya çıkan zararın giderilmesinde yetersiz kalması nedeni ile bozulan kamu düzeni, adalet duygusu ve sosyal düzensizlikler karşısında alternatif çözüm yolları arayışının bir ürünü olarak onarıcı adalet anlayışında, suçun faili, mağduru ve suçtan zarar görenlerin aktif katılımları ile suç nedeni ile ortaya çıkan sorunlar, taraflar arasında kurulan iletişim kanalları aracılığı ile karşılıklı anlayış ve sosyal sorumluluk bilinci içerisinde giderilmektedir¹³.

Diğer taraftan onarıcı adalet anlayışında, suç faillerinin rehabilite edilmesi, suçun işlenmesi ile mağdur veya suçtan zarar görenlerin zarar ve mağduriyetlerinin giderilmesi kapsamında toplumsal sorumluluğun oluşması sağlanmakta, bu suretle cezalandırıcı adalet sisteminin ağır, meşakkatli, uzun ve masraflı işleyen süreci kısaltılarak adalet daha kısa sürede ve daha az masrafla sağlanmaktadır¹⁴.

Onarıcı adalet anlayışı, aynı zamanda işlenen suçtan kaynaklanan olumsuz sonuçların, gelecekte ortaya çıkaracağı muhtemel sorunları da ortadan kaldırmak amacı ile var olan mevcut soruna fail ve mağdur odaklı olarak suçun tüm süjeleri ile elbirliği içerisinde yeni ve etkili çözümler geliştirmeyi sağlamaktadır¹⁵. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler Çalışma Topluluğu onarıcı adalet anlayışının bu yönüne dikkat çekerek “*Onarıcı adalet, işlenmiş bir suçtan etkilenen tarafların tümünü, suçun ortaya çıkardığı zararlı sonuçları ve suçun geleceğe yönelik etkilerini nasıl giderecekleri konusundaki meseleyi toplu olarak çözmeleri için bir araya getiren bir süreçtir.*” şeklinde ifade ile onarıcı adalet anlayışını tanımlamıştır¹⁶.

¹² Çetintürk, , a.g.e, s. 9

¹³ Mustafa Serdar, Özbek/ Orhan Cüni/Merve, Özcan: **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı**, Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını 1. Basım, 2018, s.3

¹⁴ Seydi Kaymaz / Hasan Tahsin Gökcan, a.g.e. s.58-59

¹⁵ Özyiğit Ayata, a.g.e. s.5.

¹⁶ Mustafa Serdar Özbek: Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması, **Kazancı Hukuk Dergisi**, S.1, 2010, s. 141

Onarıcı adalet anlayışının öne çıkan başlıca özelliklerine baktığımızda; Her olayı kendine has özellikleri ile birlikte suçun faili ve mağdurun bulundukları koşullar göz önüne alınarak suçun failine karşı esnek bir tepki verilmektedir. Bu tepki ise, suçun faili, mağduru ve toplumun iyileştirilmesini, insan onurunu ve eşitliğe saygı duyulmasını, sosyal uyumun sağlanmasını sağlayacak nitelikte olması gerekir. Failin işlediği suç nedeni ile damgalanmış olmasının etkilerini gidermek veya azaltmak amacı taşımaktadır. Cezalandırıcı adalet anlayışının tamamlayıcısı olarak uygulanabilmektedir. Suç nedeni ile ortaya çıkan sorun kolektif bir anlayış içerisinde ele alınmaktadır. Suç nedeni ile ortaya çıkan zararın giderilmesi ve adalet tesis edilmektedir. Suçun failinin, yaptığı eylemin neden ve sonuçlarını sağlıklı ve doğru şekilde değerlendirmesi ve sorumluluk üstlenmesi sağlanmaktadır. Onarıcı adalet anlayışı farklı gelenekten gelen suç ve ceza adalet sistemlerine kolayca adapte olabildiği gibi, tüm suç ve suç faillerine de uygulanabilmektedir. Suç ve uyumsuzlukların önlenmesinde, toplumun rolü benimsenerek suç ve uyuşmazlıklarda fiili bir tepkinin ortaya konulması gerektiği anlayışı bulunmaktadır¹⁷. Suçun ihlal ettiği hukuk kuralları nedeni ile devlet otoritesine karşı gelen failin cezalandırılması geri plana itilmekte, öncelikli olarak suçtan zarar gören mağdur ve toplumun zararlarının giderilmesi hedeflenmektedir¹⁸.

Onarıcı adalet anlayışı bir diyalog sürecini barındırmaktadır. Bu süreçte suç ile suçla ilgili sühler arasında iletişim sağlanmakta, tarafların birbirlerinin duygu ve düşüncelerini anlamasına ve birbirlerine kolaylıkla aktarılmasına olanak sağlanmakta, empati kurulması teşvik edilmektedir. Bu suretle tarafların iç dünyası daha yakından görülmekte ve yüklenilecek sorumlulukların kabullenilmesi kolaylaştırılmaktadır¹⁹.

Onarıcı adalet anlayışında, gerçekleşen suç nedeni ile suçun failine ne şekilde bir tepki verileceğine mağdur, suçun faili ve toplum birlikte karara vermekte, bu suretle suç nedeni ile uğranılan zararın ne şekilde ve ne kadar giderileceğine ve bozulan toplumsal barış ve huzurun tesisine kolektif biçimde karar verilmektedir²⁰. Bu suretle aynı zamanda daha sonra doğacak

¹⁷ Bıçak, a.g.e., s.5.

¹⁸ Özbek, Çağdaş Ceza Adaleti, s. 141

¹⁹ Mahmut Kaplan, : “Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları” Akdeniz **Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:5, S:1, 2015 ,s.61

²⁰ Bıçak, a.g.e., s.4

muhtemel zararların da önüne geçilebilmektedir²¹. Bu yaklaşım ile gelecekte işlenebilecek muhtemel suçların önüne geçme devletin görevi olarak görülmemekte, toplumunda bu konuda katkıda bulunabileceği ortaya konulmaktadır.

Onarıcı adalet anlayışında, sorunun çözümü sürecinde toplum ve yargı organları, suçun faili ile mağdur veya suçtan zarar görenin sosyal çevrelerine katılmaktadırlar. Zira suçun işlenmesi ile bir taraftan hukuk kuralları ihlal edilirken diğer taraftan suç failinin doğrudan hedefinde olan mağdur ile birlikte toplumda zarar görmektedir. Onarıcı adalet anlayışının sorunu çözme sürecinde, yargı organları, toplum, mağdur ve suçun failinin birlikte aktif katılımları ile bozulan ilişkiler yeniden düzeltilir, bir uzlaşma ile suçun faili ile mağdur veya suçtan zarar gören arasında barış anlaşması gerçekleştirilir. Bu süreçte suçun faili ile mağdur veya suçtan zarar görenin ihtiyaçları, zarar, ödev ve sorumlulukları birlikte tespit edilir. Yine bu süreçte karşıt tarafların güçlü yanları ve yeteneklerinden faydalanılarak eksik ve zayıf yönleri arka plana itilir.

Onarıcı adalet anlayışında, sürece katılan suçun faili ve mağdurun onuruna saygılı olma, güçsüz olana destek vermek sureti ile sürece aktif katılımını sağlama, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygılı olma, ayrımcılık yapmama (cinsiyet, din, ırk vb.), gönüllük esasına dayanılarak sonuca ulaşma, uzlaşma sonucu yapılan anlaşmaya uyma, fail ve mağdur ile toplumun güvenliğine saygı duyma gibi ilkeleri göz önünde bulundurulur.

Onarıcı adalet anlayışı, mağdur haklarının öne çıkmasına olanak sağlamakla birlikte bu yaklaşımın gelişmesi devam etmektedir. Bu kapsamda tam olarak bir tanım yapılmaktan ziyade açıklanabilir bir kavram olarak onarıcı adalet yaklaşımının temelinde, failin gerçekleştirdiği suç nedeni ile zarar gören, özelde mağdur genelde ise toplumun haklarını koruma bakımından suçla ilgili tüm sùjelerin katılımı ile ortaya çıkan zarar ve haksızlığın elbirliği içerisinde giderilmesi yatmaktadır²².

²¹ Kaplan, a.g.e., s.60

²² Çetintürk, a.g.e., s.7-8.

1.1.2 Onarıcı Adaletin Cezalandırıcı Adalet Sisteminden Farkı

Onarıcı adalet sistemi ile cezalandırıcı adalet sistemi arasında suçun değerlendirilmesi, stüjelerin sistemdeki yeri ve anlamı, uygulanan yöntem ve ulaşılması umulan sonuçlar bakımından birçok temel farklılıklar bulunmaktadır.

Cezalandırıcı adalet yaklaşımında, suç ile hukuk kuralları ihlal edilmekte, mağdur konumunda devlet bulunmakta, fail ve devlet karşı karşıya gelmekte iken, onarıcı adalet yaklaşımında, işlenen suç ile kanunlar çiğnenmekle birlikte aynı zamanda kişiler birbirlerine haksızlık yaparak mağdur veya suçtan zarar görenlerin hakları ile toplumsal ilişkiler de ihlal edilmektedir²³.

Cezalandırıcı adalet sisteminde suçun faili ve mağduru arasındaki uyuşmazlığın çözümü, aralarında oluşan husumetin sonuçlandırılması ve süreçteki düşünce ve kanaatleri göz ardı edilerek geri planda kalmakta, buna karşın devlet otoritesi ve failin suçluluğu ön plana çıkmakta, suçun işlenmesi ile fail devlete karşı sorumlu tutulmakta iken²⁴, onarıcı adalet sisteminde ise tarafların sürece aktif katılımları, suçun faili ile mağduru birlikte karşılıklı iletişim halinde olması teşvik edilmekte, müzakere ve karşılıklı anlaşma ile tarafların ihtiyaç ve sorumlulukları tespit edilmektedir²⁵.

Cezalandırıcı adalet sisteminde kanunlara uyma ve devlet otoritesinin sağlanmasında caydırıcı etkiye sahip olan yalnızca hürriyeti bağlayıcı ceza ve para cezası şeklinde cezalandırma yöntemi uygulanmakta iken²⁶, onarıcı adalet yöntemlerinde, suçun işlenmesi ile ortaya çıkan yıkıcı ve zarar verici sonuçları telafi edilmektedir. Onarıcı adalet sürecinde uzlaştırmayı kolaylaştıran kişiler eliyle suçun faili, mağduru veya suçtan zarar görenlerin suçun sonucu olan sorunların çözümüne birlikte ve aktif olarak katılmaları sağlanmaktadır²⁷

²³ Bıçak, a.g.e, s.45

²⁴ Çetintürk, a.g.e., s. 45

²⁵ Bıçak, a.g.e, s. 45

²⁶ Baytaz, a.g.e, s.119

²⁷ Özbek/ Cüni/ Özcan, a.g.e., s. 4-5

Onarıcı adalet anlayışının temelinde mağdur ve failin bir araya getirilmek sureti ile bir müzakere zemini oluşturularak suçtan kaynaklı meydana gelen zararın tazmini veya telafisinin giderilmesi yatmaktadır²⁸. Bu kapsamda failin gerçekleştirdiği suçun, tarafların yaşamları, duygu ve düşünceleri üzerindeki etkilerinin tartışılması ve suçtan kaynaklanan sorunların ve uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasının ortamı sağlanmaktadır²⁹. Bu suretle cezalandırıcı adalet yaklaşımından ayrılarak ceza uyuşmazlığının çözümü ve adaletin yeniden sağlanması sürecinde taraflar sürece aktif katılmakta ve süreci sahiplenmektedirler³⁰.

Cezalandırıcı adalet sisteminde temel amaç failin geçmişte gerçekleştirdiği eylemin suç olma vasfının tayini ile suç teşkil eden eylemine cezai yaptırım uygulanmakta iken, onarıcı adalet sisteminde ise suçun failinin gerçekleştirdiği eylemden kaynaklı ortaya çıkan zarar ve etkilerin giderilmesi için faile sorumluluk yüklenilmekte ve geleceğe yönelik olarak sorunlar çözümlenmektedir³¹.

Cezalandırıcı adalet sistemi objektif bir uygulama yapmakta iken, onarıcı adalet sisteminde ise, mağdur odaklı, mağdurun durum ve ihtiyaçlarının tespitinden hareketle adalet subjektif olarak gerçekleştirilmektedir. Onarıcı adalet sisteminde suçun failinin yeniden suç işlemeye yönelik eğiliminin azaltılması ve ıslahı amaçlanmaktadır³².

Cezalandırıcı adalet sisteminde suç nedeni ile toplumun gördüğü zarar dikkate alınmaz iken, onarıcı adalet sisteminde suç nedeni ile hem mağdur hem de toplumun zarar gördüğü düşüncesi ile mağdurun ve toplumun gördüğü zararın giderilmesi hedeflenmektedir³³.

Cezalandırıcı adalet sisteminde sorunun çözümü ve süreç profesyonel bir meslek grubu olan yargı mensuplarınca yürütülmekte ve karar verilmekte iken, onarıcı adalet sisteminde süreci

²⁸ Baytaz, a.g.e, s.11

²⁹ Mustafa Serdar Özbek: “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Temel Çözüm Türleri Nelerdir?”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.2, Nisan, 1999, s.107-108, (Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları)

³⁰ Kaymaz / Gökcan, a.g.e, , s.57

³¹ Çetintürk, a.g.e. 45

³² Yavuz, a.g.e, s.89-90

³³ Çetintürk, a.g.e., s. 9

katılan taraflar yönetmekte, sorunun çözümünde özgürce düşünce ve kanaatlerini ifade edebilme imkânları bulunmakta, kararları verebilmektedirler³⁴.

Cezalandırıcı adalet sisteminde ceza verilmek sureti ile suçun failine acı çektirilmesi amaçlanmakta iken, onarıcı adalet sisteminde suç nedeni ile ortaya çıkan zararların anlaşıma yolu ile giderilmesi amaçlanmaktadır³⁵.

Cezalandırıcı adalet sisteminde, süreç içerisinde tüm işlemler faile karşı devlet tarafından yapılmakta, toplum soyut olarak devlet tarafından temsil edilmekte, fail pasif konumda, mağdur ise geri planda bulunmakta, süreç karmaşık, uzun ve pahalı iken, onarıcı adalet sisteminde suçun kontrolü toplum tarafından yapılmakta, izlenen süreç daha kısa ve ekonomik olmaktadır³⁶.

Cezalandırıcı adalet sisteminde, faile suç nedeni ile yalnızca ceza verilmesi amaçlanmakta, mağdur veya suçtan zarar görenler etkisiz bırakılarak duyguları ve ihtiyaçları göz önüne alınmamakta iken, onarıcı adalet anlayışında, yalnızca suçları azaltma amaçlanmayıp, ayrıca işlen suçun birey ve toplum üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri ve sonuçları giderme veya azaltmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda taraflar arasında suç nedeni ile bozulan ilişkiler ve duyguların onarılması ve meydana gelen zararların telafisi amaçlanmaktadır. Zira mağdur veya suçtan zarar gören, şüpheli veya sanığın hürriyeti bağlayıcı bir ceza almasından daha çok kendisine bir özür beyanında bulunmasını daha çok önemsemekte veya suçtan kaynaklı zararının giderilmesi kendisi için daha öncelikli olmaktadır. Bu bağlamda, duygusal ve kişisel ihtiyaçların giderilmesinde cezalandırıcı adalet anlayışına göre, onarıcı adalet anlayışı uygulamaları daha elverişli olmaktadır³⁷.

Cezalandırıcı adalet anlayışında, devlet geçmişte işlenen bir suç ve suçun failine odaklanır iken, onarıcı adalet anlayışında, geçmişte işlenen suçtan kaynaklanan haksızlığın geleceğe

³⁴ Esra Akcan Alan,: Ceza Hukukunda Mağdurun Korunmasına Yönelik Düzenlemeler, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, Özel Sayı 2014, s.3954).

³⁵ Ali Savaş Çubukçuoğlu : **Onarıcı Adalet Bağlamında Ceza Hukukunda Uzlaştırma Kurumu Ve Kapsamı**, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s.36

³⁶ Akçay, a.g.e. s.135

³⁷ Çetintürk, a.g.e.s.59

yönelik olarak nasıl telafi edilebileceği, ilişkilerin nasıl tekrar düzeltileceğine odaklanılmakta, bu süreçte devletin etkisi ve rolü ikinci plana itilmekte, geleceğe yönelik çözümler üretilmektedir. Bu kapsamda suçun failine sorumluluk bilincini kazandırma, mağdurun zararlarını giderme ve failin topluma yeniden uyum sağlamasını temin etme olarak işlevler yerine getirmektedir³⁸.

Cezalandırıcı adalet sisteminde failin işlediği suç nedeni hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile cezaevine konulması veya para cezası verilmesi durumunda failin devlete ödediği para veya cezaevinden tahliyesi sonrasında mağdura veya suçtan zarar görenlere kin ve öfke duyması, mağdur veya suçtan zarar görenlerinde bu sürecin sonucunda intikam aldıkları duygularına sahip olabilmeleri nedeni ile toplumda intikam veya öç alma kültürünün yeşermesine ve yaygınlaşmasına neden olmakta iken, onarıcı adalet anlayışında, suçun sujeleri arasında diyalog kanalları açık tutulmak sureti ile taraflar birbirlerine karşı duygu ve düşüncelerini aktarma olanaklarına sahip olmakta, bu suretle taraflar ve toplum arasında öç alma kültürünün yaygınlaşmasına engel olunmaktadır. Bu kapsamda onarıcı adalet yöntemleri cezalandırıcı adalet yöntemlerinin yerini almayı amaçlamamakta, bunun yerine var olan bu sistemlerdeki eksik ve yetersiz kalan alanları tamamlamayı amaçlamaktadır³⁹.

1.2 ONARICI ADALET YÖNTEMLERİ

1.2.1 Genel Olarak

Onarıcı adalet yöntemleri, adaletin yalnızca cezalandırıcı adalet sistemleri ile yerine getirilemeyeceği düşüncesinden hareketle, temelinde mağdur veya suçtan zarar görenin korunması, ortaya çıkan mağduriyetlerin giderilmesi ve suç failinin yeniden topluma

³⁸ Yavuz, a.g.e., s.93-94.

³⁹ Asuman Aytekin İnceoğlu, / Ulaş Karan,; “Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları: Hukuki Çerçevenin Değerlendirilmesi”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, **Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları: Türkiye ve Avrupa Bakışı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi,1. Baskı, İstanbul: 2008, s.59; Nuri Berkay Özgenç: **Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma**, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2015, s.38, (Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma)

kazandırılmasının amaçlandığı yöntemlerdir⁴⁰. Hem suç failinin üzerindeki suçtan kaynaklı sosyal ve psikolojik etkilerin azaltılması, hem de mağdur veya suçtan zarar görenlerin korunmaya alınması, bir taraftan da bozulan toplum düzeninin ve barışın tekrar sağlanmasında etkili olan bu tür yöntemler, birçok farklı uygulama biçimleri ile ortaya çıkmaktadır. Genel ilkeleri birbirlerine benzemekle beraber birçok ülkede farklı alanlarda uygulamaları bulunmakta, özellikle çocuk ve genç suçlulara yönelik suç alanlarında yoğun olarak bu tür yöntemlerin uygulandığı görülmektedir⁴¹. Bu kapsamda onarıcı adalet anlayışı tazminata yönelik müzakere yöntemleri, mağdur-fail arabuluculuğu, aile ve grup toplantıları, küçük suçlulara yönelik projeler, topluluk kurulları veya mahkemeleri, halka sistemi gibi birçok yöntemi içinde barındırmaktadır⁴².

1.2.2 Tazminata Yönelik Müzakere Yöntemleri

Tazminata yönelik müzakere yöntemlerinin temel amacı, yalnızca failin gerçekleştirdiği suç nedeni ile zarar gören mağdurun uğradığı zararının tazmini ve bu suretle uyuşmazlığın sonlandırılması amacı ile uygulanan yöntemlerdir⁴³. Bu yöntemde suçun faili ile mağdur veya suçtan zarar görenlerin bir araya gelerek veya ayrı ayrı düzenlenecek müzakereler ile tazminat belirlenmektedir⁴⁴. Yapılan müzakerelerde tarafların uzlaşması ve barış sağlamaları gerekmemekte, yalnızca suçtan kaynaklı zararın tazmini amaçlanmaktadır. Taraflar arasında müzakereler sonucunda belirlenen tazminatın fail tarafından ödenmesi için bir çalışma programı da düzenlenebilir. Taraflar arasında yapılan müzakere sonucu tespit edilen tazminat miktarı mahkemelerce ayrıca hüküm altına alınarak bu suretle uyuşmazlık sonlandırılmaktadır⁴⁵.

⁴⁰ Kaymaz / Gökcan, a.g.e., s.59

⁴¹ Özbek, a.g.e., s 85

⁴² Özbek, a.g.e., s 91

⁴³ Mustafa Serdar Özbek,; "Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Ceza Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Konulu Tavsiye Kararı". **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.52, S.1, 2005, s. 141(Tavsiye Kararı) ; Kaymaz / Gökcan, a.g.e.s.60

⁴⁴ Kaymaz/Gökcan, a.g. e. s. 60

⁴⁵ Özbek, Tavsiye Kararı, a.g.e., s.139

1.2.3 Topluluk Kurulları veya Mahkemeleri

Topluluk kurulları veya mahkemeleri, suçla ilgili soruşturma veya kovuşturma aşamalarında ceza uyuşmazlığının yargı mercilerinden alınarak bir topluluk tarafından müzakere veya uyuşmazlık benzeri yöntemlerle yargı mercileri dışında sorunun çözümlenmesinde uygulanan yöntemlerdir⁴⁶.

1.2.4 Aile ve Topluluk Grup Toplantıları

Aile ve topluluk grup toplantıları, arabuluculuk benzeri bir usul izleyen bu yöntemin ilk uygulamaları Yeni Zelanda'da görülmüştür. Bu yöntemde amaç, sadece mağduru koruma altına almak değil, ayrıca ailelerin ve toplumun korunması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda yalnızca suçtan zarar gören mağdur ve suç faili arasında yürütülen müzakerelerden daha kapsamlı olarak aileler, toplum temsilcileri, çocukları koruyucu uzmanlarında, tarafsız üçüncü kişilerin katılımı ile ceza uyuşmazlığının giderilmesi amaçlanmaktadır⁴⁷.

Bu yöntemin uygulamaları daha çok yaşı küçük suçlulara yönelik olmaktadır. Uygulanan bu yöntemde, özellikle yaşı küçük suç failinin ailesi, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek topluluktan kişiler, mağdur ve failin avukatları, sosyal çalışma uzmanları ve polis gibi birçok kişiden oluşan bir katılım grubu ile uyuşmazlık çok yönlü görüşülerek tazminat veya yaşı küçük faile uygun tedbirlerin alınması kararları alınmaktadır⁴⁸. Bu yöntemde suçun faili ile mağduru bir araya getirilmekte, suçu kabullenen failin, pişmanlık gibi duygu ve düşünceleri yansıtmaya olanağı sağlanmaktadır⁴⁹. Yeni Zelanda ile birlikte bu yöntem, temelde benzer özellikler taşımakla birlikte birçok farklı yönleri ile birlikte Avustralya, İsveç, İngiltere, ABD, Kanada olmak üzere birçok ülkede uygulaması bulunmaktadır⁵⁰.

⁴⁶ İnceoğlu, a.g.e., s. 27

⁴⁷ Özbek, Tavsiye Kararı, a.g.e., s.121

⁴⁸ Özbek, Tavsiye Kararı, a.g.e., s.124

⁴⁹ Kaymaz / Gökcan, a.g.e. s.61

⁵⁰ Kaymaz / Gökcan, a.g.e. s.65

1.2.5 Halkalar Yöntemi

Halkalar yöntemi, ABD ve Kanada’da ilk uygulamaları görülen bu yöntemde, mağdur ile fail bir araya getirilmekte, ayrıca toplum sorunun çözümüne önemli katkılar sağlamaktadır⁵¹. Halkalar yönteminde, öncelikle halka sürecine başvuru, mağdurun ve failin katıldığı ayrı iyileştirme halkaları, sorunu uzlaştırma ile çözen cezalandırma halkası ve faile sorunun çözümünde yüklenen sorumlulukları takip halkası olmak üzere birçok halkadan oluşmaktadır⁵². Bu yöntem özellikle failin suçunu kabullenmesi bakımından onarıcı adalet düşüncesinin yansıtıldığı halkalar yöntemi başta ABD ve Kanada olmak üzere pek çok ülkede çocuk ve genç suçlulara yönelik uygulama alanı bulmaktadır⁵³.

1.2.6 Küçük Suçlular Projeleri

Küçük suçlular projeleri, yaşı küçük suç failleri ile suçtan zarar gören mağdur ve mağdur yakınları, eğitilmiş kişilerin başkanlığında bir araya getirilmekte, yapılan toplantılarda yaşı küçük failin gerçekleştirdiği suçun zarar ve etkilerini görmesi sağlanmakta, pişmanlık göstermesi, yazılı özür beyanında bulunması, oluşan maddi ve manevi zararların tazminat veya hizmet etme yolu ile giderilmesi amaçlanmak sureti ile uyuşmazlığın sonlandırıldığı bir yöntemdir⁵⁴.

1.2.7 Mağdur-Fail Arabuluculuğu

Mağdur-fail arabuluculuğu, onarıcı adalet yöntemlerinden biri olarak bu yöntemde taraflardan ayrı ve bağımsız arabulucu bir uzman yardımı ile suçun faili ile mağdur veya suçtan zarar görenler bir araya getirilmek sureti ile uyuşmazlık barışçıl şekilde sonlandırılmaktadır⁵⁵. Bu yöntemin ilk uygulaması Kanada’da şiddet suçundan yargılanan genç suçlular grubundan sorumlu şartlı tahliye görevlisinin, mağdurların suçtan kaynaklı zararlarının giderilmesine ilişkin taleplerinin mahkemeye iletilerek bu talebin mahkemeye

⁵¹ Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, s.47.

⁵² Yavuz, a.g.e, s.75

⁵³ Kaymaz / Gökcan, a.g.e., s.62

⁵⁴ Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, s.52.

⁵⁵ Özbek/ Cüni/ Özcan, a.g.e., s. 8

kabulü sonucunda gerçekleşmiştir⁵⁶. Bu yöntem zamanla sivil toplum kuruluşlarının da desteği ile sistematik hale getirilerek başta ABD ve Kanada olmak üzere pek çok ülkede uygulama alanı bulmuştur⁵⁷.

Mağdur-fail arabuluculuğu yönteminde ilk başta genç suç faili gruplarına uygulanmış olsa da giderek diğer suç fail gruplarına yönelik olarak da uygulama alanı bulmuştur⁵⁸. Bu yöntem daha çok mala karşı gerçekleştirilen suç tipleri ile daha az ceza gerektirip hürriyeti bağlayıcı ceza yerine diğer tedbirlerin uygulandığı suç tipleri bakımından uygulama alanı bulmaktadır⁵⁹.

Mağdur-fail arabuluculuğu yöntemi, suçun yargısal faaliyetinin hangi aşamasında devreye gireceği, ceza soruşturmasından ve kovuşturmasından etkilenip etkilenmeyeceği, bu yöntemin uygulanması sonrasında alınan kararların niteliğinin ne olduğu, bağlayıcılığının bulunup bulunmadığı, alınan kararların uygulanması ve denetim mekanizmasının olup olmadığı gibi birçok konuda yöntemin uygulandığı ülkelerde farklılıklar bulunmaktadır⁶⁰. Ceza uyuşmazlıklarında suçun işlenmesinden sonra sorunun arabuluculuk yöntemine başvurulması, genellikle soruşturma kovuşturma ve suç nedeni ile verilen kararın infazı aşamalarında görev alan kişiler (kolluk, savcı, hâkim, mağdur veya failin avukatları, şartlı tahliye görevlisi) tarafından yapılmaktadır⁶¹. Mağdur-fail arabuluculuk yöntemi, ceza uyuşmazlığının arabuluculuğa başvurulması, uyuşmazlığa ilişkin yapılacak iş ve işlemlerin hazırlığı, arabuluculuk müzakere ve görüşme faaliyetleri ile bu faaliyetler sonucunda alınan kararların takibi gibi aşamaları kapsamaktadır⁶². Mağdur-fail arabuluculuğu iki şekilde uygulanmakta, ilkinde, suçun faili ve mağduru birlikte katıldığı doğrudan arabuluculuk, diğerinde ise, taraflardan birinin genelde de mağdur tarafın isteği ile taraflar sürece ayrı ayrı katılmakta, bu suretle dolaylı arabuluculuk yöntemi gerçekleştirilmektedir⁶³.

⁵⁶ Kaymaz / Gökcan, a.g.e., s.61

⁵⁷ Özbek/ Cüni/ Özcan, a.g.e., s. 11

⁵⁸ Özbek, Tavsiye Kararı,a.g.e., s.139

⁵⁹ Çetintürk, a.g.e., s.97

⁶⁰ Özbek, Tavsiye Kararı, a.g.e, s.138

⁶¹ Kaymaz / Gökcan, a.g.e. s.60

⁶² Özbek/ Cüni/ Özcan, a.g.e., s. 14

⁶³ Özbek, Tavsiye Kararı, a.g.e, s.138

Mağdur- fail arabuluculuk yönteminde, arabulucu olan kişinin tarafsız, gönüllü ve gizliliği koruyan niteliklere sahip olması, bu yöntemin cezai bir sorunu çözme yöntemi olarak kullanılması ile birlikte suçun faili ve mağdurunun iletişim halinde çözüm sürecine dâhil olması, bunun yanı sıra tarafların içinde bulundukları sorunlu süreci sağlıklı bir iyileştirme ve dengeleme ile geçirilmesi bakımından önem arz etmektedir. Bu niteliklere sahip arabulucuların seçimi, özellikle uyuşmazlıkların çözümü konusunda bilgi ve tecrübesi bulunan sosyal hizmet uzmanları, kolluk, mahkeme ve savcılık büro görevlileri, yargısal faaliyette bulunmayan hukukçular ve uzmanlar veya bu konuda gönüllü olan kişiler arasında her ülkenin değişen kurallarına göre seçimi yapılmaktadır⁶⁴.

Onarıcı adalet anlayışının bir ürünü olan bu yöntemde, suçun gerek fail gerekse mağduru üzerinde bıraktığı etkilerin, duygu ve düşüncelerin paylaşılması, suçtan zarar gören failin beklentileri, ortaya çıkan zararın giderilmesi gibi istek ve taleplerin açıklaması önemli görülmektedir⁶⁵. Uygulanan bu yöntemde, mağdurun olumlu kanaate sahip olması ve yapılan arabuluculuk faaliyeti sonucunda suçun failine yüklenen sorumlulukları onaylaması, sürecin işleyişinde ve sonuçlanmasında önem arz etmektedir⁶⁶. Bu yöntemin uygulanması sureti ile suç failinin, suçtan kaynaklı mağdurun zararını tazmin etmesi durumunda hakkında başlatılan ceza soruşturması da sonlandırılmaktadır⁶⁷.

1.3 UZLAŞTIRMA

1.3.1 Uzlaşma ve Uzlaştırma Kavramları

Uzlaşma kelimesi Türk Dil Kurumu'na göre “*Uyuşma, Uzlaşım, Konsensus* “ olarak ifade edilmektedir⁶⁸. Hukuksal terim olarak ise; uyuşmazlığın iki tarafının bir araya gelip tartışarak

⁶⁴ Özbek, Tavsiye Kararı, a.g.e, s.137-138

⁶⁵ Kaymaz / Gökcan, a.g.e. s.60

⁶⁶ Çetintürk, a.g.e., s.98

⁶⁷ Kaymaz / Gökcan, a.g.e. s.65

⁶⁸ <https://kelimeler.gen.tr/uzlastirma-nedir-ne-demek-315531> (erişim tarihi, 20.01.2020)

anlaşmak sureti ile aralarında var olan uyuşmazlığı sona erdirmeleri ve birlik sağlamalarıdır⁶⁹.

Bir başka ifade ile anlaşmazlıklarda tarafların kendilerinden de ödünler vermek sureti ile ortak bir mutabakata varılarak, sorunun barışçıl yollarla çözülmesi ve karşılıklı olarak anlaşılmaya varılmasıdır⁷⁰.

Uzlaştırma ise, farklı düşünceleri bir araya getirip uzlaştırma anlamına gelmekle birlikte hukuksal anlamında ise, kullanılan belirli yöntem ve usuller ile karşıt iki tarafın uyuşmalarını ve barışmalarını sağlamak olarak ifade edilebilir⁷¹. Uzlaştırma işleminde, iki taraf arasında yaşanan uyuşmazlıkların çözümlenmesi amacı ile yapılan yasal faaliyetlerde, karşıt tarafta bulunanların birbirlerine zıt ve çelişen istekler ve menfaatlerinin iki tarafında yararları da gözetilmek sureti ile aralarında bir mutabakata varılması sağlanmaktadır. Bu kapsamda taraflar üzerinde herhangi bir baskı ve zor kullanılmaksızın üçüncü kişiler marifeti ile tarafların bizzat kendilerinin özgür iradeleri ile aralarındaki uyuşmazlığa bir çözüm yolu bulmaları şeklinde bir süreç gerçekleşmektedir⁷². Bir başka ifade ile uzlaşma, anlaşma olarak kabul edilir ise, uzlaştırma da, bu anlaşmanın bir süreci olarak kabul edilebilir.

Uzlaştırma, uzlaşma ve uzlaştırmacı tanımı CMK'da⁷³ yapılmamıştır. Bununla birlikte bu kavramlara ilişkin tanımlar Ceza Muhakemesinde Uzlaşma Yönetmeliği'nin⁷⁴ 4. maddesinde yapılmıştır.

Söz konusu yönetmelikte yapılan tanıma göre uzlaştırma; “*Uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık, mağdur / suçtan zarar gören veya kanuni temsilcisinin kanun ve bu*

⁶⁹Erdal, Yerdelen, :**Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Eğitim Kitabı**, Ankara:Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, s. 19

⁷⁰ Ali İhsan İpek, / Engin Parlak, : **Ceza Muhakemesinde Uzlaşma** (3.Baskı). Ankara: Adalet Yayın Evi, 2016, s. 3

⁷¹ Kaymaz / Gökcan, a.g.e. s.45

⁷² İbrahim Özbay: “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”. **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. X** (3-4), 2016, s. 463

⁷³ RG, 17/12/2004, S. :25673

⁷⁴ RG, 05/08/2017, S:30145

yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak uzlaştırmacı tarafından anlaştırılması suretiyle anlaşmazlığın giderilmesi sürecini ifade etmektedir”

Ceza Muhakemesinde Uzlaşma Yönetmeliğine göre, uzlaşma ve uzlaştırma arasındaki farklılık, faili ile mağdur arasındaki anlaşmada görevlendirilmiş bağımsız ve tarafsız bir uzlaştırmacının varlığıdır. Zira uzlaştırmayı, fail ile mağdur arasında iletişimi sağlayan, müzakereleri yöneten ve taraflara yol gösteren bir uzlaştırmacı yapmakta iken, uzlaşmada ise fail ve mağdur kendi aralarında bir başka kişi olmaksızın anlaşmaya ve uzlaşmaya varmaktadırlar⁷⁵.

Bununla birlikte gerek görevlendirilen uzlaştırmacının rehberliğinde varılan uzlaşmada, gerekse tarafların kendiliğinden bir araya gelmek sureti ile varılan uzlaşmada hukuki sonuçları bakımından bir fark bulunmamaktadır. Her iki durumda da yapılan uzlaşma soruşturma aşamasında yapılmış ise dava (kovuşturma) şartı, kovuşturma aşamasında yapılmış ise davayı düşüren sebeplerden kabul edilmektedir⁷⁶.

Uzlaştırma müessesinin temelinde; gerçekleşen suçtan kaynaklanan mağdurun zararın karşılanması, bu kapsamda bağımsız ve tarafsız bir aracı vasıtası ile fail ve mağdurun bir araya getirilip anlaşmaya varmalarını sağlayıp aynı zamanda suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmanın sonlandırılması bulunmaktadır⁷⁷. Uzlaştırma ile bir yargı kararına ulaşılmamakta, uzlaştırmacı aracılığı ve tarafların iş birliği ile belirli bir sonuca varılmasına ilişkin bir çaba ve gayret gösterilmektedir⁷⁸.

Uzlaştırma kurumu, Türk hukuk sistemine ilk defa “uzlaşma” kelimesi ile TCK⁷⁹ 73. maddesinde ve CMK 253 ila 255. maddelerindeki düzenlemeleri ile girmiştir. 5560 sayılı

⁷⁵ Bayındır / Ersöz, a.g.e., s.52

⁷⁶ Mustafa Ruhan, Erdem / Ferda, Eser / Pakize Pelin, Özşahinli: **100 Soruda Uzlaştırma** (2.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 22

⁷⁷ Kaymaz / Gökcan, a.g.e. s.45

⁷⁸ Cumhuriyet Şahin, : Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6,1998, s.221 (Uzlaşma)

⁷⁹ RG, 12/10/2004, S. :25611

Kanunun⁸⁰ 45. maddesi ile TCK 73/8. maddesi yürürlükten kaldırılmış, aynı düzenleme kapsamında CMK’ da ki uzlaşma hükümlerinde önemli değişikliklere gidilmiştir.

CMK’da “uzlaşma” olarak ifade edilen müessese, 6763 Sayılı Kanunun⁸¹ 34. maddesi ile CMK 253. maddesinde yapılmış olan değişiklik sonucu “uzlaştırma” şeklinde ifade edilmiştir. Uzlaştırma kurumunda, uzlaştırmacının bağlayıcı karar verme yetkisi bulunmamaktadır. Yalnızca uyuşmazlıkların çözümünde fail ile mağdura tavsiyeleri ile yol gösterici olarak yardım etmektedir. Yapılan kanun değişikliği ile uzlaştırmacı kavramının kullanılması bu nedenle isabetli olmuştur⁸². Bununla birlikte 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununun 24. maddesinde⁸³ “uzlaşma” kavramı henüz değiştirilmemiştir. Bu kapsamda uzlaşma/uzlaştırma kavram kargaşası Türk hukuk sisteminde devam etmektedir.

Uzlaştırma kurumu, onarıcı adalet anlayışının bir ürünü olarak ceza uyuşmazlıklarında yargı dışı yollardan ancak yargı organlarının gözetimi ve denetimi altında alternatif çözüm yollarından birisidir

Nitekim Yargıtay verdiği bir kararında⁸⁴; “*Uzlaştırma kurumu, uyuşmazlığın yargı dışı yolla ve fakat adli makamlar denetiminde çözümlenmesini amaçlayan bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Uzlaştırma; bu kapsama giren suçlarda, fail ve mağdurun suçtan doğan zararın giderilmesi konusunda anlaşmalarına bağlı olarak, devletin de ceza soruşturması veya kovuşturmasından vazgeçmesi ve suçun işlenmesiyle bozulan toplumsal düzenin barış yoluyla yeniden tesisini sağlayıcı nitelikte bir hukuksal kurumdur.*” şeklinde ifade ile bu duruma vurgu yapmıştır.

Bu kapsamda, uzlaştırmacı sıfatı taşıyan tarafsız ve bağımsız üçüncü bir kişi marifeti ile suçun faili ve suçtan zarar gören mağdura, suçtan kaynaklı uyuşmazlığa ilişkin birçok çözüm önerileri sunulmakta, fail ve mağdurun bu sunulan çözüm önerilerini müzakere etmek sureti

⁸⁰ RG 19/12/2006 S: 26381

⁸¹ RG, 02/12/2016, S. :29906

⁸² Mustafa Serdar Özbek: Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.54.S.3, 2005, s. 295 (Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma)

⁸³ RG, 15/07/2005, S. :25876

⁸⁴Yarg.CGK, 02.07.2019, E. 2019/306, K. 2019/519, (www.kazanci.com. E.T:31.01.2020).

ile sorunun çözümünde anlaşma yoluna gitmeleri hedeflenmektedir⁸⁵. Bu süreçte uzlaştırmacının, tarafları anlaşmaya zorlama yetkisi yoktur⁸⁶.

1.3.2 Uzlaştırmacının Hukukî Niteliği

Uzlaştırma kurumu, ceza uyuşmazlıklarının ceza yargılamalarının dışına çıkılarak çözülmesi olanağını sağlayan uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yöntemlerinden önemli bir kurum olarak görülmektedir⁸⁷.

Uzlaştırma kurumu ceza usul hukuku bakımından değerlendirildiğinde uzlaştırma ile iddia, savunma ve uyuşmazlığın esası değerlendirilmediğinden yargısal bir görev olmayıp uyuşmazlıkta zararın giderilmesinden hareketle yargılama benzeri bir görev olarak değerlendirilebilir⁸⁸. Bu kapsamda bir ceza uyuşmazlığı, devletin tekelinde olan yargılama yetkisi dışına çıkarılarak yargı dışı yollar kullanılmak sureti ile ve tarafların ortak irade ve istekleri ile çözümlenmekte olduğundan, uzlaştırma kurumu teknik manada soruşturma ve kovuşturmayı içine alan bir yargısal faaliyet olarak değerlendirilmez. Zira yargı organlarının uyuşmazlığın çözümü sırasında zor kullanma yetkileri, uzlaştırma sürecinde uzlaştırmacı tarafından kullanılamamaktadır.

Nitekim Yargıtay verdiği bir kararında⁸⁹ “... *Uzlaşma teklifinin bir “soruşturma işlemi” olmaması ve uzlaşma kurumunun tarafların iradeleriyle gerçekleştirilebilecekleri bir yasal barış yolu olması nedenleriyle, kanun koyucunun, uzlaşma hükümlerinin teklifi ya da uygulanabilmesi amacıyla kişilerin zorla getirtilmesine izin vermediği anlaşılmaktadır...*” şeklindeki ifade ile bu durum açıkça ifade etmiştir.

Uzlaştırmacının hukuki niteliği bakımından öğretide birçok görüş ileri sürülmektedir. Bu kapsamda bizimde katıldığımız görüşe göre; uzlaştırmayı bir dava şartı veya muhakeme

⁸⁵ Süha Tanrıver: Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Çözüm Yolları Ve Özellikle Arabuluculuk, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 64, 2006, s.166

⁸⁶ Çetintürk, a.g.e., s.101

⁸⁷ Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, ag.e, s. 227

⁸⁸ Feridun Yenisey / Ayşe Nuhoğlu, Ayşe :**Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık,2018, s.834

⁸⁹ Yarg. 4.CD., 31.01.2007, E. 2006/9889, K..2007/970 (www.kazanci.com. E.T:31.01.2020).

engeli olarak görmek gerekir. Zira uzlaşma yolu tüketilmeden kamu davası açılmamakta veya bir şekilde açılmış olan kamu davası yürütülememektedir⁹⁰.

Nitekim Yargıtay vermiş olduğu bir kararda⁹¹ “... *Uzlaşma bir kovuşturma şartı olduğundan, uzlaşma kapsamında kalan suç yönünden uzlaşma işlemi yapılmalı, sonucuna göre hüküm kurulmalıdır.*” şeklindeki ifade ile uzlaşmanın bir kovuşturma şartı olduğunu açıkça vurgulamıştır.

Soruşturma aşamasında, uzlaştırma kapsamındaki bir suç hakkında uzlaştırma işlemleri yapılmadan iddianame düzenlenmesi halinde bu durum CMK 174. maddesine göre iddianamenin iadesi nedeni olarak kabul edilmektedir⁹².

Uzlaştırma kurumunun bir ceza hukuku kurumumu, ceza muhakemesi hukuku kurumumu veya her ikisini de içinde barındıran karma bir kurum olup olmadığı öğretisi de tartışılmaktadır. Bir görüşe göre; uzlaştırma kapsamında olan bir suç soruşturmasında uzlaştırma usulü tüketilmeden iddianame düzenlenmesi durumunda iddianame iade nedeni olmakta, yine kovuşturma aşamasında olup uzlaştırma yapılmamış ise muhakemeye engel olmakta, uzlaştırmının gerçekleşmesi durumunda da soruşturma ve kovuşturma sona ermektedir. Bu nedenle muhakeme koşullarının düzenlendiği kanuna bakılmaksızın uzlaştırma kurumunun bir ceza muhakemesi kurumu olduğu kabul edilmelidir⁹³.

Diğer bir görüşe göre ise; uzlaştırma kurumu, şüpheli veya sanığın devlet ile olan cezalandırma ilişkisini ortadan kaldırması nedeni ile usul yasalarında düzenlenmiş olsa bile soruşturma ve kovuşturmanın esasına etkili olması nedeni ile bir ceza hukuku kurumu olarak görülmelidir⁹⁴.

⁹⁰ Cumhur Şahin : **Ceza Muhakemesi Hukuku-I-**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s.78; Nur Centel / Hamide Zafer: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2017, s. 536; Yenisey / Nuhoğlu, a.g.e, s. 834; Özbek/Cüni / Özcan, a.g.e., s. 22-23

⁹¹ Yarg. 7.C.D. 23.12.2008, E. 2006/8806, K.2008/22324 (www.kazanci.com. E.T:31.01.2020).

⁹² Ahmet Sezer : **Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, s.56; Yenisey / Nuhoğlu, a.g.e. s.834

⁹³ Şahin, a.g.e. s.78

⁹⁴ Zeki Hafızoğulları, Zeki : “5237 S. Türk Ceza Kanununda Davanın ve Cezanın Düşürülmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.3, Temmuz 2006, s.35

Bir başka görüşe göre uzlaştırma kurumu usulî bir işlem ile cezai bir ilişkiyi sonlandırması nedeni ile usul hukuku kurumu olma özelliği ağırlıklıdır. Zira fail ile devlet arasında suçtan kaynaklanan cezai ilişki uzlaşma sürecinin olumlu sonlanması ile bitmekte, aksi takdirde yargılamaya kaldığı yerden devam edilmektedir⁹⁵.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise; uzlaştırma kurumu, CMK 253 ila 255. maddeleri arasında düzenlenmesi ve soruşturma ve yargılamanın yapılmasının engeli olması nedeni ile yargılama hukukuna ilişkin bir kurumdur. Diğer taraftan, suçun işlenmesi ile fail ile devlet arasında meydana gelen ceza ilişkisi uzlaştırma ile sona erdiğinden aynı zamanda, ceza hukukuna ilişkin bir kurum olması nedeni ile de karma nitelik taşıyan bir kurumdur⁹⁶.

Nitekim Yargıtay verdiği bir kararda⁹⁷; *“Uzlaşmayı; a- Kamu davasının açılmasını engelleyen uzlaşma ve b- Usulüne uygun olarak açılmış kamu davasının, taraflarının iradelerine uygun olarak çözümlenmesini sağlayan uzlaşma, şeklinde bir tasnife tabi tutmak mümkündür. Uzlaşmayla failin cezalandırılması olanağı ortadan kalktığından, bu kurum ceza ilişkisini düşüren bir hâl olarak da nitelendirilebilir. Bu nedenle uzlaşma; bir taraftan muhakemeyi engellemesi nedeniyle muhakeme hukuku kurumu, diğer yandan ise fail ile devlet arasında ceza ilişkisini sona erdirdiğinden ceza hukuku kurumu olup, ceza ilişkisi, usulî bir işlem nedeniyle yani muhakemeye devam edilemediği için sona erdiğinden uzlaşmanın muhakeme hukuku kurumu olma özelliğinin her durumda öne çıktığı söylenebilir. Uyuşmazlığın çözümü için, CMK'nın 253. maddesine, 6763 sayılı Kanun ile eklenen 24 ve 25. fıkraların, karma bir yapıya sahip olan uzlaşmanın hangi boyutuna ilişkin olduğunun*

⁹⁵ Centel / Zafer, a.g.e., s.536; Hamide Zafer: “Ceza Hukukunda Fail- Mağdur Uzlaşması (TCK m. 73/8)”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2, Aralık, 2006, s. 125; Kaymaz / Gökcan, a.g.e s.50; Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e s.146; Meral Ekici Şahin, / Kürşat Yemenici, “6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:13, S.1, Mayıs,2018, s.455).

⁹⁶ Ali Parlar / Muzaffer Hatipoğlu, **Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu**. 2. Cilt. Ankara,2008, s. 571 (Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu); Centel / Zafer, a.g.e. s.536; Kaymaz / Gökcan, s.52-53; Sezer, s. 58; Özbek/Cüni / Özcan, s.22-23; Yener Ünver/ Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016, s.746

⁹⁷ Yargıtay CGK, 25.10.2018, E.2018/394, K2018/478 (www.kazanci.com. E.T:31.01.2020). Diğer benzer kararlar için bkz: Yarg. CGK, 06.11.2007, E.2007/6-212, K.2007/229; Yarg. CGK, 30.10.2007 , E.2007 /4-200, K.2007/219; Yarg. 19. C.D. 20.02.2018, E. 2015/30419, K. 2018/1718; Yarg. 12. C.D. 21.06.2016 , E.2016/3846, K.2016/10635; Yarg. 19. C.D. 19.12.2016 ,E.2016/10389, K.2016/23683; Sayılı kararı (www.kazanci.com. E.T:31.01.2020).

tespiti gerekmektedir. 6763 sayılı Kanun'un uyuşmazlık konusunu ilgilendiren fıkralarının gerekçesinde; söz konusu yasal değişikliğin uzlaştırmanın yöntemine ilişkin olduğu ve bu değişikliklerle uzlaştırma kurumunun başarısını olumsuz etkileyen sakıncaların giderilmesinin ve bu alanın disipline edilmesinin amaçlandığı vurgulanmıştır. CMK'nın 253 maddesinin 18 fıkrasında ise uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kalması hâlinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği belirtilmiştir. Bu durumda soruşturma evresinde tarafların kabul etmemeleri nedeniyle sonuçsuz kalan uzlaştırmanın maddi ceza hukuku boyutunu ilgilendirmeyen, münhasıran uzlaştırma yöntemine yönelik olması nedeniyle usule ilişkin olduğu konusunda kuşku bulunmayan değişikliğin, derhal uygulama ilkesinin zorunlu bir gereği olarak daha önce usulüne uygun olarak yerine getirilmiş olan uzlaştırma girişimine ilişkin işlemlerin yenilenmesini gerektirmediği kabul edilmelidir.” şeklindeki açıklamaları ile uzlaştırma kurumunun, soruşturma ve kovuşturmalarda mutlaka öncelikli uygulanması gereklidir. Bir taraftan maddi ceza hukuku diğer taraftan ise, ceza muhakemesi hukuku kurumu özellikleri taşıyan karma nitelikte bir kurum olarak değerlendirmiştir. Zira usul hukukunda soruşturma ve kovuşturmanın yürümesi için mutlaka uzlaştırmanın olumlu veya olumsuz olarak yerine getirilmesi bir şart olarak düzenlenmiş olması bakımından ceza usul hukuku, diğer taraftan da devam eden ceza soruşturmasını ve kovuşturmasını sonlandırması gibi sonuçlar doğurması bakımından aynı zamanda maddi ceza hukuku özelliklerini içinde barındırmaktadır. Bu nedenlerle uzlaştırma kurumu, hem usul hukuku kurumu, hem de maddi ceza hukuku kurumu olarak karma nitelikte bir kurumdur.

Uzlaştırma kurumunun karma niteliğe sahip olmasının iki önemli sonucu ortaya çıkmaktadır. Birincisi, kanunların zaman bakımından uygulanmasına göre failin geçmişte işlediği suçlara maddi ceza hukuku kuralları uygulanmayacaktır. Bununla birlikte maddi ceza hukuku kuralları fail lehine ise ceza adaleti gereği bu türden maddi ceza hukuku kuralları, geçmişte işlenmiş olan fiillere de uygulanacaktır⁹⁸. Uzlaştırma kurumunun da kapsamını genişleten bu kurallar fail lehine olduğundan geçmişe dönük suçlarda da uygulanması gerekir.

⁹⁸ Kaymaz/Gökcan,a.g.e., s.146-147; Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e s.247

Nitekim Yargıtay verdiği bir kararda⁹⁹, uzlaştırma kurumunun usule ilişkin hukuk kuralları içerisinde düzenlenmiş olsa da, maddi hukuk kurallarının uygulanıp uygulanmaması ile birlikte devlet ile fail arasındaki ilişkiyi de sonlandırması bakımından, daha önce yargılaması yapıp kesinleşmiş ancak daha sonra yürürlüğe giren yasalar nedeni ile uzlaştırma kurumu kapsamına girmiş uyuşmazlıklarda da, uzlaştırma hükümlerinin uygulanmasının gerektiğini ifade etmiştir. Bu kapsamda TCK 7/2. maddesine göre lehe kanun uygulaması ilkesi gereğince daha önce karara bağlanarak kesinleşmiş uyuşmazlıklarda da uzlaştırma hükümlerinin uygulanması gerekir.

Kesinleşmiş hükümlerden infaz edilmekte olan uyuşmazlıklar da, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un¹⁰⁰ 98/1'inci maddesine göre, uyarılma konusu olacağından aynı zamanda uyuşmazlığın uzlaştırmaya tabi suçlardan olması durumunda infazın durdurularak TCK 7/2. maddesindeki lehe kanun hükümleri gereği uzlaştırma hükümlerinin tatbik edilmesi gerekir¹⁰¹.

Diğer taraftan daha önceden uzlaştırma kapsamında olmayan bir suçta fail veya mağdurun uzlaşmak istemediklerine ilişkin beyanları olmakla birlikte, uyuşmazlığın sonradan yapılan kanun değişikliği ile uzlaştırma kapsamına alınması durumunda lehe kanun hükümlerinin uygulamasının gereği olarak her ne kadar tarafların daha önce uzlaşmak istemediklerine ilişkin beyanları olsa bile, bu beyanların suçun uzlaştırma kapsamında olmayan bir dönemde yapılması nedeni ile hüküm ifade etmeyecektir. Bundan dolayı gerçekleştirilen suça ilişkin uzlaştırma hükümlerinin uygulanması ve sonucuna göre soruşturma veya yargılamaya devam edilmesi gerekir¹⁰². Bu durum özellikle 6763 Sayılı değişikliği ile uzlaştırma kapsamına alınan hırsızlık, dolandırıcılık ve tehdit gibi suçlarda önem arz etmektedir¹⁰³.

⁹⁹ Yarg. CGK ve 30.10.2007, E. 2007/4-200, K.2007/219 Sayılı tarihli,(www.kazanci.com. E.T:01.02.2020)

¹⁰⁰ RG, 29/12/2004, S : 25685

¹⁰¹ Cengiz Apaydın,: **Uzlaştırma ve Müzakere**, İstanbul: Şubat,2018, s. 42

¹⁰² Yarg.15. CD, 16.10.2017, E.2017/31659, K.2017/20313 Sayılı kararda bu duruma vurgu yaparak “Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 253. maddesinde 6763 sayılı Kanun’la yapılan değişiklik neticesinde güveni kötüye kullanma suçunun uzlaştırma kapsamına alınması nedeniyle bu tarihten önce şikâyetçinin uzlaşmak istemediğine yönelik irade açıklanmasının hukuken hüküm ifade etmemesi karşısında, merciince itirazın reddi yerine kabulüne karar verilmesinde isabet bulunmadığından, ... bozulmasına..” şeklinde karar vermiştir (www.kazanci.com. E.T:01.02.2020)

¹⁰³ Yenisey / Nuhoğlu, a.g.e. s.795).

Bununla birlikte uzlaştırma kurumunun usul hukuku kurumu olma özelliğini savunan yazarlara göre, usul yasaları derhal yürürlüğe girdiğinden haksızlıkların oluşmaması için geçiş dönemlerine özgü istisna hükümlerinin konulması veya kazanılmış haklara saygı ve eşitlik, ilkelerinin gereği uzlaştırma kurumunun uygulanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir¹⁰⁴.

Uzlaştırma kurumunun karma niteliğinin olmasının ikinci sonucu ise kıyas yasağıdır. Ceza muhakemesi usul kurallarında kıyas serbest iken; maddi ceza kurallarında kıyas yasağı bulunmaktadır. Bu nedenle uzlaştırma kapsamına giren suçların genişletilmesi veya daraltılmasına ilişkin kıyas yapılması mümkün değildir. Bununla birlikte uzlaştırma usulüne ilişkin kurallarda ise kıyas yapılabilmektedir¹⁰⁵.

1.3.3 Uzlaştırmanın Faydaları

Onarıcı adalet anlayışının bir ürünü olan uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yollarının en önemlilerinden uzlaştırma kurumunun mağdur, fail ve toplum açısından birçok faydası bulunmaktadır. Mağdur, uzlaşma müzakerelerine katılmak sureti ile uyuşmazlığın sonlanmasında aktif rol oynamakta, uzlaştırma sürecinde suçun faili ile doğrudan iletişime geçme ve sorular sorma olanaklarına sahip olduğundan karşı tarafın kendisini anlamasını sağlamak sureti ile psikolojik açıdan kendisini daha iyi hissetmesi ve tatmin edilmesi sağlanmaktadır¹⁰⁶. Diğer taraftan uzlaştırma kurumu, cezalandırıcı adalet sistemine göre daha hızlı işlemesi, daha ekonomik ve çözüm odaklı olması nedeni ile mağdurun suçtan kaynaklı zararları daha hızlı ve daha az masrafla giderilmektedir¹⁰⁷.

Nitekim Anayasa Mahkemesi verdiği bir kararda¹⁰⁸ bu hususa dikkat çekmiş; “*Uzlaşma kurumu, uyuşmazlığın yargı dışı yolla ve fakat adli makamlar denetiminde çözümlenmesini*

¹⁰⁴ Şahin, a.g.e. s.46-47,78; Ekici Şahin / Yemenici, a.g.e, s.455; Centel / Zafer,a.g.e., s.56-59.

¹⁰⁵ Yerdelen, a.g.e, s.23

¹⁰⁶ Raif Bıkmaz: **Ceza Muhakemesinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Olarak "Uzlaştırma Kurumu"**. İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, Mart, 2018, s.52

¹⁰⁷ Özbek/ Cüni / Özcan, s.11-12

¹⁰⁸ AYM, 03.04.2013, E.2013/20. K.2013/50

amaçlayan bir yöntemdir. Uzlaşma; bu kapsama giren suçlarda, fail ve mağdurun suçtan doğan zararın giderilmesi konusunda anlaşmalarına bağlı olarak, devletin de ceza soruşturması veya kovuşturmasından vazgeçmesi ve suçun işlenmesiyle bozulan toplumsal düzenin barış yoluyla yeniden tesisini sağlayıcı nitelikte bir hukuksal kurumdur. Uzlaşma ile şüpheli veya sanık işlediği suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenerek, suçun sonuçlarını da gidererek toplumla yeniden bütünleşme olanağını elde etmekte, ayrıca devlet, yaptırım uygulamak yönünden katlanacağı birçok masraftan da kurtulmuş olmaktadır.” şeklinde ifade etmiştir.

Cezalandırıcı adalet anlayışında mahkemelerce maddi gerçeğe ulaşılması ve failin işlediği suçtan cezalandırılması hedeflenmektedir. Mağdurun iradesi ve önceliği zararının karşılanması doğrultusunda ise uzlaştırmaya tabi suçlarda öncelikle uzlaştırma yolu tüketilecektir. Zira bu tür suçlar, daha çok kamusal olmayıp kişisel yönleri ağır basan suç tipleridir. Bu nedenle mağdurunun arzu ve istekleri daha öncelikli olduğundan uyuşmazlığın da bu doğrultuda kısa sürede ve tarafların aktif katılımları ile sona erdirilmesi her iki taraf içinde daha çok tercih edilmesine neden olmaktadır.

Fail açısından da uzlaştırma kurumunun faydaları bulunmaktadır. Bu kapsamda uzlaştırma kurumu sayesinde işlediği suç nedeni ile cezalandırıcı adalet sistemine göre ceza almaktan ve damgalanmış olmaktan kurtulacak, yine mahkûmiyet kararlarının bir sonucu olarak hak yoksunluklarına tabi olmayacak, siciline bir suç kaydı işlenmeyecek, söz konusu suç fiilinin kaydı daha sonra işleyebileceği muhtemel bir suçta tekerrüre esas olmayacak ve yargılama masraflarından da kurtulmuş olacaktır. Uzlaştırma kurumunun faile kazandırdığı faydalardan birisi de, doğrudan iletişim kurduğu mağdur üzerindeki suçun etki ve sonuçlarını ve mağdurun psikolojisini görebilecek, mağdurla empati kurabilecek ve mağduriyetini gidermeye çalışacaktır¹⁰⁹.

Diğer taraftan, fail uzlaştırma sürecine aktif katılım sağlamak suretiyle mağdur ile birlikte zararın tespiti ve tayinini kararlaştırabilecek, ayrıca işlediği suç fiilinden kaynaklı

¹⁰⁹ Boran Ali Mercan: Onarıcı Adalet Pratiklerinde Mağdur-Fail Karşılılaşması: Duygusal Temsiller Karşısında Hakiki Duygulanımlar, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, 2019, s.21; Bıkmaz, a.g.e., s.53

sorumlulukları üstlenme olanağı bulacak, bu sayede psikolojik olarak rahatlayacak ve işlediği suç nedeni ile mağdurun zararlarını telafi etmiş biri olarak toplumdan dışlanmayacak, aksine topluma yeniden kazandırılmış olacaktır¹¹⁰.

Özellikle, suç konusunun taraflarından birinin çocuk olduğu uyuşmazlıklarda, sorunun uzlaştırma sürecinde tarafların aktif rol oynayarak sorunun çözümüne katkıda bulunmaları, empati kurulmasına ve failin hatalarını anlamasına ve meydana gelen zararları gidermeye çalışmasına neden olması bakımından önem arz etmektedir¹¹¹.

Toplumsal açıdan bakıldığında ise, uzlaşma kurumu ile taraflar arasında uzlaşma ve barışın kısa sürede sağlanması ile aynı zamanda toplumsal barış da sağlanmış olacak, bozulan kamu düzeni yeniden tesis edilecek, mağdurun kısa sürede zararlarının giderilmesi ile aynı zamanda adaletin kısa sürede sağlanması ile adalet sistemine karşı toplumsal güven de artmış olacaktır. Diğer taraftan işlediği fiil nedeni ile fail ders almış olacak, tekrardan suç işleme ihtimalinin azalmasına yol açarak toplumdaki suçlu sayısının ve verilen hapis cezalarının sayısı da düşecek, suç işleyen fail topluma yeniden kazandırılmış olacaktır¹¹².

Tüm bu faydaları ile birlikte değerlendirildiğinde, uzlaştırmayı yargının iş yükünün azaltılması ve suç faillerinin iyileştirilme çabalarına indirgenmesi durumunda, bu kez de mağdurların yalnız ve ilgisiz kalmalarına yol açtığı, bu suretle de ikinci kez mağduriyetlerinin oluşmasına neden olduğu gerekçesi ile uzlaştırma kurumu eleştirilmektedir¹¹³.

1.3.4 İstanbul Sözleşmesi ve Uzlaştırma

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin artması sebebiyle bu alanda hukuki düzenlemelerin artırılması gereği hâsıl olmuştur. Bunun üzerine 2011 Mayıs ayında İstanbul’da toplanan, Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu toplantısında İstanbul Sözleşmesi

¹¹⁰ Yusuf Solmaz Balo: **Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması** (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 330-331

¹¹¹ Vahit Bıçak, Vahit: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2018, s. 385

¹¹² Apaydın, a.g.e., s.105

¹¹³ Özbek, Mağdur Fail Uzlaştırmasının Usul ve Esasları, a.g.e., s.137

imzaya açılmıştır.¹¹⁴ İlk kabul eden ülke Türkiye olmuştur. Daha sonra İstanbul Sözleşmesi, 1 Ağustos 2014 itibarıyla Türkiye’de resmen yürürlüğe girdi.

İstanbul Sözleşmesinde hem kadına yönelik şiddet hem de ev içi şiddete yer verilmektedir. Bu doğrultuda Sözleşme’nin ana odağı kadınlar ve kız çocuklarıdır. Ancak buna ek olarak ev içi şiddete maruz kalan yaşlı ya da yetişkin erkeklerinde bu kapsama alınması teşvik edilmektedir.

İstanbul Sözleşmesinin kapsamına evli çiftlerin yanında evlilik dışı olan çiftlerde dâhil olmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi ile amaçlanan kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması, kadına yönelik ayrımcılığın son bulması ve bu konularda uluslararası işbirlikleri yürütmektedir.¹¹⁵ İstanbul Sözleşmesinin kapsamında olan tehdit, şantaj ve fiziksel saldırı gibi suçların aynı zamanda uzlaştırma kapsamında olması sözleşmenin etkinliği azaltmakta ve işlevsiz hale getirmektedir. Son zamanlarda ülkemizde de bununla ilgili durumlar yaşanmaktadır. Kadın ve erkek arasında söz konusu suçlardan herhangi biri gerçekleşmesi durumunda dosya uzlaştırma bürosu gönderilmekte ve taraflar karşı karşıya getirilmektedir. Aynı zamanda kadınla ilgili herhangi bir koruma kararı da çıkarılmamaktadır. Başka bir problem ise uzlaştırmacı, uzlaştırmacının taraflara tam olarak ne olduğunu anlatmadığı için kadın yeteri kadar aydınlanamadığı için uzlaştırmayı kabul ediyor. Bu sayede de suçu işleyen cezalandırılmıyor ve işlediği suçu devam ettiriyor. Bu durum da kadın cinayetlerinin meydana gelmesine zemin hazırlıyor. Sonuç olarak İstanbul Sözleşmesi kapsamında bulunan suçların ivedi bir şekilde uzlaştırma kapsamından çıkarmak için kanuni düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

¹¹⁴ Canikoğlu, S . (2015). Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun) . Ankara Barosu Dergisi , (3) , 355-378

¹¹⁵ Börü L., Kadına Karşı Şiddette Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Değerlendirmeler, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul-İcra ve İflas Hukuku Anabilim Dalı, Ankara Barosu Dergisi 2015.

1.4 UZLAŞTIRMANIN BENZER KURUMLARDAN FARKLARI

1.4.1 Şikâyetten Vazgeçme

Şikâyetten vazgeçme TCK'da “*Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar*” başlığını taşıyan 73. maddesinin 4-7. fıkralarında düzenlenmiş olup mağdurun iradesine bağlı olan önemli bir muhakeme şartıdır¹¹⁶.

Uzlaştırma ile şikâyetten vazgeçme benzer sonuçlar doğuran iki ayrı hukuksal kurumdur. Uzlaştırmada olduğu gibi, mağdurun şikâyetten vazgeçmesi durumunda soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığı kararı, kovuşturma aşamasında ise davanın düşmesine kararı verilir¹¹⁷.

Uzlaştırmada mağdurun maddi ve manevi zararlarının giderilmesi kararlaştırılmış ve buna ilişkin sanığın sorumluluğunun takibi devlet tarafından yapılmakta iken, şikâyetten vazgeçme durumunda ise mağdura herhangi bir ödeme yapılması zorunlu değildir. Zira şikâyetten vazgeçme bir şarta bağlı olmaksızın gerçekleştirilmesi gerekir¹¹⁸. Ancak tarafların veya temsilcilerinin kendi aralarında şikâyete bağlı bir suçta mağdurun zararının giderilmesi karşılığında aralarında anlaşarak şikâyetten vazgeçmeleri durumunda bu durum teknik olarak uzlaşma olmayıp şikâyetten vazgeçme olarak değerlendirilmesi gerekir¹¹⁹. Aralarında yapmış olduğu anlaşma kanuni bir zorunluluk olmayıp akdi bir anlaşma niteliğindedir¹²⁰.

Bununla birlikte uzlaşmanın gerçekleşmesi için zararının karşılanmasına yönelik failin mağdura yapmış olduğu teklifin, mağdur tarafından kabul edilmesi gerekir iken, şikâyet kurumunda ise bu tam tersi olarak CMK 73/6. maddesine göre, mağdurun şikâyetinden

¹¹⁶ Ali kemal Yıldız: “Uzlaşma şikâyet ilişkisi”, Yenisey, Feridun, (Yayına Hazırlayan), **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma**, İstanbul: Arıkan Yayınları, 2005, s.260-261

¹¹⁷ Ünver ve Hakeri, a.g.e., s.105

¹¹⁸ Yarg. 8. CD., 19.11.2014, E. 2014/ 19052,K.2014 / 26771 Sayılı kararında “*Keşif sırasında dinlenen katılanın, tarlasına sanıkların bir daha tecavüz etmemeleri şartıyla şikâyetinden vazgeçtiğini beyan etmesi karşısında, şarta bağlı şikâyetten vazgeçme iradesine dayanılarak düşme kararı verilemeyeceğinin gözetilmemesi*” (www.kazanci.com. E.T:01.02.2020)

¹¹⁹ Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e., s. 259

¹²⁰ Mualla Buket Soygüt Arslan: **Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu**, Galatasaray Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2008, s.93

vazgeçmesini failin kabul etmesi gerekir. Aksi takdirde mağdurun şikâyetten vazgeçmesi bir hüküm ifade etmeyecektir¹²¹.

Diğer taraftan uzlaştırma kurumu izlenen usul ve yöntemler itibari ile şikâyetten vazgeçmeye göre daha uzun, karmaşık ve masraflıdır¹²².

1.4.2 Ön Ödeme

Ön ödeme kurumu, TCK 75. maddesindeki düzenlenmeye göre; “*Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçlar*” hakkında uygulanmaktadır. Söz konusu düzenlemeye göre ön ödeme hükümlerinin uygulanması durumunda, soruşturma aşamasında iddianame düzenlenmeyerek kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmekte, kovuşturma aşamasında ise sanık hakkında açılan kamu davasının düşürülmesi karar verilmektedir¹²³. Bu suretle şüpheli veya sanık işlediği suçun karşılığı bir miktar parayı devlete ödemek sureti ile devlet ile aralarındaki suçtan kaynaklanan uyuşmazlık sona erdirilmektedir¹²⁴.

Ön ödeme kurumu, uzlaşma kurumu gibi hem maddi ceza hukukunu hem de usul hukukunu ilgilendiren karma özellikleri olan bir kurumdur¹²⁵. Ön ödeme uzlaşma kurumu gibi muhakeme engeli ve dava şartıdır. Ön ödeme soruşturma veya kovuşturma aşamasında önerilmemesi veya önerilmiş ise de, sonucunun beklenmeksizin soruşturma veya kovuşturmayaya devam edilmesi mümkün olmamaktadır¹²⁶.

Ön ödeme kurumu ile uzlaştırma kurumunun amaçları bakımından aralarında benzerlikler görülmektedir. Bu kapsamda uzlaştırma kurumunda olduğu gibi ön ödeme kurumu

¹²¹ Yarg. 6. CD, 14.01.2019, E 2016/120, K.2019/136(www.kazanci.com, E.T:01.02.2020)

¹²² Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e., s.260).

¹²³ Ahmet Gökçen / Murat Balcı/ Mehmet Emin Alşahin/ Kerim Çakır: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Adalet Yayınevi,2018, s. 80

¹²⁴ Centel / Zafer, a.g.e, s.524; Gökçen vd, a.g.e. s.80

¹²⁵ Yarg. İBGK 11.04.1983, 2/2 sayılı kararına göre, ön ödeme kurumu, kamu davasının açılmasını engelleyeni yönü ile usul hukuku kurumu, kamu davası açılmış ise ortadan kaldırmasına neden olması ile kovuşturmanın sona erdirilmesini sağlayan maddi ceza hukuku kurumu olarak nitelendirilmiştir.

¹²⁶ Centel / Zafer, a.g.e, s.524

mahkemelerin iş yükünü azaltmakta ve hızlandırmakta, sanığın hükümlü olması ve sabıkalı konumuna düşmesini önlemektedir¹²⁷.

Bununla birlikte ön ödeme kurumuna konu olabilecek suçlar, uzlaştırma kurumunun konusu olan suçlardan farklılık arz etmektedir. Bu durum TCK 75. maddesinde; “*Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere*” şeklinde açıkça ifade edilerek uzlaştırma kapsamında bulunan suçlar hakkında ön ödeme hükümlerinin uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Bu kapsamda “*yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçların*” soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı ise, CMK 253/1-a madde ve fıkrası gereği ön ödeme değil uzlaştırma hükümlerinin uygulanması gerekir. Tarafların, savcılığın veya mahkemelerin bu konuda seçim yapma yetkisi bulunmamaktadır¹²⁸. Buna karşın TCK 75. maddesinde uzlaşma kapsamındaki suçların ön ödeme dışında bırakılması Anayasanın 10. maddesinde ve TCK 3. maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesine aykırıdır¹²⁹. Zira uzlaşmada taraflar birbirleri ile muhatap olurken ön ödemede devlet ile fail birbirleri ile muhataptır. Bu kapsamda suç şikâyeteye bağlı olmakla birlikte ön ödeme koşullarını da taşıyor ise, öncelikle uzlaşma hükümleri uygulandığında, örneğin fail uzlaşmaya yanaşmakla birlikte mağdurun uzlaşmaya yanaşmaması nedeni ile failden kaynaklanmayan uzlaşmanın sonuçsuz kalması durumunda, sorumluluk faile yüklenmiş olacaktır. Bu nedenle uzlaşmanın sonuçsuz kalması hallerinde ön ödeme hükümlerinin de uygulanması yoluna gidilmesi gerekir. Ancak bunun için kanunda yeniden bir düzenleme yapılması gerekir¹³⁰.

Şüpheli ve sanık, ön ödeme uygulamasında devlet tarafından belirlenen bir miktar para devlete öderken; uzlaştırmada ise, mağdur veya tarafların birlikte kararlaştırdığı zarar karşılığı para miktarı mağdura ödenmektedir¹³¹. Her iki uygulamada fail belirli bir miktar parayı ödemekle cezalandırılmaktan kurtulmaktadır. Bununla birlikte ön ödeme kurumunda

¹²⁷ Ünver / Hakeri, a.g.e. s. 110; İpek / Parlak, a.g.e. s. 7-8; Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e., s. 251

¹²⁸ Centel / Zafer, a.g.e. s.524; Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e., s.252; Kaymaz / Gökcan, a.g.e., s.361

¹²⁹ Kaymaz / Gökcan, a.g.e., s.361

¹³⁰ Kaymaz / Gökcan, a.g.e., s.364

¹³¹ Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e., s.251; İpek / Parlak, a.g.e. s.7

fail, devlete ödeme yaparken, uzlaştırma kurumunda, mağdura veya mağdurun istediği bir başka yere ödeme yapılmaktadır. Yine ön ödeme kurumunda, failin ödediği para cezai nitelik taşıırken, uzlaştırma kurumunda tazminat olarak adlandırılmaktadır¹³².

1.4.3 Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması CMK 231. maddesinde düzenlenmiştir. Uzlaştırma kurumu ile hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun mağdura yaklaşımı arasında benzerlik bulunmaktadır. Her ikisinde de zararın giderilmesi ve mağdurun korunması ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte hükümün açıklanmasının geri bırakılmasında zararının mahkemece aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi şeklinde takdir ve tespit edilerek mağdurun bu karara uyma konusunda bir alternatifi bulunmamakta, uzlaştırmada ise fail ve mağdur sürece birlikte aktif katılmak sureti ile mağdurun zararının tespiti konusunda belirleyici olmaktadır¹³³.

Her iki yöntemde de, onarıcı adalet anlayışının bir yansıması olarak failde suçtan kaynaklanan olumsuz sonuçları düzeltme düşüncesi bulunmaktadır. Zira hükümün açıklanmasının geri bırakılması hükümlerinin uygulanması için CMK 231/6-c ve son maddesine göre; “*mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi*” şartı getirilebileceği gibi bu şart olmaksızın, sanığın hükümün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmesine bağlıdır. Sanık işlediği fiilin bir sonucu olan mağdurun zararının giderilmesini kabul etmediği veya bu yönde bir şart olmamakla birlikte hükümün açıklanmasının geri bırakılması teklifini kabul etmediği takdirde, uzlaştırmada olduğu gibi hükümün açıklanmasının geri bırakılması da uygulanamayacaktır.

Bununla birlikte uzlaştırmadan farklı olarak CMK 231/8. maddesine göre sanık hakkında verilen hükümün açıklanmasının geri bırakılmasından itibaren beş yıllık bir deneme süresi içerisinde belirli yükümlülükler yüklenmek sureti ile iyi halli geçirmesi gerekmektedir¹³⁴.

¹³² Özgenç, Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e., s.251; Soygüt Arslan, a.g.e.s.90

¹³³ İzzet Özgenç: **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Seçkin Yayıncılık,2018, s.272

¹³⁴ Özgenç, İ., a.g.e, s. 658

Oysaki tarafların uzlaştırması halinde varılan anlaşma sonrası şüpheli veya sanık hakkında herhangi bir deneme süresi bulunmamaktadır. Yine hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümlerin uygulanması için CMK 231/6 maddesine göre sanığın iyi halli olması da gerekmekte iken, uzlaştırmada şüpheli veya sanığın kendisi ile ilgili herhangi bir koşul bulunmamaktadır. Diğer bir ifade ile şüpheli veya sanık iyi halli olması ve daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmaması koşulu aranmamaktadır.

CMK 231/5. maddesinde yer alan “*uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak koşuluyla*” ibaresinden de anlaşılacağı üzere uzlaştırma hükümlerinin, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümlerin uygulanmasından daha öncelikli olmaktadır¹³⁵.

1.4.4 Etkin Pişmanlık

Etkin pişmanlık, suçun gerçekleştirilmesi sonrasında suçun faili veya faillerinden birinin suç nedeni ile mağdurun veya suçtan zarar görenin zararını karşılaması kısmen veya tamamen karşılaması durumunda failin cezasından indirim yapılmasına veya hiç ceza verilmemesi olanağını sağlayan bir kurumdur. Failin beyanları ile de örneğin hırsızlık konusu malın yerinin tespit edilmesi ve ele geçirilmesi durumunda fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilmektedir. Bununla birlikte failin beyanlarında hırsızlık konusu malın nerede olduğu beyan edilmiş olmakla birlikte daha önceden soruşturma veya kovuşturma makamlarının kendilerinin yapmış olduğu araştırma ve incelemeler sonucunda suç konusu hırsızlığa konu malın ele geçirilmesi durumunda artık suçun faili hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacaktır¹³⁶. Etkin pişmanlık hali ancak suçun işlenip tamamlanmasından itibaren infazı aşamasına kadar geçen tüm aşamalarda mümkündür¹³⁷. Etkin pişmanlıkta öne çıkan husus failin pişmanlık göstermesi ve işlenen haksız fiilin sonuçlarını ortadan kaldırılmasına ilişkin çabasıdır¹³⁸.

¹³⁵ Soygüt Arslan, a.g.e., s.97; Özgenç, İ., a.g.e, s. 272.

¹³⁶ Mehmet Emin Artuk, / Ahmet Gökçen, / Mehmet Emin Alşahin, / Kerim Çakır: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 603

¹³⁷ Özgenç, İ., a.g.e, s. 664

¹³⁸ Özgenç, İ., a.g.e, s. 668

Hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma gibi bazı suçlarda TCK 168. maddesine göre etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi mağdurun zararının giderilmesi şartına bağlı olması bakımından uzlaştırma kurumu ile benzerlik taşımaktadır.

Etkin pişmanlık kurumu, cezalandırıcı adalet sisteminde şahsa bağlı cezasızlık veya cezadan indirim nedenlerinden olduğundan şartların gerçekleşmesi durumunda mağdurun rızası aranmaksızın uygulanması gerekir. Burada mağdurun rızasının bir önemi bulunmamaktadır¹³⁹. Bununla birlikte kısmen zararın giderilmesi durumunda TCK m.168 düzenlemesine göre etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için mağdurun rızası gerekmektedir. Etkin pişmanlık hükümlerinin aksine uzlaştırmada ise, tarafların özgür iradelerine dayalı olarak yapılan anlaşmada kararlaştırılan edimin yalnızca hukuka ve ahlaka uygunluğu yargılama makamlarınca denetlenmektedir. Dolayısı ile uzlaştırma kurumunda tarafların iradeleri ön planda ve belirleyici niteliktedir¹⁴⁰.

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığı durumlarda CMK 253. maddesinin 3.fıkrasında 6763 sayılı Kanun ile düzenleme yapılmadan önceki durumda uzlaştırma hükümlerinin uygulanamayacağı düzenlenmiş iken, 6763 sayılı Kanunun 34 üncü maddesiyle, bu durum ortadan kaldırılmıştır. Artık etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığı suç tiplerinde şartların varlığı halinde de uzlaştırma yoluna gidilebilecektir. Bu düzenleme isabetli olmuştur. Söylemi, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren TCK 168. maddesi kapsamındaki hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflas, taksirli iflas ve karşılıksız yararlanma gibi mala karşı işlenen suç tipleri aynı zamanda uzlaştırma hükümlerinin uygulanma alanı içerisinde olduğundan ve onarıcı adalet anlayışının gereği olarak bu suç tiplerinde uzlaştırma hükümlerinin uygulanmasına kısıtlama getirilmesi gibi büyük bir eksiklik yapılan düzenleme ile giderilmiştir¹⁴¹.

¹³⁹ Mahmut Koca, /İlhan Üzülmöz : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Baskı, Ankara:Adalet Yayınevi, 2016, s.428

¹⁴⁰ Soygüt Arslan, a.g.e., s..95

¹⁴¹ Akcan Alan,a.g.e., s.3962;Özgenç, Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e., s. 265-266

1.4.5 Arabuluculuk

Arabuluculuk yöntemi hukuksal uyuşmazlıklarda uygulanırken, uzlaştırma yöntemi ceza uyuşmazlıklarında uygulanma olanağı bulmaktadır. Arabuluculukta her iki tarafın çıkarları geleceğe yönelik olarak dengelenirken, uzlaştırmada tarafların geçmişteki uyuşmazlığı çözmek ve bu suretle tarafların ve toplumsal barışı geleceğe yönelik olarak sağlanmaktadır. Bu kapsamda uzlaştırma süreci mağdur lehine işletilmektedir.

Her iki yöntemde tarafsız ve bağımsız üçüncü kişiler eli ile uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yolları olmakla birlikte her iki yöntem farklı kanunlarda düzenlenmiştir. Ayrıca, her iki yöntemin hedeflediği amaçları, izlenen süreçteki usul ve yöntemleri ve sonuçları bakımından farklılıklar bulunmaktadır¹⁴². Ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuk dava şartı olmakla birlikte diğer uyumazlar bakımından uzlaştırmada olduğu gibi tarafların iradesi önceliklidir.

Arabuluculuk yönteminde ve uzlaştırma yönteminde amaç uyuşmazlıkların daha az masrafla ve daha kısa sürede çözülmesi ve aynı zamanda yargının iş yükünün azaltılmasıdır¹⁴³. Arabulucunun da uzlaştırmacı gibi bağımsız ve tarafsız olması gerekir. Her iki yöntemde de tarafların özgür iradeleri doğrultusunda ve kontrolünde süreç ilerlemektedir¹⁴⁴.

1.4.6 Tahkim

Tahkim, bir hak uyuşmazlığında tarafların aralarında anlaşmak suretiyle, bu uyuşmazlığın özel kişi veya kişiler eliyle çözümlenmesi şeklindeki uyuşmazlıklarda uygulanan alternatif çözüm yollarından biridir¹⁴⁵. İş hukukta uygulanan tahkim 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanun’unda¹⁴⁶ 407 ila 444. maddeler arasında, uluslararası tahkim ise Milletlerarası Tahkim Kanunu’nda¹⁴⁷ düzenlenmiştir. HMK m.412 maddesine göre, yaptıkları yazılı tahkim

¹⁴² Erdem/Eser / Özşahinli, s.26

¹⁴³ Erdem/ Eser / Özşahinli, s. 26

¹⁴⁴ Kaan Muharrem Yağcıoğlu,; Yeni İş Mahkemeleri Kanunu Uyarınca Arabuluculuk Ve Arabuluculuğun İş Yargılamasına Etkileri, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 20, Sayı: 2, 2018, s.:465

¹⁴⁵ Baki Kuru/ Ramazan Arslan /Ejder Yılmaz: **Medeni Usul Hukuku**, Ankara:Yetkin Yayıncılık, 2011,816

¹⁴⁶ RG, 04/2/2011 S : 27836

¹⁴⁷ RG, 05/07/2001 S : 24453

sözleşmesi ile aralarındaki hukuki uyuşmazlıkların çözümünü tarafsız ve bağımsız üçüncü kişilere bırakmayı kararlaştırabilirler.

Tahkim sözleşmesi ile taraflar uyuşmazlığı çözecek hakemleri, uyuşmazlığın çözülmesine ilişkin kuralları ve yöntemlerini belirleme ve seçme haklarının bulunması ile devlet yargılaması sisteminden ayrılabilir¹⁴⁸. Bu kapsamda Uzlaştırma Kurumu da uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yöntemi olarak devlet yargısının dışında uyuşmazlıkların çözüldüğü bir yöntem olması bakımından benzerlik taşımaktadır. Tahkim yönteminde 6100 Sayılı HMK 408. maddesinde sınırlı sayılan konularda tahkime gidilebilmekte, benzer şekilde uzlaştırma yönteminde de CMK 253. maddesinde sayılan suç tipleri bakımından uzlaştırmaya gidileceği düzenlenmiştir. Tahkim yönteminde hakemin reddi HMK 417. maddesinde düzenlenmiş, uzlaştırmada da benzer şekilde CMK 253/10. maddesinde benzer şekilde uzlaştırmacının reddi düzenlenmek sureti ile her iki yöntem de hakem ve uzlaştırmacıların bağımsız ve tarafsız olmaları güvence altına alınmıştır.

Tahkim yönteminde uyuşmazlığın sonunda verilen hakem kararlarına karşı HMK 439/1. maddesine göre kanun yoluna başvuru yolu düzenlenmiş, uzlaştırma yönteminde de benzer şekilde uzlaştırma müzakereleri sonucunda alınan kararlara karşı CMK 253/23 maddesine göre kanun yoluna başvurmak imkânı bulunmaktadır.

Bununla birlikte tahkim sözleşmesi yapılması halinde ilk itiraz olarak ileri sürülmesine karşın uzlaştırma bir muhakeme engelidir. Soruşturma veya kovuşturma yapılabilmesi için bu yolun tüketilmesi gerekir. Uzlaştırma yönteminde uygulanan usul ve yöntemler tahkim usulüne göre daha sınırlı ve belirlidir¹⁴⁹.

Tahkim usulünde taraflar uyuşmazlığın çözümünü hakem olarak adlandırılan ve kararları bağlayıcı olan üçüncü bir kişiye devrederken, Uzlaştırma usulünde ise, uzlaştırmacı olarak adlandırılan üçüncü kişinin görevi, tarafları bir araya getirmek, uyuşmazlığı tarafların

¹⁴⁸ Hakan Pekcanitez, / Oğuz Atalay, / Muhammet Özkes, : **Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı)**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019 , s.640).

¹⁴⁹ Esra Aközek.: **Türk Ceza Adalet Sisteminde Uzlaşma Kurumu**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı, Bursa, 2016 , s.32

anlaşarak 6zg6r iradeleri ile 66zmeleri konusunda yardımcı olmak, yol ve y6ntemler g6stermek veya tavsiyelerde bulunmak şeklindedir. Uzlaştırmacının verdiği kararlar bağlayıcı değildir.

2. UZLAŞTIRMA İLKELERİ VE ŞARTLARI

2.1 UZLAŞTIRMAYA EGEMEN OLAN İLKELER

Uzlaştırma kurumu, CMK 253 ila 255. maddeleri arasında düzenlenmiş olmakla birlikte, CMUY’ nın İkinci Bölümü’nde Uzlaştırmaya İlişkin İlkeler ana başlığı altında Temel ilkeler (5. madde) ve Etik ilkeler (6. madde) olmak üzere iki alt başlık altında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

2.1.1 Uzlaştırmanın Temel İlkeleri

Türk ceza hukuk sisteminde uzlaştırma uygulamasının temel ilkeleri CMK 253 ila 255. maddeleri arasında ve Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği’nin “temel ilkeler” başlığı altında 5. maddesinde düzenlenmiştir. Bu ilkeler uzlaştırma kurumunda uygulama birliği sağlanması bakımından önem arz etmektedir. Bu ilkeler aşağıda sırayla açıklanmaya çalışılacaktır.

2.1.1.1 Özgür iradeye dayanması

Uzlaştırma kurumu onarıcı adalet anlayışının bir ürünü olarak cezalandırıcı adalet anlayışından farklı özelliklere sahiptir. Bu özelliklerin başında da şüpheli/sanık ve mağdur/suçtan zarar gören olarak tüm tarafların sürece aktif katılmaları ve özgür iradeleri ile süreçte belirleyici olmaları gelmektedir. Gerek uzlaştırmacı gerekse de soruşturma ve kovuşturma makamları uzlaştırma konusunda taraflara emir ve talimat veremezler, zorlamada bulunamazlar¹⁵⁰.

Uzlaştırmanın gerçekleştirilmesinin temel nedeni tarafların özgür iradelerine dayanmasıdır. Bu husus CMK 253/17 maddesinde; “Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder.” şeklindeki düzenlemede

¹⁵⁰ Soygüt Arslan, a.g.e. s.32

açıkça ifade edildiği gibi, Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin “temel ilkeler” başlığı altında 5/1. maddesinde;

“Uzlaştırma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin özgür iradeleri ile kabul etmeleri ve karar vermeleri hâlinde gerçekleştirilir. Bu kişiler anlaşma yapılana kadar iradelerinden vazgeçebilirler.” şeklindeki düzenlenmede de uzlaştırma sürecinin tümünde tarafların özgür iradelerinin bulunmasının zorunlu olduğu açıkça vurgulanmıştır. Tarafların aynı zamanda anlaşma yapılana kadar uzlaştırmadan vazgeçebilme hakları da bulunduğundan uzlaştırmadan gönüllülük, diğer bir ifade ile iradelik esasına dayandığı ifade edilebilir¹⁵¹.

Uzlaştırmadan tarafların özgür iradeleri ile yapılması konusunda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 19 Sayılı Tavsiye Kararında da bu hususa değinilmiş, ceza uyuşmazlıklarında uzlaştırmadan tarafların özgür iradelerine dayanması, uzlaştırmadan geri dönebilme haklarının bulunduğu, hukuka aykırı yol ve yöntemlerle tarafların ikna edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu suretle uzlaştırmadan tüm aşamalarında tarafların özgür iradesi aranmalıdır¹⁵².

2.1.1.2 Temel hak ve menfaatlerin korunması

CMUY 5/2’inci maddesinde, uzlaştırmadan, tarafların temel hak ve hürriyetlerine uygun şekilde korunması esası gözetilerek yürütülmesi gerektiği düzenlenmiştir.

CMUY’nin 5/2. maddesine göre; “*Uzlaştırma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin temel hak ve hürriyetlerine uygun olarak, menfaatlerinin korunması esası gözetilerek yürütülür.*”

Hükmü gereği uzlaştırma sürecinin şüpheli ve sanık da dâhil olmak üzere tüm tarafların hak ve özgürlüklerinin korunması esasına göre yürütülmesi ve sonuçlandırılması gerekir.

¹⁵¹ Bıkmaz, a.ge., s. 65

¹⁵² Erdal Yerdelen, / Mustafa Serdar Özbek /Şeyma Altuntaş, /Burak Boz /Dilek Özge Erdem /Berna Ayşen Yılmaz : **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s.120

Uzlaştırma ile amaçlanan taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözülmesi olduğuna göre, uzlaştırmada bir çözüm bulma imkânı kalmamış ise veya bir tarafın hak ve özgürlükleri uyuşmazlıktaki zararın niteliğine göre aşırı ihlal edilecek bir duruma girmesi halinde örneğin bir tarafın sürekli diğer tarafa hakaret ve tehdit etmesi veya uğradığı zararın çok fazla üzerinde bir menfaat temin etmeye çalışması gibi nedenlerle uzlaştırma süreci ile yeni mağduriyetlere neden olacağından bu durumda uzlaştırma sürecine son verilmesi gerekir¹⁵³.

2.1.1.3 Tüm hak ve güvencelere sahip olunması ve tercüman atanması

CMUY'nin 5/3 maddesine göre; “Uzlaştırmaya katılan şüpheli, sanık, mağdur veya suçtan zarar gören ile kanunî temsilcileri müzakereler sırasında, kanunun tanıdığı temel güvencelere sahiptir.” şeklinde düzenleme kapsamında uzlaştırma sürecinde de taraflar, CMK'nın soruşturma ve kovuşturma sürecinde taraflara sağlanan tüm hak ve güvencelerden faydalanmaya devam edeceklerdir.

Yine aynı yönetmeliğin 5/4 maddesinde; “Şüpheli, sanık, mağdur, suçtan zarar gören veya bu kişilerin kanunî temsilcileri Türkçe bilmiyorsa veya engelli ise Kanunun 202'nci maddesi hükmü uygulanır.” şeklindeki hükmüne göre, şüpheli, sanık, mağdur, suçtan zarar gören veya bu kişilerin kanunî temsilcileri Türkçe bilmiyor veya engelli olmaları durumunda CMK 202. maddesine göre, ilgili kişinin uzlaştırma sürecinde ücretsiz tercümandan faydalandırılması gerekir. Zira Türkçe bilmeyen veya engelli durumda olan tarafın uzlaşma sürecinde yapılacak uzlaştırma teklifi ve müzakerelerde özgür iradesini tam olarak ortaya koyabilmesi ancak tercüman yardımı ile kendisini tam olarak ifade edebilmesine bağlıdır¹⁵⁴.

2.1.1.4 Aydınlanma

Aydınlanma hakkı, CMK 253/5.maddesinde; “*Uzlaşma teklifinde bulunulması halinde, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılır.*”

¹⁵³ Bıkmaz, a.g.e. s. 66

¹⁵⁴ Erdem/Eser/ Özşahinli, a.g.e, s.100

CMUY 5/5. maddesinde ise; “Uzlaştırma sürecine başlanmadan önce şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören; hakları, uzlaşmanın mahiyeti ve verecekleri kararların hukukî sonuçları hakkında bilgilendirilir” şeklindeki düzenlemeler ile hem kanun hem de yönetmelikte güvence altına alınmıştır. Bu düzenlemeler kapsamında uzlaştırma sürecinden uzlaştırmacı tarafından önce taraflara ayrı ayrı uzlaştırmanın mahiyeti, hukuksal sonuçları konusunda tam olarak bilgilendirilme yapılması gerekir. Aksi takdirde tarafların uzlaştırma niteliği ve hukuksal sonuçları konusunda tam olarak bilgilendirilmedikleri için tam olarak özgür iradelerini sürece yansıtamazlar. Bu durumda tarafların hak kaybına neden olmasına yol açabilir.

Uzlaştırmanın tüm aşamalarında aydınlatma yükümlülüğü uzlaştırmacıya aittir¹⁵⁵. Uzlaştırmacı bu kapsamda uzlaştırmanın mahiyetini, müzakereler sonrasında varılan anlaşmanın hukuksal sonuçlarını, haklarının neler olduğunu, sürecin başında taraflara ayrı ayrı açıkça anlatılması, tarafların tüm bilgilendirilmesinden sonra uzlaştırma sürecinden aydınlatılmış bu irade ile karar verilmesi sağlanması gerekir¹⁵⁶.

Nitekim Yargıtay verdiği bir kararında¹⁵⁷ tarafların tam olarak aydınlanması gerektiğini açıkça ifade ederek; “*Sanığa 5271 sayılı CMK’nın 253/5 inci maddesi uyarınca uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukuki sonuçları hatırlatılmadan sanığın uzlaşmak istemiyorum şeklindeki anlatımına dayanılarak yazılı şekilde karar verilmesi,.. Bozmayı gerektirmiş.*” şeklinde karar vermiştir.

2.1.1.5 Bireyselleştirme

CMUY 5/5 maddesinde; “Şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin yaşı, olgunluğu, eğitimi, sosyal ve ekonomik durumu gibi belirgin farklılıklar, uzlaştırma sürecinde göz önüne alınır.” şeklindeki hükme göre, uzlaştırma sürecinin doğru ve isabetli sonuçlandırılabilmesi için tüm aşamalarında tarafların kişisel, sosyal ve ekonomik durumları dikkate alınması gerekir. Zira uzlaştırmacının tarafların bu özelliklerini bilmesi, uzlaştırma

¹⁵⁵ Bıkmaz, a.g.e. s. 65

¹⁵⁶ Feridun Yenisey: **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma**, İstanbul: Arıkan Yayınları,2005, s. 251

¹⁵⁷ Yarg. 6. C.D. 20.06.2013, E.2013/ 19861, K. 2013/14087 Sayılı (www.kazanci.com. E.T:01.02.2020)

sürecini yönetmesi ve tarafları doğru şekilde yönlendirmesi bakımından önem arz etmektedir.

2.1.1.6 Sirayet edememe

CMK 255. maddesinde ; “*Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.*”

CMUY’nın 7/2. maddesinde ; “Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda uzlaştırma hükümleri her bir şüpheli ya da sanık için ayrı ayrı değerlendirilir, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.” şeklinde hem kanun hem de yönetmelikteki düzenlemelere göre, çok sanıklı olup uzlaştırma kapsamına giren suçlarda uzlaştırmanın şikâyetten vazgeçme gibi sirayet edemeyeceği açıkça anlaşılmaktadır. Bu durum uzlaştırmayı tarafların özgür iradelerine bağlı olmasının ve uzlaştırmanın şahsiliği ilkesinin bir sonucu olarak görülebilir.

Uzlaştırmada işlenen suçta faillerden her birinin suça katkı ve rolleri farklı olabileceğinden tarafların aynı şartlarda uzlaştırmayı kabul etmesi doğal olarak beklenmemelidir. Bu nedenle her fail bakımından anlaşma koşulları farklılık arz edebilir.

Diğer taraftan faillerden birisi suçta herhangi bir katkısı ve rolü bulunmadığından beraat edeceği düşüncesinden hareketle özgür iradesi ile mağdur ile uzlaşmak istemeyebilir. Zira uzlaşmayan şüpheli veya sanığın yargılama sürecinde beraat etme hakkının olduğu da göz önünde bulundurularak bu karara saygı duyulması gerekir. Bu halde uzlaşmayan fail diğer faillerin yaptığı uzlaşmadan faydalanamaz. Bu yaklaşım onarıcı adalet anlayışının bir ürünü olan ve uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yollarından olan uzlaştırma kurumunda özgür iradenin belirleyici olmasının bir sonucudur. Diğer taraftan mağdur veya suçtan zarar görenin de, tüm failler ile aynı şartlarda uzlaşmaya varması doğal olarak beklenmemelidir. Kaldı ki mağdurun böyle bir zorunluluğu da bulunmamaktadır.

Öğretide “*Yargılanacak kişiyi seçebilme hakkı*” kapsamında değerlendirilen bu durumun şikâyetten vazgeçmenin sirayeti ilkesini dolaylı yoldan etkisiz hale getirdiği yönünde değerlendirmeler yapılmıştır¹⁵⁸.

Kanaatimizce bu görüşe katılmak mümkün değildir. Şöyle ki, her iki kurumun şartları, uygulanması ve sonuçları bakımından farklılıklar arz etmektedir¹⁵⁹. Örneğin soruşturma veya kovuşturma aşamasında bir defa yapılmakla tüketilmiş olan uzlaştırmının aksine şikâyetten vazgeçme hüküm kesinleşinceye kadar yapılabilmektedir. Dolayısı ile mağdurun uzlaşmak istemediği diğer sanık veya sanıklar hakkında soruşturma veya kovuşturmanın herhangi bir aşamasında şikâyetten vazgeçme hakkını kullanmasına yasal hiçbir engel bulunmamaktadır¹⁶⁰.

2.1.1.7 Gizlilik ve davada delil olamaması

CMK” nın 253/13. maddesine göre; “*Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür*” şeklindeki düzenleme ve aynı maddenin 20. Fıkrasına göre;

“Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.” şeklindeki düzenleme ile ve bu düzenlemelere paralel CMUY 5/7-8 ve 32/3 maddelerine göre, uzlaştırma süreci gizli yürütülmektedir. Bu süreçte elde edilen bilgi, belgeler ve yapılan açıklamalar, delil olarak müzakereye konu edilen suçta dâhil olmak üzere hiçbir suçun soruşturma ve kovuşturmasında veya hukuk davalarında kullanılamayacağı ifade edilmiştir¹⁶¹. Aksi halde kullanılan bu deliller kanuna aykırı elde edilmiş bulgular olarak Anayasa’nın 38 maddesine göre, hukuka aykırı delil niteliğinde olduğundan taraflarca 5271 Sayılı 206/1/2-a maddesine göre duruşmada ret olunabilir. Aynı zamanda, kanunun 289/1-i maddesine göre, hükme esas alınması durumunda bozma nedeni olarak kabul edilir¹⁶².

¹⁵⁸ Ketizmen, a.g.e, s. 15

¹⁵⁹ Yerdelen vd, a.g.e. s.124

¹⁶⁰ Yıldız, a.g.e. s.279

¹⁶¹ Zafer İçer: Ceza Muhakemesinde Uzlaştırmacının Özellikleri Ve Uyması Gereken Etik İlkeler, **Legal Hukuk Dergisi** 16 (182), 2018, s.712

¹⁶² Yerdelen vd, a.g.e. s. 125

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 19 Sayılı Tavsiye Kararında da, uzlaştırma görüşmelerinin içeriğinin gizli olduğunu, bu görüşmelerdeki beyanların yargılamada suçun ikrarı olarak değerlendirilemeyeceğini ve uzlaştırma raporunda tarafların davranışlarının rapora yansıtılmaması gerektiği ifade edilmiştir¹⁶³. Bu kapsamda uzlaştırma başarılı olup olmamasına bağlı olmaksızın süreç boyunca taraflarca yapılan açıklama raporda yer verilmemesi gerekir¹⁶⁴.

Bununla birlikte uzlaştırma aşamasından önce toplanıp dosyaya girmiş deliller ile tarafların açıklanmasına izin ve rıza gösterdikleri hususlar hukuka aykırı delil niteliği taşımadığından soruşturma, kovuşturma veya hukuk davalarında delil olarak kullanılmasında bir engel bulunmamaktadır.

Nitekim CMUY 32/4 maddesine göre; *“Daha önce mevcut olan bir belge veya olgunun, uzlaştırma müzakereleri sırasında ileri sürülmüş olması, bunların soruşturma ve kovuşturma sürecinde ya da bir davada delil olarak kullanılması engel teşkil etmez.”* şeklindeki düzenleme ile bu husus açıkça vurgulanmıştır¹⁶⁵.

2.1.1.8 Muhakeme şartı olma

Uzlaştırma kapsamında kalan bir suçun soruşturma veya kovuşturulması için öncelikle uzlaştırma yolunun tüketilmesi gerektiğinden bir yargılama engelidir¹⁶⁶. Aynı zamanda CMK 174. maddesine göre iddianamenin iadesi nedenidir¹⁶⁷. Uzlaştırma kapsamında olmakla birlikte süresinde iddianamenin iade edilmemiş olması, suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun kovuşturma aşamasında fark edilmeyerek yargılamaya devam edilmiş veya suçun vasfı değişerek uzlaşma kapsamında bir suç olduğu anlaşılmış ise, mahkemece bu halde yargılama durdurularak uzlaştırma işlemlerinin yapılması için dosya uzlaştırma bürosuna

¹⁶³ İçer, a.g.e, s.715

¹⁶⁴ Bıkmaz, a.g.e.s.68

¹⁶⁵ Ekici Şahin / Yemenici, a.g.e, .s.497

¹⁶⁶ Centel / Zafer, a.g.e, .s.536; Kaymaz / Gökcan, a.g.e, s.50; Şahin, a.g.e., s.78

¹⁶⁷ Sezer, a.g.e., s.56 Yenisey / Nuhoğlu, a.g.e., s.834

gönderilir. Tüm bu nedenlerle uzlaştırma işleminin soruşturma ve kovuşturma aşamalarında öncelikle uygulanması gerekir¹⁶⁸.

2.1.2 Uzlaştırmanın Etik İlkeleri

Uzlaştırmaya ilişkin etik ilkeler, CMUY 6. maddesinde ayrıntılı olarak sayılmıştır. Bu ilkelerin uzlaştırmacıların görev ve sorumluluklarını doğru ve başarılı şekilde yapmalarında yol gösterici niteliktedir¹⁶⁹.

2.1.2.1 Tarafsızlık ve bağımsızlık

Uzlaştırmacının üstlendiği görevi CMUY m.6/1-a maddesinde yer alan “*Görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız ve tarafsız olarak yerine getirir*” şeklindeki düzenlemeye uygun olarak yerine getirmesi gerekir. Uzlaştırmacının tarafsız ve bağımsız olmasına ilişkin bu hususa Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 19 Sayılı Tavsiye Kararında da “*Arabuluculuk tarafsız bir biçimde icra edilmelidir.*” şeklindeki ifade ile işaret edilmiştir.

Uzlaştırmacı, tarafsız olmakla görevin ifası sırasında taraflardan biri lehine diğeri aleyhine olacak şekilde yanlı davranması veya yanlış yönlendirme yapmaması, taraflardan birini karar almaya zorlayıcı davranışlarda bulunmaması, görevini tam bir objektif titizlik içerisinde yapması gerekir.

Tarafsızlık ile söz ve ima veya davranışla bile olsa bir tarafı tutma, ön yargılı davranmama, tarafların tümüne eşit ve şeffaf şekilde katkıda bulunma, zorlayıcı yönlendirmeler yapmama, uyuşmazlığın çözümüne yönelik hareket etme ve yardımcı olmak şeklinde anlaşılması gerekir¹⁷⁰.

¹⁶⁸ Yerdelen vd, a.g.e. s. 125

¹⁶⁹ Yerdelen vd., a.g.e., s.128

¹⁷⁰ Galma Jahic/ Burcu Yeşiladalı: Onarıcı Adalet: Yeni Bir Yaklaşım, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, **Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları: Türkiye ve Avrupa Bakışı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, 1. Baskı, İstanbul, Ekim, 2008, s.57; Çetintürk, a.g.e., s.534

Diğer taraftan tarafsız olmakla birlikte tarafsız görünme veya tarafsız olduğu kanaat ve algısı büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda uzlaştırmacının taraflardan birisi ile aynı veya yakın meslek grubundan olması, daha önce sosyal veya iş ilişkisi içerisinde olması durumunda uzlaştırmacı tarafsız hareket etse dahi taraflar arasında algı daha farklı olabilecektir. Bu tür durumlarda uzlaştırma süreci sağlıklı şekilde yürütemeyebilecektir¹⁷¹. Uzlaştırmacının bağımsız olması aynı zamanda kendisini görevlendiren savcılık makamından da bağımsız olmasını gerektirmektedir¹⁷².

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 19 Sayılı Tavsiye Kararında; “*Ceza adalet sisteminde arabuluculuk hizmetine yeterli özerklik tanınmalıdır*” ve “*arabuluculuk hizmeti sunan kuruluşlara, görevlerini yapabilmeleri için gerekli olan bağımsızlık ve özerklik tanınmalıdır*” şeklindeki düzenlemeler kapsamında uzlaştırmacı ve uzlaştırma hizmetlerinde görevlendirilmiş kurum ve kuruluşların görevlerinin ifası sırasında bağımsız ve özerk olmalarına vurgu yapılmıştır.

Onarıcı adalet ilkesinin bir gereği olarak uzlaştırmada, devlet uhdesinde bulunan yargılama ve cezalandırma yetkisinden vazgeçerek uyuşmazlığı kendi dışında üçüncü kişiler eliyle çözülmesini kabul etmektedir. Bu nedenle devletin yargı yetkisini kullanan bağımsız ve tarafsız hâkimler eli ile uyuşmazlıkların çözülmesinde olduğu gibi, her ne kadar uzlaştırmada görev alan uzlaştırmacılar yargı yetkisi kullanmasalar da uyuşmazlığın çözümünde görev almaları nedeni ile benzer şekilde tarafsız ve bağımsız olmaları gerekmektedir¹⁷³.

Bununla birlikte, uzlaştırmacının görev, yetki ve sorumluluk tanımları hâkimden farklı olmaları nedeni ile uzlaştırmacının bağımsızlığı da, hâkimin bağımsızlığı gibi katı ve mutlak bir bağımsızlık olduğu şekilde değerlendirmemek gerekir. Uzlaştırmacının bağımsızlığı ile kastedilen, esasen sorunun çözümünde kimseden emir ve talimat almadan, samimi olarak usul ve yöntemlere uygun şekilde görevini ifa etmesidir. Nitekim CMK 254/14 ve CMUY

¹⁷¹ Çetintürk, a.g.e., s. 535

¹⁷² Yerdelen vd., a.g.e., s.128

¹⁷³ A.Uruş Eriş: Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Ve Uzlaştırma Eğitimi, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.31, S:137, 2018, s. 252

31/2. maddelerine göre Cumhuriyet savcılığı, uzlaştırma sürecinin usul ve yöntemlere uygun yürütülmesi konusunda uzlaştırmacıya talimat verebileceği düzenlenmiştir.

Bununla birlikte CMK 253/14. maddesinde; “*Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya talimat verebilir*” ve CMUY 31/2 maddesinde “*Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya uzlaştırma müzakerelerinin kanuna uygun yürütülmesi amacıyla talimat verebilir.*” şeklindeki ifadeler, her ne kadar uzlaştırmacıların bağımsız ve tarafsız olmalarına ilişkin ilkenin ihlali niteliğinde olduğu gibi gözükse de, kanaatimizce söz konusu düzenlemeler ile soruşturmada esas yetkili olan savcılığa, vereceği talimatlar gereğince soruşturmanın da bir parçası olan uzlaştırma işlemlerinin usule uygun yol ve yöntemlerle yürütülmesi konusunda denetim ve gözetim yükümlüğü yüklenmiştir. Diğer bir ifade ile savcılık makamının soruşturma sürecinde uzlaştırmanın usulü ile ilgili yol ve yöntemler konusunda talimat ve tavsiyeleri, uzlaştırmasının esası ve içeriği ile ilgili olmadığından uzlaştırmacının bağımsızlığı ilkesini ihlal edici olarak değerlendirilmemesi gerekir. Zira uzlaştırmacının bağımsızlığının sınırları yasa ve yönetmelikteki ilkelerle açıkça çizilmiştir.

Nitekim uzlaştırmacıların bağımsızlığı ve tarafsızlığı CMK 253/10. maddesi ile güvence altına alınmış, buna göre “Bu Kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı haller ile reddi sebepleri, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak göz önünde bulundurulur.” şeklindeki düzenlemeye göre CMK 22. maddesinde hâkimin davaya bakamayacağı haller ve CMK 24. maddesinde hâkimin reddi sebeplerine dayanılarak uzlaştırmacının üstlendiği bu görevi tarafsız ve bağımsız yapmadığı veya yapamayacağı, anlaşıldığı takdirde tarafların uzlaştırmacıyı reddi hakkı taraflara tanınmıştır. Kaldı ki, uzlaştırmacı da kendisinin bağımsız ve tarafsız kalamayacağını düşündüğü takdirde, uzlaştırmadan çekinme hakkı da söz konusu düzenleme kapsamında tarafların dışında uzlaştırmacılar içinde tanınmıştır.

Diğer taraftan uzlaştırmacıların yapmış oldukları görev süreleri içerisinde CMK ve CMUY’da belirlenen temel ve etik kurallara göre davranıp davranmadıkları, bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını koruyup korumadıklarının denetimi CMUY 67/2. maddesinde düzenlenmiştir. Uzlaştırmacıların etik ilkelere uymadıkları tespiti halinde de CMUY 49. maddesinde yaptırım usulleri öngörülmüştür.

2.1.2.2 Görevin etkin, zamanında ve verimli şekilde yerine getirilmesi

Uzlaştırmacının yapmış olduğu görev kamu hizmetidir ve bu faaliyetin yürütülmesi sırasında da uzlaştırmacı kamu görevlisi sıfatı bulunmaktadır¹⁷⁴. Bu kapsamda uzlaştırmacı, görevini ifa ederken adalet hizmeti yürüttüğü, yargılama organlarına yardımcı olduğu bilinci ile hareket etmesi, uyuşmazlığı usulüne uygun yol ve yöntemler ile zamanı verimli kullanmak ve taraflara en uygun çözüm önerileri sunmak sureti ile uzlaştırma sürecini başarılı şekilde yönetip sonlandırması gerekir. Bununla birlikte uzlaştırma sürecinde tarafları anlaştırma zorunluluğu bulunmamaktadır. Uzlaştırmacının tüm çaba ve gayretlerine rağmen taraflar uzlaşamayabilirler. Önemli olan uzlaştırmacının görevini ifa ederken hızlı, verimli ve etkin bir şekilde yerine getirmesi gerekir¹⁷⁵.

2.1.2.3 Taraflara saygılı ve nazik davranma

Uzlaştırmacının CMUY 6/1-c maddesinde görevini ifa ederken taraflara nazik ve saygılı davranma yükümlülüğü bulunduğu açıkça ifade edilmiştir Onarıcı adalet anlayışının bir gereği olarak uzlaştırmacı, tarafları çatışma alanlarından uzaklaştırıp anlaşabileceği daha sıcak ve yumuşak alanlara yönlendirme becerisini göstermesi gerekir, bunu yaparken taraflara saygı ve nezaket kuralları çerçevesinde yaklaşabilmesi gerekir ve iletişim becerilerinin de yüksek olması gerekmektedir.¹⁷⁶ Uzlaşmacı saygı, nezaket ve yüksek iletişim becerileri ile uzlaşma teklifi ve müzakereler aşamalarında tarafları dinleyip anlama ve anladığını karşı tarafa iletme, hissettirme ve tarafların empati yapabilmesi olanağını sağlama ile sürecin olumlu sonuçlanmasına neden olacaktır¹⁷⁷.

2.1.2.4 Önyargılı olmama ve eşit davranma

Uzlaştırmacı CMUY m.6/1-ç maddesine göre masumiyet karinesi gereği uzlaştırma sürecinde suça ilişkin edindiği bilgilerin etkisinde kalmaksızın şüpheli veya sanığa suçlu muamelesi yaklaşımından uzak ve ön yargılardan arınmış olarak davranması gerekir. Zira

¹⁷⁴ Canpolat / Sabuncuoğlu, s.1 vd

¹⁷⁵ İçer, a.g.e. s. 12

¹⁷⁶ Yerdelen vd., a.g.e., s. 137

¹⁷⁷ İçer, a.g.e., s.12

Anayasanın 15. maddesinde de açıkça düzenlendiği üzere şüpheli ve sanık hakkında herhangi bir kesinleşen mahkûmiyet kararı bulunmamaktadır. Bununla birlikte mağdurunda menfaatlerinin korunması bakımından dengeli bir sürecin geçirilmesi gerekir¹⁷⁸.

Uzlaştırmacı, yapmış olduğu kamusal görev nedeni ile ve adaletin sağlanmasını üstlenmiş bir kimse olarak eşitlik ilkesine uygun şekilde faaliyette bulunması, bu kapsamda CMUY m.6/1-d maddesi gereğince tarafların ırk, din, dil, inanç, düşünce vb. farklılıkları nedeni ile farklı bir muameleye tabi tutmadığı gibi bunu hissettirecek davranışlardan da uzak durması gerekir.

2.1.2.5 Olayda tarafların vekili veya müdafiliğini üstlenmeme

Uzlaştırmacı, CMUY'nın m.6/1-f maddesine göre “Görev yaptığı olayla ilgili olarak daha sonra vekil veya müdafî olarak görev üstlenemez.” şeklinde ifade edilen ilke gereği uzlaştırma süresince taraflara ilişkin edindiği ve açıklanması ancak tarafların iradesine bırakılmış gizli bilgi ve belgeleri edineceği, sonradan taraflardan birisinin avukatlığını veya müdafiliğini yapması durumunda diğer taraf aleyhine bu bilgi ve belgelerin kullanılması ihtimali bulunduğu haksız sonuçlara yol açacaktır. Bu ilkenin uygulanmasında uzlaştırmacının olumlu veya olumsuz sonuçlanmasının bir önemi bulunmamaktadır. Müdafilik veya avukatlık görevi üstlenme yasağı ilkesi, taraflar arasında olduğu gibi, uzlaştırma sürecinde tarafların üçüncü kişilerle olan uyuşmazlıklarında da geçerlidir. Zira uzlaştırmacının tarafların gizliliğini koruma ve güven sarsıcı davranışlarından kaçınma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bununla birlikte uzlaştırma sürecinden sonra taraflardan birisinin üçüncü kişilere karşı davalarında müdafilik veya avukatlık görevini yapmasında bir engel bulunmamaktadır.

2.1.2.6 Menfaat temin etmeme

Uzlaştırmacı, üstlendiği görevi nedeni ile CMUY 6/1-g maddesinde; “Tarafsızlığından kuşku duyulmasına yol açacak şekilde kendisine veya bir başkasına doğrudan ya da dolaylı olarak

¹⁷⁸ Yerdelen vd., a.g.e., s.137

herhangi bir menfaat temin edemez.” şeklindeki düzenlemeye göre uzlaştırmacının yaptığı görev nedeni ile takdir edilen uzlaştırma ücreti dışında başka bir menfaat temin edemeyeceği ifade edilmiştir. Bu ilke aynı zamanda uzlaştırmacının yapmış olduğu faaliyetin bir kamu görevi olmasının gereğidir. Zira uzlaştırmacının taraflardan birisi ile herhangi bir menfaat ilişkisine girmesi durumunda, görevini tam olarak objektif bir şekilde yapmış olsa bile tarafsızlığı ve bağımsızlığı üzerinde yine de şüpheler oluşacaktır. Kaldı ki uzlaştırmacının taraflardan menfaat temin etmesi etik ilkelerine uymadığı gibi, kamu görevlisi olmasının gereği olarak TCK kapsamına giren zimmet, rüşvet, görevi kötüye kullanma suçlarına da konu olabilir¹⁷⁹.

2.2 UZLAŞTIRMANIN ŞARTLARI

CMK ve CMUY’deki düzenlemelere göre, uzlaştırmacının şartlarını, taraflara, suça ve uzlaştırmacıya ilişkin olmak üzere üç ana başlıkta incelemek mümkündür.

2.2.1 Uzlaştırmacının Taraflara İlişkin Şartları

2.2.1.1 Mağdur veya suçtan zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması

Uzlaştırmada taraflar CMK 253/1’inci maddesine göre “*şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur.*” şeklinde düzenlenmiştir. Tarafların sayısı tek olabileceği gibi birden fazlada olabilir. Söz konusu düzenlemeye göre suçun mağduru veya zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi de olabilir. Bununla birlikte suçtan zarar görenin kamu tüzel kişisi olması durumunda kanuna göre uzlaşma hükümleri uygulanamayacaktır. Bu düzenlemenin Anayasaya aykırı olduğu iddiası Anayasa Mahkemesi’nce, suç ve cezaların yasallığı, hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırı olmadığı gerekçesi ile reddine karar vermiştir¹⁸⁰.

¹⁷⁹ İçer, a.g.e., s.14

¹⁸⁰ AYM, 05.03.2009, E.2006/77, K. 2009/39 Sayılı kararında; “..5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda millete ve devlete karşı suçların, devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçların, devletin güvenliğine karşı suçların, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçların ve milli savunmaya karşı suçların düzenlenmesi, devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin suçtan zarar gören konumunda olduklarına, ayrıca gerçek kişilerden ve özel hukuk tüzel kişilerinden farklı şekilde korunduklarına ilişkin düzenlemelere örnek gösterilebilir.

Şüpheli veya sanığın suça sürüklenen çocuk olması halinde uzlaştırmanın kapsamı 6763 Sayılı Kanun ile CMK 253/1-c maddesinde yapılan değişiklikler ile genişletilmiş ise de, suçun mağduru veya suçtan zarar görenin kamu tüzel kişisi olması durumunda suç yine uzlaştırma kapsamı dışında kalacaktır. Bu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, suçun kamu tüzel kişisine karşı işlenmesi ile suçtan zarar gören toplum olmaktadır. Gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri kendilerine ilişkin haklardan vazgeçme haklarına sahip iken kamunun zararına yol açan ve dolayısı ile bir toplumun tümünü ilgilendiren bir haktan feragat etme yetkisi kurum yetkililerine ait olmadığından bu tür suçlar uzlaşma kapsamı dışında bırakılmıştır.

2.2.1.2 Taraflardan birinin ölümü ve mirasçılık

Uzlaştırma sağ olan taraflar arasında yapılmaktadır. Ölüm ile birlikte TCK 64. maddesi gereği soruşturmada kovuşturmayaya yer olmadığı, kovuşturma aşamasında ise, düşme kararı verilmektedir.

Soruşturma aşamasında uzlaştırma raporu düzenlenmesinden önceki bir tarihte taraflardan birinin ölümü halinde, CMUY 7/7 maddesi gereği, ölüm nedeni ile uzlaştırma işlemleri sonlandırılır. Bununla birlikte taraflar uzlaştırılarak buna ilişkin rapor düzenlenmesi sonrasında ölüm gerçekleşmiş ise, uzlaştırma raporu artık 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanun'u¹⁸¹ 38. maddesine göre ilam niteliğinde belge olduğundan suçun mağduru veya zarar gören kişi, bu kişiler ölmüş ise mirasçıları, bu belgeye dayanarak ölen şüpheli ve sanığın

Hukuk devletinde, Anayasa'da belirtilen ilkelere ve ceza hukukunun genel kurallarına aykırı olmadıkça yasakoyucu cezalandırma yetkisini kullanırken, toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağını, eylemlerin hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımları veya ceza yaptırımına seçenek yaptırımlarla karşılanacağını, hangi suçların uzlaşmaya tâbi olacağını, uzlaşma yöntemini ve şartlarını belirleme konusunda takdir yetkisine sahiptir.

Öte yandan, yasakoyucu devlet ve toplum hayatının sağlıklı, düzenli ve barış içinde sürdürülmesini sağlamak için çeşitli kamu hizmetlerini yerine getirmek üzere kurulan kamu tüzel kişilerinin farklı konumda bulunmaları nedeniyle, gerçek kişilerden ve özel hukuk kişilerinden ceza kanunlarında farklı şekilde korunmalarını ve bunlara karşı işlenen suçlarda uzlaşma yolunun kapalı tutulmasını öngörebilir.

Bu nedenle; suçtan zarar görenin kamu tüzel kişisi olması halinde uzlaşma yolunun kapalı olmasını öngören kuralda Anayasa'daki suç ve cezaların yasallığı, hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, kural Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.”(<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr>, E.T:07.02.2020)

¹⁸¹ RG. 19.06.1932 S. 2128

mirasçılara karşı, şüpheli veya sanık ölmüş ise mirası kabul eden mirasçılara karşı ilamlı icra takibi yapılabilir¹⁸².

Kovuşturma aşamasında ise, mağdur veya suçtan zarar gören katılma talebinde bulunmuş ise, ölümü halinde mirasçıları CMK 243. maddesi gereğince katılanın yerine geçerek mağdur veya suçtan zarar gören taraf olarak uzlaştırma işlemlerine katılabilirler ve sanık ile uzlaşmaya gidebilirler¹⁸³. Bu kapsamda Yargıtay verdiği bir kararda¹⁸⁴ suçun uzlaştırma kapsamında ancak şikâyeteye bağlı olmamasına karşın şikâyetçi olmadığını beyan eden mağdurun ölümü üzerine, mağdurun mirasçıları ile sanık arasında uzlaştırma işlemlerinin yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

2.2.1.3 Akıl hastalığı, yaş küçüklüğü, sağır ve dilsizlik hali

Cezalandırıcı adalet anlayışının bir ürünü olan uyumsuzluklarda alternatif çözüm yollarından olan uzlaştırma yöntemi ceza uyumsuzluğunu sona erdiren bir yöntem olması nedeni ile öncelikle uzlaştırılacak olanların ceza ehliyetine sahip olmaları gerekir¹⁸⁵. Zira ancak ceza ehliyetine sahip olanlar hakkında CMK 223/6. maddesine göre ceza mahkûmiyeti yerine veya ceza mahkûmiyeti ile birlikte güvenlik tedbirlerine karar verilebilmektedir¹⁸⁶.

¹⁸² Yerdelen, a.g.e. s. 49

¹⁸³ Yerdelen vd., a.g.e. , s.369

¹⁸⁴ Yarg. 2. CD, 14.12.2015,E. 2014/19570, K.2015/22975 Sayılı kararında “Suç tarihi itibariyle konut dokunulmazlığını bozma suçunun uzlaşma kapsamında olması nedeniyle, 5271 sayılı CMK’nın 253 ve 254. maddeleri uyarınca, müşteki S.. Ş.. duruşmadaki beyanında şikayetçi olmadığını belirttiği, nüfus kaydına göre de 08.09.2011 tarihinde vefat ettiği de gözetilerek sanık ile mağdurun mirasçıları arasında uzlaştırma işlemleri yapıp sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden, eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi,..” (www.kazanci.com. E.T:04.02.2020)

¹⁸⁵Yarg. 8.CD, 06.07.2017, E.2017/ 4112,K2017 / 8750, Sayılı kararında bu hususa vurgu yapılmıştır; “ Uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için her şeyden önce fiilin ‘soruşturulabilir’ veya ‘kovuşturulabilir’ olması zorunludur. Fiilin soruşturulabilir ve kovuşturulabilir olmasından maksat, fiilin ceza kovuşturmasına tabi olması, yani muhakeme (soruşturma ve kovuşturma) şartlarının bulunmasıdır. Bir fiilin soruşturulabilir olması, uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için tek başına yeterli değildir. Ayrıca, failin cezalandırılabilir olması, yani kusurunu ortadan kaldıran nedenlerin bulunmaması da gereklidir. Failin yaşının küçüklüğü, sağır ve dilsizlik, akıl hastalığı gibi nedenlerle kusur yeteneğinin bulunmadığı hallerde faile ceza verilemez. Uzlaşma güvenlik tedbirlerinin değil, ceza sorumluluğunun alternatifidir. Bu nedenle bu kişilere karşı güvenlik tedbiri uygulanabilir ise de ceza verilemediğinden, uzlaşma hükümlerinin uygulanması mümkün bulunmadığından mahkemenin uygulamasında bir isabetsizlik görülmemiştir,” (www.kazanci.com. E.T:04.02.2020)

¹⁸⁶ Günel Kurşun: **Ceza Muhakemesinde Hüküm**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2016, s.159

Ceza ehliyetinin düzenlediği TCK 32/1. maddesine göre akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeni ile “birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan” kişilerin ceza sorumluluğu olmadığı, bu nedenle özgür iradelerini kullanamayan bu durumdaki şüpheli veya sanıklar hakkında ceza verilemeyecektir¹⁸⁷. Bu durumda ceza ehliyeti yoksunluğundan ceza verilemeyen şüpheli veya sanık hakkında da, uzlaştırma yoluna da gidilemeyecektir¹⁸⁸. Ancak şüpheli veya sanığın bu durumunun tespiti için ruh sağlığı ve hastalıkları hastanelerinden veya Adli Tıp Kurumundan sağlık raporu alınması gerekir¹⁸⁹.

Yaşı küçük şüpheli, sanık, mağdur veya suçtan zarar görenler bakımından ise, 5271 Sayılı Kanun’un 253/4. maddesinde, “Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır.” şeklindeki düzenlemeye göre tarafların kanuni temsilcileri eliyle uzlaştırma süreci yürütülür.

Bununla birlikte yaşı küçükler ile sağır ve dilsizlerin yaşları bakımından ceza ehliyeti yönünden bir ayırım bulunmaktadır. Bu kapsamda TCK 31/1. maddesinde “Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz” şeklindeki düzenlemeye göre 12 yaşından küçüklerin ceza ehliyeti bulunmadığından kanuni temsilciler eliyle bile olsa uzlaştırma hükümleri de uygulanamaz. Zira 12 yaşını doldurmamış küçüklerin “işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince

¹⁸⁷ Yarg., 4. CD., 12.09.2019, E2015/ 27991, K. 2019 / 13552 Sayılı kararında bu hususa vurgu yapmıştır. “Akıl hastalığı nedeniyle kusur yeteneği bulunmadığı saptanan sanığa yükletilen suçlara ilişkin tüm kanıtlar gösterilip tartışıldıktan sonra, suçların kanıtlanması halinde, TCK’nin 32/1 ve 57. maddeleri uyarınca akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunması, kanıt bulunmaması halinde ise beraat kararı verilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik inceleme ve yetersiz gerekçeyle doğrudan ceza verilmesine yer olmadığına ve güvenlik tedbiri uygulanmasına karar verilmesi,…” (www.kazanci.com. E.T:04.02.2020)

¹⁸⁸ Nuri Berkay Özgenc: Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaşma, **Legal Hukuk Dergisi**, İstanbul, C:13, S:145, 2015, s. 51

¹⁸⁹ Yarg. 2.CD 24.10.2019, E. 2019/ 5623, K.2019 / 16290 Sayılı kararında “Sanığın temyiz dilekçesinde şizofreni hastası olduğunu ileri sürdüğü, dilekçe ekine Muğla Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen 05.03.2015 tarihli engelli sağlık raporu formunu eklediği, bu forma göre sanığa “psikotik bozukluk” teşhisinin konulduğu anlaşılmakla; sanığın işlediği iddia edilen hırsızlık suçunun hukuki anlam ve sonuçlarını kavrama yeteneğini azaltacak derecede akıl zayıflığının etkisi altında olup olmadığı ve 5237 sayılı TCK’nin 32. maddesi kapsamında cezai ehliyetini etkileyen akıl hastalığı bulunup bulunmadığı konusunda Adli Tıp Kurumundan ya da Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanelerinden rapor aldırılıp sonucuna göre hukuki durumunun belirlenmesi,…” (www.kazanci.com. E.T:04.02.2020)

gelişmemiş olması” hâlinin olduğu varsayılmaktadır. Bu konuda ayrıca sağlık raporu alınması da gerekmez. Diğer taraftan TCK 33/1. maddesine göre, 12-15 yaş arasındaki sağır ve dilsizler de, 12 yaşını doldurmamış olan çocuklar gibi ceza ehliyeti bulunmadığından haklarında uzlaştırma hükümleri uygulanmaz.

TCK 31/2. maddesine göre 12-15 yaş arasındaki suça sürüklenen çocuklar bakımından ise *“İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması”* durumu sağlık raporu ile tespiti halinde, ceza sorumluluğu ve ceza ehliyeti bulunmadığından uzlaştırma işlemleri kanuni temsilciler eliyle bile olsa yapılamayacaktır¹⁹⁰. Ancak bu yaştaki küçüklerin işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmiş olduğu sağlık raporu ile tespit edilmesi durumunda, ceza ehliyeti olduğundan artık uzlaştırma işlemleri CMK 253/4. maddesi gereği kanuni temsilcileri eli ile uzlaştırma işlemleri yapılabilecektir. Diğer taraftan TCK 33/1. maddesine göre 15-18 yaş arasındaki sağır ve dilsizler hakkında, 12-15 yaş arasındaki küçüklerle ilişkin hükümler uygulanacağından bu durumda olan sağır ve dilsiz şüpheli veya sanıkların alınacak sağlık raporları ile ceza ehliyeti olmadığı saptandığı takdirde uzlaştırma hükümleri uygulanamayacaktır. Aksi takdirde ceza ehliyetinin olduğu sağlık raporu ile tespit edilmesi durumunda kanuni temsilciler eliyle uzlaştırma hükümleri uygulanacaktır¹⁹¹.

¹⁹⁰Yarg.20.06.2018, 3.CD, E.2018/4014, K.2018/11212 Sayılı kararında belirtildiği üzere, *“Mahkemesince suça sürüklenen çocuğun işlediği iddia olunan basit yaralama suçunun uzlaştırma kapsamından bulunduğu bahisle söz konusu uzlaştırma işlemleri yapılmadan kamu davası açıldığı gerekçesiyle iddianamenin iadesine ve merci tarafından da iddianamenin iadesi kararına itirazın reddine karar verilmiş ise de; Dosya kapsamına göre, suça sürüklenen çocuğun kayden 24/04/2004 doğumlu olup, suç tarihi itibarıyla 12-15 yaş grubu aralığında bulunduğu, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Mersin Adli Tıp Şube Müdürlüğüne tanzim edilen 11/04/2018 tarihli ve 2018/869 sayılı raporu ile üzerine atılı suç bakımından hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiil ile ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olduğunun bildirildiği, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun “Yaş Küçüklüğü” başlıklı 31/2. maddesinin, “Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.” şeklinde olduğu, dolayısıyla suça sürüklenen çocuk hakkında hapis yahut adli para cezasına mahkumiyetin olanaklı olmadığı ve sadece çocuklara özgü güvenlik tedbirine hükmedilebileceği, bununla birlikte 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesinde düzenlenen uzlaştırma kurumunun güvenlik tedbirlerinin değil, ceza mahkumiyetinin alternatif olduğu gözetilmeksizin, itirazın kabulü yerine, yazılı şekilde reddine karar verilmesinde, isabet görülmediğinden”.* (www.kazanci.com. E.T:04.02.2020)

¹⁹¹ Ekici Şahin / Yemenici, a.g.e s.461

2.2.2 Uzlaştırmanın Suça İlişkin şartları

2.2.2.1 Suç ile ilgili muhakeme şartlarının bulunması

İşlenmiş bir suç nedeni ile soruşturma veya kovuşturma işlemlerinin başlatılabilmesi için varlığı aranan şartlara ceza muhakemesi engeli veya şartı denilmektedir. Bazı hallerde bu şartın veya engelin varlığı arandığı gibi bazı hallerde de yokluğu aranmaktadır. Ceza muhakemesi şartları soruşturma ve kovuşturma şartlarından oluřmaktadır¹⁹². Muhakeme şartları, şikâyet, talep, müracaat, izin, dokunulmazlığın bulunmaması, Türkiye’de bulunma, kesin hüküm bulunmaması, derdest bir davanın bulunması, şüpheli veya sanığın hazır bulunması, ceza ehliyeti, ön ödeme, zamanaşımı, talep ve af olarak sayılabilir¹⁹³. Muhakeme şartının gerçekleşmemesi veya gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması halinde soruşturma açılıp iddianame düzenlenemez veya kovuşturma aşamasında ise yargılamaya devam edilip karar verilemez¹⁹⁴. Bu kapsamda ceza mahkûmiyetinin alternatifi olan uzlaştırma işlemlerinin de yapılabilmesi için muhakeme şartlarının varlığı ve gerçekleşmesi gerekir¹⁹⁵.

Ceza muhakemesi şartı olarak şikâyet, uzlaştırma hükümlerinin düzenlendiği CMK 253/1-a maddesinde, “*Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar.*” şeklinde düzenlenmek sureti ile CMK 253/1-b sayılan ve CMK 253/2 maddesine göre özel kanunlarda uzlaştırma kapsamında olduğu belirtilen suç tiplerinin dışındaki tüm şikâyete bağlı suçları uzlaştırma kapsamına almakla, uzlaştırmanın temel şartı niteliğinde olduğundan özel bir önemi bulunmaktadır.

şikâyet şartı, TCK 73. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında; “Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz.” şeklindeki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, süresinde yapılmayan veya süresinde yapılıp da sonradan vazgeçilen şikâyet hakkı, soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi engelidir. Bu kapsamda mağdur veya

¹⁹² Gökçen vd, a.g.e., s. 70

¹⁹³ Yerdelen vd, a.g.e. s. 161

¹⁹⁴ Yerdelen, a.g.e. s. 50

¹⁹⁵ Yerdelen vd, a.g.e. s.161

suçtan zarar görenin şikâyetini süresinde yapmamış olması veya süresinde şikâyet hakkını kullanmış olmakla birlikte sonradan şikâyetinden vazgeçmiş olması durumunda soruşturma aşamasında kovuşturmayaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında ise davanın düşmesine karar verilir. Dolayısı ile şikâyete bağlı bir suçta uzlaştırma işlemlerinin yapılabilmesi için süresinde yapılmış bir şikâyetin varlığı ve devam ediyor olması gereklidir.

Uzlaştırma kurumu ön ödeme kurumunun olumsuz bir muhakeme şartıdır¹⁹⁶. Zira TCK 75. maddesine göre ön ödemenin uygulanabilmesi için suçun uzlaştırma kapsamında olmaması gerekir¹⁹⁷. Uzlaştırma Soruşturma ve kovuşturmada idari makamların veya Adalet Bakanlığının izin ve talebine tabi olduğu durumlarda uzlaştırma işlemlerin de aynı şekilde izin ve talep şartlarının gerçekleşmesi gerekir¹⁹⁸.

Uzlaştırmaya konu fiil nedeni ile açılmış bir dava bulunması ve açılan davanın kesin hükümle sonuçlandırılmış olması da, muhakeme şartı olarak uzlaştırma işlemlerinin yapılmasında bir engeldir¹⁹⁹.

2.2.2.2 Soruşturma konusu suçla ilişkin şüpheli hakkında yeterli delilin bulunması

Uzlaştırma şartlarından birisi de, şüpheli hakkında soruşturma açılması ve hakkında iddianame düzenlenmesini gerektirecek yeterli nitelikte ve sayıda delilin bulunmasıdır. Bu durumda CMK 253/4. maddesinde “Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir” şeklinde düzenlenmiştir. Aksi takdirde CMK 160. maddesine göre yaptığı araştırmalara karşın yeterli delilin elde edilememesi durumunda uzlaştırma kapsamındaki bir suç isnadına ilişkin şüpheli hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilir. Diğer taraftan yeterli delil olması nedeni ile uzlaştırma bürosuna gönderilerek uzlaştırma işlemleri başlatılan veya devam eden soruşturmalarda, CMK 253/8. maddesine göre yeni delillerin elde edilmesi veya toplanmasına bir engel bulunmamaktadır.

¹⁹⁶ Yerdelen vd, a.g.e. s. 162

¹⁹⁷ Yenisey / Nuhoğlu, a.g.e. s. 845

¹⁹⁸ Yerdelen vd, a.g.e., s162

¹⁹⁹ Gökçen vd, a.g.e. s. 79; Ünver / Hakeri, a.g.e. s.79

2.2.2.3 Suçun uzlaştırma kapsamında olması

Suç soruşturmasını yürütmekle görevli olan cumhuriyet savcılığı, elinde bulunan suç soruşturmasında iddianame düzenlemeye yetecek kadar delil elde etmiş ise, suç konusunun öncelikle uzlaştırma kapsamında olup olmadığını tespit edecektir. Kovuşturma aşamasında ise, suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığının tespiti yargılamayı yürüten mahkeme hâkimine aittir²⁰⁰. Uzlaştırmaya tabi suçların hangileri olduğu CMK 253/1. ve 2. maddelerinde sayılmıştır.

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı suçlar, CMK 253/1-a maddesine göre uzlaştırma kapsamındadır. Bu suçların uzlaşmaya tabi olması kural olup aksinin kanunda açıkça belirtilmesi gerekir.

Bu kapsamda şikâyeteye bağlı cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, uzlaştırma kapsamında iken, 19.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 sayılı Kanun ile CMK 253/3. maddesinde, “*Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez.*” şeklinde yapılan değişiklik sonrası bu suç tipi uzlaştırma kapsamı dışına çıkarılmıştır. Bu suretle cinsel suçlara karşı etkin mücadele amaçlanmıştır²⁰¹. Bununla birlikte kanundaki bu değişiklik öncesi işlenen şikâyeteye bağlı cinsel dokunulmazlık suçu uzlaşma kapsamında olduğundan TCK 2 ve 7/2. maddesi gereğince önceki düzenleme lehe olduğundan buna göre uzlaştırma işlemleri şüpheli veya sanık hakkında uygulanacaktır²⁰².

²⁰⁰ Yerdelen vd, a.g.e. s.162

²⁰¹ Kerim Çakır, Kerim: Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları, **Marmara Üniversitesi hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 24 Sayı:4, Haziran, 2018, s.447)

²⁰² Yarg. 5. C.D. 11.06.2009 , E 2009/4947, K. 2009/7072, Sayılı kararında “*Sanığın suç tarihindeki yaşı ve 5237 sayılı TCK.nun 109/2. maddesinde öngörülen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin cezanın alt sınırının 2 yıl olduğu gözetilerek 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 24. maddesi uyarınca uzlaşma kapsamında kaldığı, uzlaşmanın da bir kovuşturma şartı olduğu, 5560 sayılı Yasayla değişik CMK.nun 253/3. maddesinde cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma yoluna gidilemeyeceği belirtilmiş ise de, atılı suçun aleyhe düzenleme getiren bu değişiklikten önce işlendiği ve 5237 sayılı Yasanın 7/2. maddesi de nazara alındığında uzlaşma hükümlerinin uygulanması gerektiği anlaşılmakla; öncelikle CMK.nun 253 ve 254. maddelerine göre uzlaşma girişiminde bulunulması sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması*” (www.kazanci.com. E.T:06.02.2020)

Uzlaşma kapsamında olan diğer suç tipleri de, şikâyeteye bağlı olup olmadığına ve ceza miktarına bakılmaksızın CMK 253/1-b maddesinde açıkça sayılan suçlardır. Bu suç tipleri, kanunda açıkça sayılması nedeni ile sınırlı sayıdadır. 02.12.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesi ile yapılan değişiklik ile TCK'da düzenlen tehdit(m.106/1), hırsızlık(m.141), dolandırıcılık(m.157) suçları, 24.10.2019 tarihinde yürürlüğe giren 7188 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile TCK maddelerinde düzenlenen iş ve çalışma hürriyetinin ihlali(m.117/1 ve m.119/1-c) , Güveni kötüye kullanma (m. 155), Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (m. 165), suçları uzlaştırma kapsamına alınmak sureti ile uzlaştırma kapsamındaki suçların kapsamı genişletilmiştir. Daha önce uzlaştırma kapsamında olmayan suç tiplerinin bu değişiklikler sonrası uzlaştırma kapsamına alınması nedeni ile TCK 2 ve 7/2. maddesi gereğince şüpheli veya sanık hakkında lehe kanun hükümleri uygulanacaktır²⁰³.

Yaşı küçükler bakımından uzlaştırma kapsamına giren suç tiplerinde 6763 sayılı Kanun ile üst sınır üç yıla çıkarılmak sureti ile suça sürüklenen çocuklar yönü ile uzlaştırma kapsamının sınırları biraz daha geniş tutulmuştur. Bu kapsamda CMK 253/1-c maddesine göre mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla, suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı 3 yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar uzlaştırma kapsamına girmektedir

²⁰³Yarg. 4.CD 24.10.2019, E. 2019/4665, K.2019/16668 Sayılı Kararında “ Uzlaştırma kurumu, fail ile devlet arasındaki ceza ilişkisini sona erdirmesi bakımından maddi hukuka da ilişkin bulunması nedeniyle yürürlüğünden önceki olaylara uygulanabilecek, bu uygulama sadece görülmekte olan davalar bakımından geçerli olmayacak, 5237 sayılı Kanun'un 7/2. maddesindeki düzenleme de nazara alınarak kesinleşen ve infaz edilmekte olan hükümlerde de uygulanabilecek ve bu husus infaz aşamasında gözetilebilecektir. Yerine getirilen hükümler yönünden ise, uzlaştırma sanığın hukuki yararının bulunması koşuluyla uygulanabilecektir.02/12/2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren, 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değişik 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesi ve maddeye eklenen fıkraya göre uzlaştırma hükümlerinin yeniden düzenlenmesi, sanığa isnat edilen TCK'nın 106/1. maddesinin ilk cümlesinde düzenlenen tehdit suçunun uzlaştırma kapsamında bulunması, yaralama suçunun ise, suç tarihi itibarıyla 5271 sayılı CMK'nın 253/3-son cümlesi uyarınca tehditle birlikte işlenmesi nedeniyle uzlaşma kapsamında bulunmadığının anlaşılması ve yeni düzenleme karşısında, yaralama suçu yönünden de uzlaştırma önerisinde bulunulmasının gerektiği “(www.kazanci.com. E.T:06.02.2020)

Bir diğ er uzlaştırma kapsamına giren suç tipleri de, CMK 253/2 maddesine göre soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olanlar hariç olmak üzere, diğ er kanunlarda uzlaştırma kapsamında olduğu açıkça ifade edilen suçlardır.

Daha önceden etkin pişmanlık hükümleri içeren suçlar uzlaştırma kapsamında değil iken, 02.12.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun ile CMK 253/3. maddesinde etkin pişmanlık içeren suçlarda uzlaştırma engeli olan “*etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar*” ibaresi çıkarılmak sureti ile etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlara ilişkin sınırlama kaldırılarak bu tür suçlarda da uzlaştırma olanağı sağlanmıştır. Ancak bu değişiklik ile etkin pişmanlık hükümleri içeren suçlar doğrudan uzlaştırma kapsamına alınmamaktadır. Bu tür suçların uzlaştırma kapsamında olabilmesi için öncelikle şikâyete bağlı olması, CMK 253. maddesindeki katalog suçlar arasında sayılması veya diğ er kanunlarda özel olarak uzlaştırma kapsamında olduğunun açıkça belirtilmesi gerekir²⁰⁴.

2.2.2.4 Uzlaştırma kapsamındaki bir suçun bu kapsamda olmayan bir suç ile birlikte işlenmesi

Uzlaştırma hükümlerinin kapsamında olan suçlarla bu kapsamda olmayan suçların birlikte işlenmesi halinde ne şekilde işlem yapılacağı 09.07.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5918 Sayılı Kanun²⁰⁵ ile CMK 253/3. maddesinde yapılan düzenleme ile uzlaşma kapsamına giren suçlar ile bu kapsama girmeyen suçların birlikte işlenmesi durumunda uzlaşma hükümlerinin uygulanmayacağı ifade edilmiştir. Bununla birlikte bu düzenlemeye, 24.10.2019 tarihinde yürürlüğe giren 7188 sayılı Kanun²⁰⁶ ile “*aynı mağdura karşı*” ibaresi eklenmek suretiyle birlikte işlenen suçlarda uzlaştırma hükümlerinin uygulanmaması durumuna bir taraftan açıklık getirilirken, diğ er taraftan da sınırlama getirilmiştir.

Son değişiklik ile birlikte CMK 253/3. maddesinde;

²⁰⁴Erdem/ Eser /  zşahinli, a.g.e. s. 40

²⁰⁵ RG:09.07.2009, S: 27283

²⁰⁶ RG: 24.10.2019, S:30928

“Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz.” şeklindeki düzenleme ve bu düzenlemenin tekrarı niteliğinde olan CMUY 8/5. maddesindeki düzenlemeye göre, aynı mağdura karşı olmak koşulu ile birlikte işlenen suçların bazıları uzlaşma kapsamında olması durumunda bu suçlara artık uzlaştırma hükümleri uygulanamayacaktır.

Burada yapılan kanun düzenlemeleri bakımından iki ayrı durum söz konusudur. Birincisi, 5918 sayılı Kanun’un yürürlüğe girdiği 09.07.2009 tarihinden önce uzlaştırma kapsamına giren suçlar ile girmeyen suçların birlikte işlenmiş olması durumunda, sonradan yürürlüğe giren bu düzenleme şüpheli veya sanık aleyhine olması nedeni ile TCK 2 ve 7/2. maddesi gereği şüpheli veya sanık hakkında uygulanamayacaktır. Bu durumda birlikte işlenen her bir suç bakımından uzlaşma kapsamına girip girmediği ayrı ayrı değerlendirilmesi yapılacaktır²⁰⁷.

İkinci durum ise, 17.10.2019 tarihinde yürürlüğe giren 7188 sayılı Kanun’un uzlaştırma kapsamına giren suçlarla girmeyen suçların birlikte “*aynı mağdura karşı*” işlenmesi koşulu getirilmesi ile beraber bu tarihten önce şüpheli veya sanığın uzlaştırma kapsamına giren suçlarla girmeyen suçları birlikte ancak farklı mağdurlara karşı işlemesi durumunda TCK 2. ve 7/2. maddesi gereği sonraki yasa lehe olduğu için daha önceden uzlaştırma kapsamında kalmakla birlikte uzlaştırma hükümlerin uygulanamadığı suçlara uzlaştırma hükümleri uygulanabilecek, diğer suçlar bakımından soruşturma veya kovuşturmaya devam edilecektir²⁰⁸. Dolayısı ile 7188 sayılı Kanun’un getirdiği düzenleme ile aslında 5918 sayılı

²⁰⁷ Yarg., 4. C.D. 03.04.2018, E.2017/18226, K. 2018/6342, Sayılı kararında bu hususu açıkça ifade etmiştir; “*Sanığın hakaret ve mala zarar verme suçlarını, birden fazla kişi tarafından birlikte tehdit suçuyla beraber işlediği, 5271 Sayılı Kanun’un 253. maddesinin 3. fıkrasına 5918 Sayılı Kanun’un 8. maddesiyle eklenen son cümlesinin yürürlük tarihinin 09.07.2009 olduğu ve bu tarihten önce uzlaşma kapsamında bulunan bir suçun, uzlaşma kapsamında bulunmayan başka bir suçla birlikte işlenmiş olması halinde de uzlaşmaya konu olabileceği belirlenerek yapılan incelemede...*” (www.kazanci.com. E.T:06.02.2020).

²⁰⁸ Yarg. 4.CD, 30.10.2019, E.2019/ 4231, K. 2019 / 16820 Sayılı kararında bu durum açıkça ifade edilmişti. “*Uzlaşma kapsamında bulunmayan silahla tehdit ile bu kapsamda olan yaralama suçlarının mağdurlarının farklı olduğu belirlenerek yapılan incelemede; 02/12/2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanunun 34. maddesiyle değişik 5271 sayılı CMK’nın 253. maddesinin 1. fıkrasına eklenen (e) bendinde yer alan “... suça sürüklenen çocuklar bakımından ayrıca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar” şeklindeki düzenleme gereğince, suça sürüklenen çocuklar yönünden üst sınırı 3 yılı geçmeyen hapis cezasını gerektiren suçların uzlaştırma kapsamına alındığı anlaşılmış olmakla, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2 ve 7. maddeleri de gözetilerek, uzlaştırma işlemi uygulanarak*

Kanun ile yapılan ve 09.07.2009 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikten önceki duruma geri dönmüştür. Bu durumun tek istisnası olarak suçların aynı mağdura karşı işlenmiş olması halidir.

Uzlaştırma kapsamına giren suçlarla girmeyen suçların aynı mağdura karşı birlikte işlenmiş olmasına ilişkin CMK 253/3. maddesinin 2. cümlesi Anayasanın 10. maddesinin düzenlendiği eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddia edilmiş, ancak Anayasa Mahkemesi bu görüşe katılmamıştır²⁰⁹.

sonucuna göre suça sürüklenen çocuğun hukuki durumunun bu kapsamda tekrar değerlendirilip belirlenmesinde zorunluluk bulunması,” (www.kazanci.com. E.T:06.02.2020)

²⁰⁹AYM, 03.04.2013, E.2013/20. K.2013/50 sayılı kararı “Anayasa’nın 10. maddesinde belirtilen “kanun önünde eşitlik ilkesi” hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunanlar kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa’da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Ceza hukukunun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili bulunması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu Anayasa’nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, soruşturma ve yargılamaya ilişkin olarak hangi yöntemlerin uygulanacağı, toplumda belli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılanmaları gerektiği, hangi hâl ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği gibi konularda takdir yetkisine sahiptir. Uzlaşma kurumu, uyuşmazlığın yargı dışı yolla ve fakat adli makamlar denetiminde çözümlenmesini amaçlayan bir yöntemdir. Uzlaşma; bu kapsama giren suçlarda, fail ve mağdurun suçtan doğan zararın giderilmesi konusunda anlaşmalarına bağlı olarak, devletin de ceza soruşturması veya kovuşturmasından vazgeçmesi ve suçun işlenmesiyle bozulan toplumsal düzenin barış yoluyla yeniden tesisini sağlayıcı nitelikte bir hukuksal kurumdur. Uzlaşma ile şüpheli veya sanık işlediği suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenerek, suçun sonuçlarını da gidererek toplumla yeniden bütünleşme olanağını elde etmekte, ayrıca devlet, yaptırım uygulamak yönünden katlanacağı birçok masraftan da kurtulmuş olmaktadır.

İtiraz konusu kural uyarınca uzlaşma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması halinde, uzlaşma kapsamına alınmamış olması anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdirindedir.

Öte yandan, kanun koyucu, farklı hukuksal konumda olan kişileri farklı yaptırımlara tabi tutabilir. Ceza hukukunda kanun önünde eşitlik ilkesinin uygulanması da kuşkusuz, aynı suçu işleyen tüm suçluların kimi özellikleri göz ardı edilerek her yönden aynı kurallara bağlı tutulmalarını gerektirmemektedir. Uzlaştırma kapsamına giren suçlar, bu kapsama girmeyen suçlara göre daha hafif niteliktedir. Bu nedenle, uzlaştırma kapsamına giren bir suçu işleyen kişi ile uzlaştırma kapsamındaki bir suçu bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işleyen kişi aynı hukuksal konumda değildir. Bu nedenle, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında ve farklı hukuksal konumda bulunan kişiler hakkında farklı usulün uygulanmasını öngören itiraz konusu kuralda, hukuk devleti ve eşitlik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa’nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.”(<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr.>, E.T:03.02.2020)

CMK 253/3. maddesinin 2. Cümlesinde düzenlenen, “bir suçun başka bir suç ile birlikte işlenmesi” ifadesindeki bir başka hususta, söz konusu düzenleme ile kastedilenin, zaman bakımından aynı zaman diliminde işlenen suçlar olduğu anlaşılması gerektiğidir. Farklı zaman dilimlerinde işlenen suçlar, aynı kişiye karşı işlenmiş olsa bile uzlaştırma hükümleri her bir suç bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir.

Zira CMUY 7/4. maddesine göre, “Birden fazla suç olmasına rağmen kanunda tek ceza öngörülen hâllerde her suç için ayrı ayrı uzlaştırma yapılır.” şeklindeki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, “bir suçun başka bir suç ile birlikte işlenmesi” ifadesinden aynı zaman diliminde işlenen suçlar olarak anlaşılması gerekir.

2.3 Uzlaştırmacıya İlişkin Şartları

2.3.1 Uzlaştırmacının yetkili kimse tarafından yapılması

Suçun soruşturma veya kovuşturma aşamasında uzlaştırma kapsamında olduğu anlaşıldığı takdirde, cumhuriyet savcısı veya mahkeme hâkimi tarafından dosya CMK 253/4. maddesine göre uzlaştırma bürosuna gönderilir. Uzlaştırma bürosu kendilerine gelen dosyaya bir uzlaştırmacı görevlendirir. CMK 253/24 ve CMUY 4/1-ı maddesine göre uzlaştırmacının “*avukat veya hukuk öğrenimi görmüş*” kişilerden olması zorunluluğu getirilmiştir.

2.3.2 Uzlaştırmacının nitelikleri

Uzlaştırmacıların, uzlaştırmacı olarak görevlendirilebilmeleri için CMK 253/24 ve 25. maddelerine göre avukatların veya hukuk öğrenimi görmüş olmalarının yanında, CMUY 48. maddesine göre uzlaştırmacı siciline kayıt olma şartlarını kazanmış olmaları ve CMUY 48. maddesine göre Alternatif Çözümler Daire Başkanlığınca tutulan uzlaştırmacı siciline kayıt olmaları gerekir²¹⁰.

Uzlaştırmacının nitelikleri bakımından en önemli koşul olan “*hukuk öğrenimi görmüş kişi*” kuralı, CMUY 48/3-ç maddesinde;

²¹⁰ Veli Özer Özbek: Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumunun 6763 Sayılı Kanun Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y.11, S.32, Aralık, 2016, s.21

“hukuk ya da hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idari bilimler, iktisat veya maliye alanlarında en az dört yıllık yükseköğrenim yapmış olmak” şeklindeki ifade ile kanundaki düzenlemenin kapsamı yönetmelikle daha da genişletilmiştir.

Hukuk programlarına yer verilen fakültelerden mezun olanların uzlaştırmacı olarak görev yapmaları konusunda gerekli yeterliliklere sahip olmalarına karar verme yetkisi CMUYm.70/1-f maddesine göre, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığına aittir. Söz konu yönetmelikte, *“hukuk ya da hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren”* ifadesi objektif kriterler içermediğinden uzlaştırmacıların seçimi ve yeterliliklerine karar verme konusunda sübjektif değerlendirme ve yorumlara yol açabilecek bir düzenlemedir²¹¹. Bu nedenle ister hukuk fakültesi, isterse başka fakültelerden mezun olsun, uzlaştırmacı olmak isteyen kişilere ilişkin objektif kriterler getirilmesi gerekir²¹². Zira bu görevi yapacak olanlar, uyuşmazlıkların esasına girip taraflar arasındaki soruna cezalandırıcı adalet anlayışı içerisinde yargısal bir çözüm getirmeyeceklerdir. Yapacakları görev, cezalandırıcı adalet anlayışı yerine onarıcı adalet anlayışı içerisinde ve uyuşmazlıklarda alternatif bir çözüm yolu olarak, öncelikli olarak mağdurun veya suçtan zarar görenin zararının karşılanması, suçun şüphelisi veya sanığı ise, topluma yeniden kazandırma ve bozulan bireysel ve toplumsal barışı onarma yaklaşımı içerisinde olmaları gerekir. Bu kapsamda temel hukuk bilgilerine ve uzlaştırma konusunda teknik bilgilere sahip olmakla birlikte, tarafların uzlaştırılması konusunda emek ve mesai harcayacak, iletişim ve müzakere becerileri gelişmiş, empati yapabilen, sert mizaç ve karaktere sahip olmayan kişilerin seçilmesi ve bu konularda iyi bir eğitim sürecinde geçirilmeleri önem arz etmektedir.

2.3.3 Uzlaştırmacının eğitimi

Uzlaştırmacı olarak görev yapacak olan kişilerin hukuk fakültesinden mezun olsalar bile göreve başlamadan önce ve görev süreleri boyunca CMUY 50/2 maddesi gereğince uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yolları, iletişim ve müzakere yetenekleri ve yöntemlerinin geliştirilmesi, mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli veya sanık ile birlikte menfaatleri çatışan

²¹¹ Özbek, a.g.e, s. 25

²¹² Yerdelen vd., a.g.e. s.341

birbirleri ile husumetli olan kişiler ile çalışmanın kendine özgü koşulları ve genel olarak ceza sistemi hakkında bilgi sahibi olma ve bu hususlarda yeterlilik kazandırmak amaçlı eğitim almaları gerekir.

2.3.4 Uzlaştırmacının yasaklılığı ve reddi

CMK 22.maddesinde hâkimin davaya bakamayacağı haller ve CMK 24. maddesinde hâkimin reddi sebepleri düzenlemiştir. Bu düzenlemeler uzlaştırmacının görevlendirilmesinde de CMK 253/10. maddesine göre göz önünde bulundurulacaktır. Bu kapsamda hâkimin reddi sebepleri ile davaya bakamayacağı halleri uzlaştırmacılar bakımından geçerlidir.

3. CEZA MUHAKEMELERİNİN EVRELERİNE GÖRE UZLAŞTIRMA USULLERİ VE SONUÇLARI

3.1 SORUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞTIRMA USULÜ

3.1.1 Delillerin Toplanması ve Dosyasının Uzlaştırma Bürosuna Gönderilmesi

Soruşturma aşamasının tanımı, 5271 Sayılı tanımlar başlığını taşıyan CMK 2/1-e maddesinde yapılmıştır. Bu tanıma göre soruşturma; *“Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi, ifade eder.”* şeklinde tanımlanmıştır.

Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı, CMK 160. maddesi ve CMUY 9/2. maddesi gereğince uzlaştırma kapsamında kalan suça ilişkin iddianame düzenlemeye yetecek ve maddi gerçeği ortaya çıkaracak tüm delilleri toplar. CMUY 9/1. maddesine göre suça ilişkin bu araştırma ve soruşturma işlemlerinin dışında başkaca alınacak bir tedbir varsa örneğin, CMUY 9/3. maddesine göre çocuk hâkiminden 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasına ilişkin kararların alınmasından sonra CMUY 10/2 maddesi gereğince gönderme kararı ile dosyayı uzlaştırma bürosuna gönderir.

Uzlaştırma kurumunun soruşturma aşamasında uygulanması kural olup, birçok nedene bağlı olarak istisnai durumlarda kovuşturma aşamasında da uzlaştırma hükümleri uygulanır.

Uzlaştırma Bürosuna gönderilen dosya, uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısınca CMUY 11/1-a maddesi gereğince suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığı, suçun tüm yönleri ile ortaya çıkmasını sağlayacak mutlak nitelikte ve iddianame düzenlemeye yetecek kadar delillerin toplanıp toplanmadığının denetim ve kontrolünü yapılır. CMUY 11/1-b maddesi gereği, suçun uzlaştırma kapsamında olmadığı, şüpheli hakkında yeterli şüphe oluşturacak ve suçun sübutuna etki edecek mutlak deliller toplanmaksızın uzlaştırma bürosuna gönderildiği tespit edilen dosyanın soruşturma bürosuna iadesine karar verilir.

Bununla birlikte burada bir başka sorun karşımıza çıkmaktadır. Soruşturma savcısı ile uzlaştırma savcısının suçun uzlaştırma kapsamında kalsa bile “*suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan deliller*” konusunda takdir ve değerlendirmeyi veya suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığına ilişkin suç vasfının tayini konusunda ortaya çıkacak görüş farklılıklarında ne şekilde çözüleceği CMK ve CMUY’de düzenlenmemiş olması nedeni ile bir mevzuat boşluğu bulunmaktadır. Bu durumun ne şekilde çözüleceğine ilişkin yasal düzenleme yapılması gerekir.

3.1.2 Uzlaştırmacıların Görevlendirilmesi ve Dosyanın Uzlaştırmacıya Teslimi

Uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı, CMUY 12/1. maddesine göre suçun uzlaştırma kapsamında olduğu ve suçun sübutuna etki edecek tüm delillerin toplandığını tespit etmesi ile birlikte uzlaştırma sürecini başlatmak için Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan listeden uzlaştırmacı görevlendirecektir²¹³.

Görevlendirilen uzlaştırmacıya, CMK 253/11 ve CMUY 12/4. maddelerine göre uzlaştırma dosyasından, Cumhuriyet savcısının uygun gördüğü belgelerin birer örneği tutanakla ve soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranması ihtarını ile birlikte teslim edilir²¹⁴.

Uzlaştırma dosyasının uzlaştırmacıya tevdi edilmesi ile birlikte, CMUY 12/3. maddesine göre uyuşmazlığın taraflarına bu durum güncel iletişim araçları ile bildirilir. Bu bildirimin mahiyeti kanaatimizce, taraflar soruşturma aşamasından uzlaştırma sürecine girildiği ve yargı organları dışında bir süjenin aralarındaki uyuşmazlığa çözüm bulması için yargı organlarınca resmi olarak görevlendirildiği, uzlaştırmacının bir kamu görevi ifa ettiği taraflara bildirilmek sureti ile bir çeşit uyarı niteliği taşımaktadır. Bu suretle taraflar uzlaştırmacı ile herhangi bir güven sorunu yaşamadan iletişim kurabileceklerdir²¹⁵.

²¹³ Aslan, a.g.e. s.112

²¹⁴ Özgenç Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, s. 323

²¹⁵ Yerdelen vd.,a.g.e. s. 187

3.1.3 Uzlaştırma Teklifi

Uzlastirmaci, sorusturma konusu belgeleri tutanakla almasindan sonra taraflarla iletisime geçerek uzlastirma girisimlerine baslayacaktır. Ancak bunun için CMK 12/5. maddesine göre, uzlastirmaya konu fiilin gerçekleştirilmesinden itibaren bir aylık sürenin geçmiş olması gerekir. Burada amaç, tarafların meydana gelen olay nedeni ile birbirlerine karşı öfke ve kizginliklarının geçip, daha sakin bir ruhsal duruma kavuşmalarıdır. Zira gerçekleşen olayın sıcaklığı ile kişiler sakin ve sağlıklı dşnemeyebilirler. Bu nedenle uzlastirma ortamının sağlanması için durumun biraz sakinleşmesi ve soğuması gerekir²¹⁶.

Suçun gerçekleştiği bir aylık sürenin geçmesinden itibaren uzlastirmaci, taraflara uzlastirma görüşmelerinin yapılacağı yeri de tespit ederek uzlastirma teklifi götürür. Uzlastirma teklifi CMK 253/4. maddesine göre, açıklamalı tebligat veya taraflar başka yargı sınırları içerisinde ikamet ediyorlar ise istinabe yapılır. Uzlastirmaci, uzlastirma işlemlerini CMUY 7/11. maddesine göre bizzat kendisi yerine getirmelidir. Bu görevi kısmen veya tamamen bir başka kişiye devredemez²¹⁷.

Uzlastirma teklifi, CMK 253/4. madde ve CMUY/1 ve 2. maddelerine göre şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, mağdur veya suçtan zarar gören reşit değil ise kanuni temsilcilerine yapılacaktır. Bunun yanında müşteki veya suçtan zarar gören özel hukuk tüzel kişisi ise, bu durumda vekilin vekletnamesinde uzlastirma yapabileceğine dair özel yetki var ise, vekile de uzlaşma teklifi yapılabilir²¹⁸. Aksi takdirde özel hukuk tüzel kişisi olan müşteki vekili, yaşı küçük ve kısıtlı olmayan şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören gerçek kişilerin vekil

²¹⁶ Bıkmaz, a.g.e. s. 116

²¹⁷ Ekici şahin / Yemenici, a.g.e. s.485

²¹⁸ Erdem /Eser / şşahinli, s.140

ve müdafilerine yapılan uzlaştırma teklifleri geçerli olmayacaktır²¹⁹. Zira uzlaştırma tarafların özgür iradelerine dayalı olmalıdır²²⁰.

Taraflardan birinin veya kanuni temsilcilerinin resmî mercilere beyan etmiş oldukları veya soruşturma dosyasında bulunan adresinde bulunamamaları, ulaşılamamaları veya yurt dışında olmaları halinde CMK 253/6. maddesine göre uzlaştırma işlemleri uygulanmaksızın dosya soruşturma işlemlerine devam edilmek üzere soruşturma bürosuna geri iade edilir. Kaldı ki bu durum dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmeden de tespiti mümkün ise, artık uzlaştırma bürosuna hiç gönderilmeden soruşturma işlemlerine devam edilir ve tamamlanır²²¹.

Bununla birlikte uzlaştırmacı, uzlaştırma teklif edilecek kişilere telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim araçlarından yararlanmak suretiyle uzlaştırma teklifi yapması, bu yapılamaz ise, uzlaştırma bürosundan ilgililere uzlaştırma teklifi yapılmasını talep etmesi, uzlaştırma bürosunun da, taraflara ulaşamaması durumunda öncelikle tarafların bilinen en son adresine tebliğ yapılması gerekir. Bütün bunlar yapılmadan soruşturmaya devam edilmesi uzlaştırma aşamasında usulsüz tebligat yapılmasına dayalı hükmün bozulması nedeni olarak kabul edilmektedir²²².

²¹⁹ Yarg.19.CD, 28.01.2019, E.2018/8310, K.2019/978 Sayılı kararında; “05.08.2017 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmasıyla yürürlüğe giren Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin 29/1. maddesinde uzlaştırma teklifinin sanık ve müştekiye yapılması gerektiği, aynı yönetmeliğin 29/2. maddesinde müştekinin özel hukuk tüzel kişisi olması halinde vekaletnamede özel yetki var ise vekile de uzlaştırma teklifinde bulunulabileceği hususu belirtilmesine, fakat müşteki vekilinin vekaletnamesinde uzlaştırma işlemlerine ilişkin özel yetkinin bulunmamasına rağmen uzlaştırma tekliflerinin vekile yöneltilmiş olması nedeniyle uzlaştırma işlemlerinin usulüne uygun yapılmamış olması,” şeklinde ifade ile bu hususa vurgu yapmıştır (www.kazanci.com. E.T:07.02.2020).

²²⁰ Çetintürk, a.g.e. s. 516-518

²²¹ Yarg.4.CD 20.12.2018, E.2018/7934, K.2018/22195 Sayılı kararda “..suç yönünden uzlaştırma işlemlerinin yerine getirilmesi zorunlu ise de, CMK’nın 253/6. maddesinde yer alan “Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanunî temsilcisine ulaşılamaması halinde, uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır.” şeklindeki düzenleme karşısında; soruşturma dosyasında yer alan adresinden şüpheliye ulaşılamadığı, isnat edilen suçlardan şüpheli hakkında ... yakalama emri düzenlendiği ve bu nedenle şüpheli hakkında uzlaştırma işlemlerinin yapılabilmesi olanağının bulunmadığı anlaşıldığından, uzlaştırma işlemlerinin yerine getirilmediği gerekçesiyle iddianamenin iadesine ... kararıyla bu karara yönelik itirazın kabulü yerine reddine ilişkin merci ... kararında isabet bulunmamaktadır.” şeklinde bu durum ifade edilmiştir(www.kazanci.com. E.T:07.02.2020).

²²² 3.CD.23.09.2019 ,E.2019/13708, K.2019/16646, Sayılı kararda “Somut olayda, uzlaştırmacı tarafından 21.11.2018 tarihinde müşteki ve şüpheliye davetiye çıkartılması talebinde bulunulduğu, bunun

Uzlaştırmacı taraflara yapacağı uzlaştırma teklifinde, CMK 253/5. maddesi ve CMUY 29/5. maddesi gereğince, uzlaştırmacının niteliği, kabul veya reddinin hukuksal sonuçlarına yer vermek sureti ile tarafların özgür ve aydınlanmış iradeleri ile uyuşmazlığın çözülmesi, teklifin kabul veya reddine ilişkin sonuçların doğru değerlendirmeleri ve tespiti için gerekli bilgilere sahip olmalarını sağlar²²³.

Diğer taraftan uzlaştırmacının taraflara ulaşamadığı durumlarda CMUY 29/5. maddesine göre uzlaştırma teklifini, uzlaştırma bürosu aracılığı ile yargı organlarının yapabileceği işlemler olan açıklamalı tebligat, istinabe veya Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla da yapabilir²²⁴. Aksi takdirde yapılan tebligatlar ve işlemler usulsüz olur.

Uzlaştırma teklifinin taraflara ulaşmasından itibaren CMK 253/4. maddesi ve CMUY 30/1. maddesine göre üç gün içinde taraflardan biri bu teklife karşılık vermez ise, uzlaştırma teklifi reddedilmiş sayılır.

*üzerine uzlaştırma bürosu tarafından müşteki ...'nın "... Mah. Sokak 4/1/1.....!" şeklindeki mernis adresine 7201 sayılı Kanun'un 21/2. maddesi gereğince tebligat gönderildiği, müştekiye gönderilen uzlaşma teklif formunun da içerisinde olduğu zarfın üzerinde muhatabın taşınmış olduğuna dair ibarelerin yer aldığı, keza şüpheli ...'in "... Mah. Sokak 26/2" şeklindeki mernis adresine 7201 sayılı Kanun'un 21/2. maddesi gereğince tebligat gönderildiği, şüpheliye gönderilen uzlaşma teklif formunun da içerisinde olduğu zarfın üzerinde muhatabın taşınmış olduğuna dair ibarelerin yer aldığı, bu suretle teklifin reddedilmiş sayıldığından bahisle uzlaşma sağlanamadığı yönünde rapor düzenlenmiş ise de; uzlaştırmacının tarafların öncelikle bilinen son adresine gönderdiği davetiyenin iade gelmesi üzerine yukarıda detaylıca açıklandığı üzere bürodan mernis adresine uzlaştırma teklifinin gönderilmesini talep etmesi ve büronun da açıklandığı şekilde tebliğ yapması gerekirken, uzlaştırma bürosu tarafından tarafların mernis adreslerine doğrudan Tebligat Yasası'nın 21/2. maddesinin uygulanması şerhini içeren tebligat çıkartıldığı ve anılan yasanın 21/2. maddesi uyarınca tebliğde bulunduğu, yapılan bu tebligatın usulsüz olduğu, **usulsüz tebligata** dayalı olarak uzlaşma sağlanamadığı şeklinde düzenlenen raporun da usulünce tanzim edildiğinden bahsedilemeyeceği..." şeklinde bu durum ifade edilmiştir(www.kazanci.com. E.T:07.02.2020).*

²²³ Ali Parlar: **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Bilge Yayınevi: Ankara, 2017, s.1081

²²⁴ Yarg. 4.CD, 13.09.2018, E.2018/2412, K.2018/14391 Sayılı Kararında "...Eğer uzlaştırmacı taraflara ulaşamamış ise ancak açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla uzlaşma teklifinde bulunabilecektir. Uzlaştırmacının tarafların bulunduğu yerdeki uzlaştırma bürosuna talimat yazma hak ve yetkisi bulunmamaktadır. Uzlaştırmacının yargı işlemi niteliğinde olduğu nazara alındığında anılan fıkra söz konusu edilen açıklamalı tebligat, kazai mercilerce yapılacak tebligatı düzenleyen 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılacak olan tebligattır ve normal posta yoluyla bu işlem gerçekleştirilemeyecektir. Açıklamalı tebligat ya da istinabe işlemi ancak uzlaştırmacıya görev veren uzlaştırma bürosu aracılığıyla yerine getirilebilecektir. Bu açıklamalar karşısında, uzlaşma teklif formlarının müşteki ...'a iadeli taahhütlü posta yoluyla gönderildiği anlaşıldığından, uzlaşma tekliflerinin taraflara yasaya uygun şekilde ve yöntemince yapılmadığı gözetilmeden, yargılamaya devamla sanığın mahkumiyetine hükmolunması..." şeklinde bu durum ifade edilmiştir(www.kazanci.com. E.T:07.02.2020).

Uzlaştırma teklifi şüpheli veya sanığa yapılmadan daha önce mağdur veya suçtan zarar görene yapılmış ve mağdur bu teklifi kabul etmemiş ise, şüpheli veya sanığa uzlaştırma teklifinde bulunulması gerekmez. Bu halde uzlaştırmacı dosyayı soruşturmaya devam edilmesi için uzlaştırma bürosuna iade eder²²⁵.

İşlenen suç nedeni ile birden fazla mağdur veya suçtan zarar gören var ise CMK 253/7. maddesine göre, uzlaştırma hükümlerinin uygulanabilmesi için tüm mağdurların uzlaşmayı kabul etmesi gerekir. Bununla birlikte zincirleme suç hükümlerine göre TCK 43/2. maddesi gereğince tek bir fiille birden fazla kişiye karşı işlenmesi nedeni ile artırılmış tek bir ceza verilecektir. Bu durumda mağdur sayısınca suç oluşmakla birlikte kanunda tek ceza öngörülmüştür. CMUY 7/5. maddesine göre, her bir mağdur yönü ile ayrı ayrı uzlaştırma yapılır. Uzlaştırma için tüm mağdurların uzlaşmayı kabul zorunluluğu bulunmamaktadır. Uzlaşmayı kabul etmeyen mağdur yönünden soruşturma şüpheli veya sanık hakkında devam ettirilir. Uzlaşmayı kabul eden mağdurlar yönünden uzlaştırma süreci devam ettirilir.

Yine fikri içtima kuralları gereği TCK 44. maddesine göre, fiil birden fazla farklı suçun oluşmasına neden olmakla birlikte suçun en ağır olanından ceza verilmesi durumunda da, CMUY 7/5. maddesine göre her suç için ayrı ayrı uzlaştırma yapılması gerekir²²⁶. Buna karşın CMK 255. maddesine göre suçun faili birden fazla ise, faillerden birisi ile uzlaşmak mümkündür. Ancak uzlaşmayı kabul etmeyen diğer failler uzlaşma hükümlerinden faydalanamayacaklardır.

Uzlaşmayı kabul etmeyen taraflar, CMK 253/16 ve 17. maddelerine göre, iddianame düzenlenene kadar aralarında haricen yaptıkları görüşmeler sonucunda uzlaşmaya varıp bu durumu tutanağa bağlamak sureti ile soruşturma dosyasına bu tutanığı sunmaları halinde Cumhuriyet savcısı, tarafların aralarında anlaştıkları edimin hukuka uygun olduğunu ve tarafların özgür iradesine dayandığını kontrol ve denetimini yaptıktan sonra yapılan uzlaşmaya onay verip dosya içine alır.

²²⁵ Erdem/ Eser / Özşahinli, a.g.e. s. 124

²²⁶ Bıçak, a.g.e. s. 388

3.1.4 Uzlaşma Müzakereleri

Uzlaştırmacının aracılığı ve uzlaştırma teklifi üzerine tarafların bir araya gelerek özgür iradeleri ile uyuşmazlığı çözmek amacı ile yapılan toplantılardır.

Uzlaştırmacı, müzakereye başlamadan önce CMUY 5/8 maddesi gereğince uzlaştırma süreci, sonucu ve gizliliği, tarafların süreçteki konumları, tarafsızlığı hakkında tarafları aydınlatır ve süreci anlamalarını sağlar. CMUY 31/2 maddesi gereğince birden fazla müzakere yapılabilir. Uzlaştırma müzakerelerinde izlenecek yol ve yöntemler hakkında uzlaştırmacı Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir ve Cumhuriyet savcısı müzakerelerin usulüne uygun yürütülmesi için uzlaştırmacıya talimat da verebilir²²⁷. CMUY 31/3 maddesi gereğince taraflar müzakerelere birlikte katılmak zorunda değildir. Tarafların ayrı ayrı katıldığı müzakereler de yapılabilir. Bu konuda taraflar zorlanamazlar. Uzlaştırma müzakerelerinin nerelerde yapılacağı CMUY 35. maddesinde sayılmıştır.

Uzlaştırma müzakerelerine CMUY 31/1. maddesine göre taraflardan birinin haklı bir mazeret göstermeksizin katılmaması durumunda, gelmeyen taraf uzlaştırmayı kabul etmemiş sayıldığından bu durum tutanakla tespit edilmek sureti ile uzlaştırma bürosuna verilerek uzlaştırma işlemleri sona erdirilir²²⁸. Bununla birlikte uzlaştırmacıdan kaynaklı nedenlerle uzlaştırma müzakerelerine tarafların gelememesi durumunda, bunun sorumluluğu taraflara yükletilemez²²⁹.

²²⁷ Ekici Şahin / Yemenici, a.g.e. s. 493

²²⁸ Kaymaz / Gökcan, a.g.e. s. 185; Yerdelen vd.a.g.e. s.213

²²⁹ Yarg. 15.CD, 22.11.2018, E.2017/38027, K. 2018/8449 Sayılı kararında “...dosyanın 10/04/2017 tarihinde uzlaştırma bürosuna gönderildiği, 06/06/2017 tarihli uzlaştırma raporunda tarafların uzlaşmaya hazır olduklarını beyan ettikleri, taraflara davetiye gönderildiği halde görüşmeye gelmedikleri belirtilmek suretiyle uzlaşmanın sağlanamadığının bildirildiği, sanık ve katılanın yargılama aşamasında uzlaşmak istediklerini söyleyip, dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesini talep ettikleri, talebin reddedilerek hükmün verildiği, sanık müdafinin temyiz dilekçesi ekinde sanığın uzlaştırma görüşmesine gittiği ve uzlaştırmacıyı yerinde bulamadığına ilişkin mesaj görüntülerini sunduğunun anlaşılması karşısında, 5271 sayılı CMK’nın 253 maddesi ile ilgili yönetmelik hükümleri çerçevesinde sanığa yüklenen dolandırıcılık suçu nedeniyle uzlaştırma işlemlerinin usulüne uygun yapılmasından sonra sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiğinin gözetilmeyerek, usul ve yasaya aykırı olarak yapılan uzlaştırma işlemlerine dayalı hüküm kurulması,” (www.kazanci.com. E.T:08.02.2020)

Uzlaştırma müzakereleri CMUY 32. maddesine göre gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma sürecinde uzlaştırmacı, taraflar, tarafların müdafî, vekilleri ve kanuni temsilcileri tarafların yaptıkları açıklamaları ve öğrendikleri bilgileri ve olguları açıklayamazlar. Bu açıklamalar ve öğrenilen bilgiler herhangi bir dava, suç soruşturması veya kovuşturmasında kullanılamaz, taraflar bu konuda tanık olarak dinlenilemezler. Bunun için bu bilgi ve açıklamaların uzlaştırma müzakerelerinde ilk kez yapılmış olması gerekir. Aksi takdirde gizlilik kapsamında korunmazlar.

Uzlaştırmacı müzakerelerde tarafları dinleyip sorular sormak sureti ile taraflar arasındaki uyuşmazlığı anlamaya çalışır. Tarafların empati kurmalarını sağlar. Bununla birlikte uzlaştırmacı taraflara çözüm önerisi dikte etmemelidir. Ancak tarafların kendilerinin çözüm önerileri sunmaları konusunda yardımcı olmalıdır²³⁰.

Uzlaştırmacı CMK 253/12. maddesine göre, uzlaştırma dosyasını tutanakla almasından itibaren 30 günlük sürede uzlaştırma işlemlerini tamamlar. Bununla birlikte bu süre gerekli hallerde ilgili Cumhuriyet savcısının onayı ile 20 günlük sürelerde en fazla iki kez uzatılabilir.

Uzlaştırmanın gönüllülük ilkesine dayalı olmasının gereği olarak, yapılan müzakereler sonunda taraflar uyuşmazlığın çözümünde ve zararın giderilmesi konusunda bir uzlaşmaya varıp varmama konusunda özgürdürler.

Uzlaştırma müzakereleri sonunda taraflar bir anlaşmaya varmışlar ve mağdurun veya suçtan zarar görenin zararının karşılanmasını şüpheli veya sanık kabul etmesi ve üzerinde anlaşılan edim ifa edilmesi ile soruşturma sona erdirilecektir. Buna karşın taraflar uzlaşmamışlar ise, soruşturma aşaması kaldığı yerden devam ettirilecektir. CMK 253/18. maddesine göre, aynı uyuşmazlık konusu ile ilgili bir kez uzlaştırma işlemleri yapılabilecektir. Uzlaştırmacı müzakerelerinin sonunda, taraflar arasında imzalanan uzlaştırma raporu uzlaştırma bürosuna dosyaya konulmak üzere teslim edilir²³¹.

²³⁰ Yenisey / Nuhoğlu, a.g.e. s. 511-512

²³¹ Bıçak, a.g.e. s. 390

3.1.5 Uzlaştırmada Edim

Uzlaştırma sonunda taraflar anlaşmaya vardıkları takdirde CMUY 33. maddesinde sayılan edimlerden birini veya bir kaçıını kararlaştırabilecekleri gibi hukuka ve ahlaka uygun olmak koşulu ile başka edimlere de karar verebilirler. Mağdur veya suçtan zarar gören kararlaştırılan edimin kendisine veya bir başkasına ifa edilmesini isteyebileceği gibi sosyal yardımlaşma niteliğinde olan edimlerin de ifasını isteyebilir. Bununla birlikte taraflar bir edim kararlaştırmadan uzlaşabilirler.

3.1.6 Uzlaştırma Raporu

Uzlaştırma müzakereleri sonunda CMK 253/15. maddesine göre uzlaştırmacı, tarafların uzlaşması halinde anlaşmaya ilişkin hususları da içeren tarafların da imzalarının bulunduğu bir rapor hazırlayarak, varsa tarafların anlaşma protokolü ve uzlaştırma bürosundan kendisine verilen soruştırma belge örnekleri ile birlikte uzlaştırma bürosuna teslim eder. Uzlaştırma Bürosu da, bu rapor ve belgelerin incelenmesi ve kontrolü için Cumhuriyet savcısına gönderir.

Uzlaştırma raporunda, tarafların anlaştıkları konulara açık ve net şekilde yer verilir. Buna karşın uzlaştırma müzakereleri sırasında tarafların beyanları veya suçun işlenmesine ilişkin ifadelere uzlaştırma raporunda yer verilmez²³².

Uzlaştırma görüşmelerinde mutlaka edimin kararlaştırılmasında bir zorunluluk bulunmamaktadır. Önemli olan tarafların özgür iradeleri ile uyuşmazlığı sona erdirmeleri, mağdurun uzlaştırma sonunda mağduriyetinin giderilmiş olduğu duygusunu hissetmesi, şüpheli ve sanığında yaşattığı haksızlığın farkına varması, tarafların barışması ve empati duymasının saęlanmasıdır²³³.

Cumhuriyet savcısı, uzlaştırma bürosu tarafından kendisine ulaştırılan uzlaştırma raporunu, hukuka ve ahlaka uygun olup olmadığını ve tarafların özgür iradelerine dayanıp dayanmadığı

²³² Canpolat / Sabuncuoğlu, a.g.e. s. 96

²³³ Ekici şahin / Yemenici, a.g.e. s. 498

yönünde CMK 253/17. maddesine göre kontrol ve denetimini yapar. Raporun hukuka ve ahlaka uygun olduğu, tarafların özgür iradelerine dayandığı tespiti ile birlikte raporu onaylar. Tarafların özgür iradelerine dayanmadığı gerekçesi ile onaylanmayan rapor nedeni ile uzlaştırma gerçekleşmemiş sayılır²³⁴.

Bununla birlikte Cumhuriyet savcısı CMUY 18/5. maddesine göre uzlaştırma raporunda kararlaştırılan edimin hukuka ve ahlaka aykırı olduğu gerekçesi ile onaylamadığı takdirde, edimin hukuka ve ahlaka uygun hale getirilmesi için CMUY 17/1.maddesinde öngörülen yeni bir 30 gün süre verir. Bu ek süreye rağmen taraflar edimi değiştirmedikleri takdirde rapor onaylanmamış sayılır ve bu nedenle uzlaştırma gerçekleşmemiş olur.

Tarafların uzlaşmadıkları takdirde yine de, uzlaştırmacı, uzlaştırma sürecini anlatan bir rapor hazırlayacaktır. Bu suretle anlaşma hükümleri içermeyen yalnızca uzlaştırma sürecinin ne şekilde gerçekleştiğinin anlatıldığı bu raporu uzlaştırma bürosuna teslim edecektir. Ancak uzlaştırma müzakere sürecine geçilememiş ise ve görüşme sağlanamamış ise, uzlaştırma raporunun da düzenlenmesi gerekmeyecektir²³⁵.

Uzlaştırmanın gerçekleşmemesi veya uzlaştırmadan sorumlu cumhuriyet savcısının uzlaştırma raporunu onaylamaması durumunda, CMUY 21/1.maddesi gereğince uzlaştırmadan sorumlu cumhuriyet savcısı iddianameyi kendisi düzenlemek sureti ile suçun soruşturma aşamasını tamamlayacaktır.

3.1.7 Uzlaştırma Belgesi

Uzlaştırma teklifini reddetmiş veya uzlaştırma girişimleri başarısız olan taraflar CMK 253/16. ve CMUY 19/1 maddelerine göre, iddianame düzenlenene kadar kendiliğinden bir araya gelip uzlaştıklarına ilişkin aralarında bir uzlaşma belgesi düzenleyebilirler. Taraflar kendi aralarında düzenledikleri bu uzlaşma belgesi ile birlikte Cumhuriyet savcısına uzlaştıklarını beyan edebilirler. Cumhuriyet savcısı da tarafların kendi aralarında düzenledikleri bu uzlaşma belgesini uzlaştırma raporunda olduğu gibi CMK 253/17.

²³⁴ Aslan, a.g.e., s. 115

²³⁵ Erdem/Eser / Özşahinli, a.g.e., s.100

maddesine göre hukuka ve ahlaka uygunluk ve tarafların özgür iradelerine dayanması noktasında inceleme ve denetimini yapar. Söz konusu belgenin tarafların özgür iradelerine dayandığını, hukuka ve ahlaka aykırı olmadığını tespit eder ise belgeyi onaylar.

Uzlaştırma belgesinde taraflar bir uzlaştırmacı yardımı almadan kendi aralarında uzlaşmaktadırlar. Önemli olan tarafların uzlaşıp aralarındaki uyuşmazlığı sona erdirmeleri nedeni ile olumlu bir düzenlemedir. Kaldı ki yapılan uzlaşma belgesi nihayetinde Cumhuriyet savcılığının inceleme ve denetimine tabi tutulmaktadır.

Uzlaştırma işlemleri yapılmadan veya yapılmış ancak taraflarca reddedilmiş olmasından sonra düzenlenen iddianamenin gerek uzlaştırma işlemlerinin yapılmaması veya başka bir nedenle mahkemece iadesi sonrasında, tarafların uzlaşma belgesi ile Cumhuriyet savcılığına başvurması durumunda, suç hakkında henüz kovuşturma aşamasına geçilmediğinden tarafların sunduğu bu uzlaşma belgesi doğrultusunda Cumhuriyet savcılığı uzlaştırma hükümlerini uygulayacaktır.

3.2 KOVUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞTIRMA USULÜ

Kovuşturma aşamasının tanımı 5271 Sayılı tanımlar başlığını taşıyan CMK 2/1-f maddesinde yapılmıştır. Bu tanıma göre kovuşturma; “ *İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi, ifade eder.*” şeklinde tanımı yapılmıştır.

Uzlaştırma kapsamında olan suçların soruşturma aşamasında uzlaştırma hükümleri uygulanması kural olup mahkeme aşamasında bu yola başvurulması istisnadır²³⁶. Zira bu yol tüketilmeden soruşturmaya devam edilemez, iddianame düzenlenmez, düzenlense bile CMK 174/1-c maddesi gereği iade edilir. Kural bu olmakla birlikte uzlaştırma kapsamında olan suçlar çeşitli nedenlerle soruşturma aşamasında uzlaştırma hükümleri uygulanmadan mahkeme aşamasında olabilirler. Bu kapsamda CMUY 22. maddesine göre Cumhuriyet savcısı tarafından, iddianame yerine geçen belge ile doğrudan mahkemeye dava açılması,

²³⁶ Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e., s.. 385; Bahir Öztürk/ Durmuş Tezcan / Mustafa Ruhan Erdem/ Özge Sırma Gezer / Yasemin F. Saygılar Kırıt/ Esra Alan Akcan: **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 856

iddianamenin iade edilmemesi²³⁷, suç vasfının değişmesi²³⁸ ile suçun uzlaştırma kapsamında kalması veya kanun değişikliği²³⁹ ile suçun uzlaştırma kapsamına alınması şeklinde sınırlı sayılan hallerde, kovuşturma evresinde olan uzlaştırma kapsamındaki bu tür suçlarda yargılamaya devam edilebilmesi için öncelikle uzlaştırma yolunun tüketilmesi gerekir²⁴⁰. Uzlaştırma işlemleri sonuçsuz kalması durumunda yargılamaya devam olunarak hüküm verilir.

Mahkeme aşamasında yapılan uzlaştırma, CMK 254.maddesinde düzenlenmiş olup söz konusunun düzenlemeye göre;

“Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, kovuşturma dosyası, uzlaştırma işlemlerinin 253 üncü maddede belirtilen esas ve usûle göre yerine getirilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir.” şeklindeki hüküm ve CMUY 22. maddesinde öngörülen usule göre mahkeme, uzlaştırma işlemlerini uzlaştırma bürosu aracılığı ile yerine getirecektir²⁴¹. Esasen CMUY’a göre dosya

²³⁷ Yarg. 4. CD 30.11.2017, 2017/19090 E. , K.2017/26605 Sayılı kararı “TCK’nın 106/1-1 maddesine göre tehdit suçundan cezalandırılması istemiyle açılan davada, uzlaştırma işlemlerinin yapılması zorunlu ise de, iddianamenin kabul edilmiş sayılması nedeniyle uzlaştırma işlemlerinin, CMK’nın 254. maddesi uyarınca mahkeme tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir”. (www.kazanci.com, E.T:08.02.2020)

²³⁸Yarg.18.CD, 17.06.2019, E.2017/6030, K.2019/10689 Sayılı kararında “Hakaret suçunun, uzlaştırma kapsamında bulunmayan TCK’nın 86/2, 3-e madde ve fıkralarında düzenlenmiş olan yaralama suçu ile birlikte işlendiği iddia edildiğinden, CMK’nın 253/3. maddesine göre uzlaşma hükümlerinin uygulanamayacağı, ancak; yargılama sırasında suç vasfının değişmesi üzerine uzlaşma kapsamında olan TCK’nın 86/2. maddesi kapsamında kalan yaralama suçundan hüküm kurulması dikkate alındığında bu haliyle hakaret ve yaralama suçlarına ilişkin uzlaştırma işlemi yapılması, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiğinin gözetilmemesi,”(www.kazanci.com, E.T:08.02.2020)

²³⁹ Yarg. 8. CD, 13.11.2019, E. 2019/14092, K. 2019 /13793 Sayılı kararında “02.12.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun’un 34. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK’nın 253. maddesi ve maddeye eklenen fıkra göre uzlaşma hükümleri yeniden düzenlenmiş ve suç tarihi itibarıyla sanığa isnat edilen 5237 sayılı TCK’nın 86/2, 125/1, 151/1, 106/1. maddeleri kapsamındaki suçların uzlaştırma kapsamına alındığı nazara alınarak, uzlaştırma işlemi yapılıp sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması,” (www.kazanci.com, E.T:08.02.2020)

²⁴⁰ Soner Hamza Çetin: Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma (CMK m. 253, 254, 255), **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S:82, 2009, s.29

²⁴¹ Yarg. 3. CD.06.11.2019, E.2019/6881, K.2019/20033 Sayılı kararında “Sanığın üzerine atılı 5237 sayılı TCK’nın 86/2. maddesinde düzenlenen kasten yaralama suçunun uzlaşmaya tabi olması karşısında, soruşturma ve kovuşturma aşamasında taraflara uzlaşmayı kabul edip etmediklerinin sorulmadığı anlaşılmakla, taraflar arasında öncelikle 5271 sayılı CMK’nın 253 ve 254. maddeleri gereğince uzlaştırma girişiminde bulunulması için uzlaştırma bürosuna gönderilmesi, uzlaştırma girişiminin başarısızlıkla sonuçlanması durumunda yargılamaya devam olunarak sonucuna göre hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği düşünülmeyen yazılı şekilde karar verilmesi,” (www.kazanci.com, E.T:08.02.2020)

uzlaşma bürosuna gönderilmesi ile beraber adeta süreç başa dönerek soruşturma evresindeki usul ve esaslara göre uzlaştırma işlemleri yapılacaktır²⁴².

CMUY 22/3. maddesine göre mahkeme dosyasından uzlaştırmaya konu suç veya suçlara ilişkin belgelerden yalnızca uzlaştırma için gerekli olup hâkim tarafından uygun görülen belgeler uzlaştırma bürosuna gönderilir. Gönderme kararında ayrıca uzlaştırma kapsamındaki suç ve uzlaştırma yapılacak kişilerde açıkça gösterilir.

CMUY 22/4. maddesine göre mahkemece gönderilen dosya kayıt işlemlerinden sonra uzlaştırma bürosundan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından CMUY 22/5. maddesine göre, mahkemenin gönderme kararında uzlaştırma kapsamındaki suç ve uzlaştırılacak kişiler bakımından bir eksiklik tespit eder ise, bunların tamamlanmasını mahkemeden talep eder. CMUY 22/6. maddesine göre Cumhuriyet savcısı suçun uzlaştırma kapsamında olmadığını açıkça tespiti halinde mahkemeden kararın yeniden gözden geçirilmesini talep edebilir. Buna karşın mahkeme kararını değiştirmez ise, uzlaştırma büro savcılığının direnme hakkı bulunmamaktadır. Bu durumda Cumhuriyet savcısı CMUY 22/7. maddesine göre uzlaştırma işlemlerinin başlatılması için uzlaştırmacı görevlendirmesi gerekir²⁴³.

CMUY 25/5. maddesine göre uzlaştırmacının düzenlediği raporda tarafların anlaşmışlıklarının edimin hukuka ve ahlaka uygun olduğu ve özgür iradelerine dayılı olduğunu uzlaştırma savcısı değil mahkeme denetleyecektir²⁴⁴. Denetim sonucunda mahkeme edimin hukuka ve

Yarg. 4. CD. 26.09.2019, E.2019/3847, K.2019 /14572 Sayılı kararında “somut dosya kapsamına göre, kovuşturma aşamasında karar tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6763 sayılı Kanun ile değişik 5271 sayılı Kanun’un 253. maddesi gereğince taraflara uzlaştırma teklif edilmediği gibi kovuşturma aşamasında, uzlaştırmaya tabi suçlarda, anılan Kanun’un 254. maddesi uyarınca öncelikle uzlaştırma işlemlerinin yerine getirilmesi gerektiği gözetilmeksizin, yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmediği gerekçesiyle kanun yararına bozmaya konu edildiği anlaşılmıştır.” (www.kazanci.com, E.T:08.02.2020)

²⁴² Centel / Zafer, a.g.e. s. 546; Özgenç, Türk Hukukunda ve Mukeyeseli Hukukta Uzlaşma, a.g.e s. 385

²⁴³ Canpolat ve Sabuncuoğlu, a.g.e, s.1019

²⁴⁴ Yarg. 12.CD, 10.10.2019, E.2018/1850, K. 2019/10075 Sayılı kararında “Yaşı küçük mağdurun babası ...’in soruşturma aşamasında alınan 14.11.2013 tarihli savcılık ifadesinde uzlaşmak istemediğini beyan ettiği, yargılama aşamasında verdiği ifadesinde ise şikayetin devam ettiği ve tedavi masraflarının tamamını kendisinin karşıladığını beyan ettiği; Büyükçekmece 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen **tazminat** davasında mağdurun taksirle yaralanması nedeni ile davalı sanık aleyhine maddi **tazminata** hükmedildiğinin anlaşıldığı ve sanık tarafından mağdurun ailesine 9.000,00 TL tutarında ödeme yapıldığı, sözkonusu ödemenin tarafların uzlaştığı anlamına gelmediği, sanığın tek taraflı olarak yada hakkında açılan hukuk davası baskısı altında yaptığı ödemenin uzlaşma kapsamında değerlendirilemeyeceği, uzlaşan tarafların

ahlaka aykırı olduğu görüşünde ise, yeni bir edim üzerinde anlaşılması için dosyayı uzlaştırma bürosuna geri gönderecektir²⁴⁵.

Mahkemece uzlaştırma işlemlerinin yapılması için dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermesi kararının niteliği bakımında öğretide bir görüşe göre²⁴⁶ ve Yargıtay'ın bazı daire kararlarına göre²⁴⁷, uzlaştırma işlemlerinin yapılması için mahkemece dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi davayı esastan çözmeyen ara karar niteliğinde olduğundan CMK 223/8 maddesinde düzenlenen durma niteliğinde bir karar değildir.

Kanaatimizce, CMK 223/8. maddesinde yer verilen; “*soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir.*” şeklindeki düzenleme ile beraber uzlaştırma yolu tüketilmeden diğer yargılama işlemlerine geçilememesi veya geçilmiş ise, hükümsüz olması birlikte değerlendirildiğinde uzlaştırmanın bir muhakeme şartı olduğu görülecektir. Bu kapsamda gönderme kararının durma kararı niteliğinde olup uzlaştırma da dava şartıdır²⁴⁸.

özgür idareleri ile hareket etmeleri ve davanın esası hakkında inceleme yapılarak bir karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı gerekçeyle davanın düşmesine karar verilmesi” (www.kazanci.com. E.T:10.02.2020)

²⁴⁵ Canpolat ve Sabuncuoğlu, a.g.e., s.1019

²⁴⁶ Yerdelen vd. a.g.e., s. 276; Murat Aydın,: “6763 Sayılı Kanun ile Getirilen Uzlaşma Kurumunun Uygulanması,” **Terazi Hukuk Dergisi**, C.12, S.126, 2017, s. 74

²⁴⁷ Yarg.2. CD 28.02.2018, E.2018/567, K.2018/1989 Sayılı kararında “*İncelenen dosyada; 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu*”nun 34 ve 35. maddeleriyle, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanun'un 253 ve 254. maddelerinde yapılan değişiklik çerçevesinde olay tarihindeki TCK'nın 144/1. maddesi kapsamındaki hırsızlık suçunun uzlaştırma kapsamına alındığı anlaşılmağla, öncelikle çözüme kavuşturulması gereken sorun, suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun ilk defa duruşmada anlaşılması halinde, mahkemece nasıl bir yol izleneceğinin belirlenmesidir. Mahkeme tarafından dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesine ilişkin olarak verilen kararın, davayı esastan çözen bir karar niteliğinde olmaması gerektiğinde tereddüt bulunmamaktadır. Bu karar, yargılamaya konu uzlaştırmaya tabi suç yönünden, uzlaştırma bürosunca gerçekleştirilecek işlemlerin sonuçlanmasının beklenmesini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bu durumda CMK'nın 223/8. maddesinde düzenlenen durma kararının verilebileceği ileri sürülebilir ise de, durma kararının ancak soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği durumlarda (örn; izin veya karar alınması, ön sorun çözümü ve kaçaklık durumu) gerçekleşmesini beklemek üzere verilebileceği ve uzlaştırmanın soruşturma ve kovuşturma şartı olmaması hususları nazara alındığında, durma kararı da verilemeyecektir. Dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesine dair karar, davayı esastan çözen bir karar olmadığı için mahkeme bu hususta bir “ara karar” kurarak dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesine karar verilebilecektir. “(www.kazanci.com. E.T:08.02.2020)

²⁴⁸ Bıkmaz, a.g.e., s. 134

Nitekim Yargıtay'ın bir başka dairesi verdiği bir kararda²⁴⁹; “*Mahkemesince uzlaştırma işlemleri yapılabilmesi için yalnızca durma kararı verilerek dosyanın Uzlaştırma Bürosuna gönderilmesi gerektiği, ayrıca bu aşamada düşme kararı verilerek dosyanın kapatılamayacağı, zira uzlaştırma işlemlerinin başarısız sonuçlanması halinde yargılamaya devamla işin esasına girilerek hüküm kurulması gerektiği cihetle, yazılı şekilde düşme kararı verilmesinde isabet görülmediğinden*“ şeklindeki ifade ile bu yapılan işlemin durma kararı olduğunu belirtmiştir.

Mahkemenin uzlaştırma işlemlerinin yapılması için uzlaştırma bürosuna gönderme kararı ile birlikte mahkeme kendi dosyasının esasını kapatmayacak, yalnızca dosyada verdiği ara karar gereğince uzlaştırma bürosunca uzlaştırma işlemlerinin yapılıp tamamlanması için uygun bir süre sonrasına duruşma günü verilip uzlaştırmının sonucunun beklenmesine karar verilecek. Dolayısı ile mahkeme uzlaştırma işlemlerinin olumlu veya olumsuz yapılıp tamamlanmasını bekletici mesele yaparak sonucuna göre ertelediği duruşmayı günü geldiğinde uzlaştırmının sonucuna göre yargılamaya devam edecektir²⁵⁰.

CMK 254/2. maddesine göre uzlaştırma sonunda taraflar anlaşırlar ve kararlaştırdıkları edim ifa edildiği takdirde, mahkemece davanın düşürülmesine karar verilir. Ancak, tarafların üzerinde anlaşıldığı edim ileri bir tarihe bırakılmış, takside bağlanmış veya edimin ifası devamlılık arz ediyorsa CMK 231. maddesindeki koşullardan ayrı olarak, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir²⁵¹.

Kanaatimizce edimin ileri bir tarihe bırakılması, takside bağlanması veya devamlılık arz eder bir şekilde edim ifası nedeni ile HAGB hükümlerinin uygulanması isabetli değildir. Zira edimi defaten ifa eden hakkında düşme kararı verilirken, takside bağlayan sanık hakkında HAGB hükümlerinin uygulanması eşitlik açısından uygun değildir. Diğer taraftan HAGB uygulanması durumunda bunun takibi, denetimi veya failin diğer davaları için olumsuz değerlendirme kriteri olması gibi hususlarda belirsizlikler bulunmaktadır. Bu nedenlerle

²⁴⁹ Yarg. 1. CD 06.02.2018, E.2017/2881, K.2018/318 (www.kazanci.com, E.T:08.02.2020)

²⁵⁰ Aydın, a.g.e., s. 74

²⁵¹ Gökçen vd, a.g.e., s. 90

HAGB uygulanması yerine durma kararı verilerek sanığın kararlaştırılan edimin tamamen ifası ile birlikte düşme kararı verilmesi daha isabetli olur. Bu çözüm aynı zamanda onarıcı adalet anlayışının bir ürünü olan uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yollarının tercih mantığına daha uygun düşmekte, aynı zamanda mağdur veya suçtan zarar görenin zararının giderilmesinde daha etkili bir yol ve yöntem olacaktır²⁵².

CMK 254/2. maddesine göre HAGB uygulanması sonrasında sanık kararlaştırılan edimi ifa etmediği takdirde CMK 231/11. maddesindeki koşullara bakılmaksızın mahkemece hüküm açıklanacaktır.

CMUY 26/1. maddesine göre kovuşturma evresinde de taraflar uzlaşma belgesi düzenleyebilirler. Taraflar kendi aralarında düzenledikleri bu uzlaşma belgesi ile birlikte Mahkemeye uzlaştıklarını beyan edebilirler. Hâkim, tarafların kendi aralarında düzenledikleri bu uzlaşma belgesini uzlaştırma raporunda olduğu gibi CMK 253/17. maddesine göre hukuka ve ahlaka uygunluk ve tarafların özgür iradelerine dayanması noktasında incelemesini ve denetimini yapar. Söz konusu belgenin tarafların özgür iradelerine dayandığını, hukuka ve ahlaka aykırı olmadığını tespit eder ise, belgeyi onaylayarak edimin ifa edilip edilmemesine göre düşme veya HAGB kararı vermek sureti ile yargılamaya son verir. Kanaatimizce mahkeme aşamasında tarafların düzenledikleri uzlaşma belgesinin CMK’da değil de CMUY’da düzenlenmiş olması, kanunda düzenlenmeyen bir hususun yönetmelikle düzenlenmesi nedeni ile Anayasa 124/1. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

Kovuşturma evresi CMK 2/1-f maddesine göre hükmün kesinleşmesine kadar geçen süre olduğuna göre mahkemelerce verilen kararların kanun yoluna gidilmesi halinde hüküm kesinleşmediğinden kanun yolu incelemesi sırasında suçun uzlaştırma kapsamında kalmasına

²⁵²Yaprak Öntan: Kovuşturma Evresinde Uzlaşmanın Sonucu Olarak Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı Verilmesinin Yerindeliği, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:9, S:1,2018, s. 73;Devrim Güngör / Güneş Okuyucu Ergün: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları’na Armağan, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:65, S:4, 2016, s.1959

karşın bu hususun gözden kaçmış olması, kanun değişikliği veya suç vasfının değişmesi nedenleri ile uzlaştırma işlemleri bu aşamada da uygulanabilecektir²⁵³.

3.3 İNFAZ EVRESİNDE UZLAŞTIRMA USULÜ

Mahkemelerce verilen kararların kanun yoluna gidilerek veya gidilmeden kesinleşmesi ile birlikte verilen hükümlerin infazı evresine geçilmektedir. İnfaz evresinde, hükmün infazından önce bir kanun değişikliği ile infaza konu suçun uzlaştırma kapsamına alınması halinde, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 98/1 maddesi ve TCK 7/2 maddesi gereğince lehe kanunun uygulanması, suçun uzlaştırma kapsamında kalıp kalmadığının değerlendirilmesi ve infazın durdurulması amacı ile uyarılma kararı verilmesini infaz savcılığı mahkemeden talepte bulunur. Mahkeme talep üzerine suçun uzlaştırma kapsamında olduğuna karar verirse öncelikle infazı durdurur. Mahkeme aşamasında uzlaştırma hükümlerinin uygulanmasında olduğu gibi uzlaştırma bürosuna uzlaştırma işlemlerinin yapılması için dosyayı gönderme kararı olarak uzlaştırma sürecini başlatarak sonucuna göre uzlaştırma gerçekleşmiş ise düşme, aksi takdirde önceki hükmün geçerliliği korunarak infazına devam edilir²⁵⁴.

3.4 UZLAŞTIRMANIN SONUÇLARI

3.4.1 Uzlaştırmanın Soruşturma Evresindeki Sonuçları

Suçun cezalandırılması ile sonuçlanmasını ortadan kaldıran alternatif çözüm yolu olarak uzlaştırma süreci sonucunda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören arasında bir uzlaşma ve barış sağlanmaktadır. Uzlaştırmanın olumlu veya olumsuz sonuçlanması ile bir takım hukuksal sonuçları ortaya çıkmaktadır.

Uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yolu olarak kullanılan uzlaştırmanın en önemli özelliği CMK 253/18. maddesine göre uzlaştırma müzakereleri sonunda taraflar uzlaşamazlar ise, bir daha aynı suça ilişkin uzlaştırma yoluna gidilemez²⁵⁵.

²⁵³ Ankara BAM 5. CD, 19.04.2017, E.2017/435, K.2017/597 (www.kazanci.com, E.T:09.02.2020)

²⁵⁴ Aydın, a.g.e., s. 77; Bıkmaz, a.g.e., 125

²⁵⁵ Ünver / Hakeri, a.g.e., s. 728

3.4.1.1 Kovuşturmaya yer olmadığı kararı

Soruşturma aşamasında uzlaştırma sağlanması ile birlikte CMK 253/19. maddesine göre, edimin tek seferde ifası kararlaştırmış ve ifa edilmiş ise, uzlaştırma savcısı tarafından şüpheli veya şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir.

Taraflar arasında uyuşma sağlanması durumunda CMK 253/19. maddesine göre, uyuşmazlık nedeni ile hukuk mahkemelerinde maddi ve manevi tazminat davası da açılmaz, varsa daha önceden açılmış olan maddi ve manevi tazminat davalarına 2004 Sayılı İİK. 38. maddesine göre ilam niteliğinde olan uzlaşma belgesinin veya raporunun sunulması ile davadan feragat edilmiş sayılır. Bu durum uzlaştırma müzakerelerinde mağdur veya suçtan zarar görenin zararının kısmen karşılanmasına ilişkin bir uzlaştırmaya varılması durumunda da artık uyuşmazlık sona ermiş kabul edileceğinden hukuk mahkemelerinde maddi ve manevi tazminat davaları açılmayacak veya açılmış olanlardan feragat edilmiş sayılacaktır²⁵⁶.

Uzlaştırma tarafların soruşturma konusu olan suça ilişkin olup bunun dışında taraflar arasında suç konusu dışında var olan hukuk veya ceza uyuşmazlıklarına bir etkisi bulunmamaktadır. Taraflar arasında uzlaştırma konusunun dışında uyuşmazlıklar nedeni ile açılan ceza veya hukuk davaları bu feragatten etkilenmeyecektir.

3.4.1.2 Kamu davasının açılmasının ertelenmesi

Soruşturma aşamasında uzlaştırma sağlanması ile birlikte CMK 253/19. maddesine göre, edimin ileri bir tarihe bırakılmış, takside bağlanmış veya süreklilik arz edecek bir şekilde edimin ifası kararlaştırılmış ise, uzlaştırma savcısı tarafından şüpheli veya şüpheliler hakkında, CMK 171. maddesindeki koşullara bakılmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir²⁵⁷.

7188 sayılı Kanun ile Kamu davasının açılmasının ertelenmesini düzenleyen CMK 171/2. maddesinde yer alan “253’üncü maddenin 19’uncu fıkrası hükümleri saklı olmak üzere”

²⁵⁶ Cengiz Topel Çiftçioğlu, : **Cumhuriyet Savcısının Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararı ve Kararın Denetimi**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017, s.145

²⁵⁷ Ünver / Hakeri, a.g.e., s.729

ibaresi madde metninden çıkarılmış, yerine “uzlaştırma ve ön ödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere” ibaresi eklenmiştir. CMK 253/19. maddesinde de “171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir.” şeklindeki ifadenin yer alması nedeni ile bu duruma ilişkin hukuksal düzenlemeler her iki madde de tekrar edilmiştir.

Bununla birlikte CMK 171/2. maddesine eklenen “uzlaştırma ve ön ödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere” ibaresi, uzlaştırma ve ön ödeme kapsamındaki suçların bu yollar tüketilmeden doğrudan kamu davasının açılmasının ertelenmesi hükümlerinin uygulanmasının önüne geçmiştir. Bu nedenle suç uzlaşma kapsamında ise, öncelikle uzlaştırma hükümlerinin uygulanması için CMK’nın 171/2. maddesi gereğince kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermeksizin dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi gerekir.

Uzlaştırma sağlanması ile birlikte kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verildikten sonra uzlaşma belgesi veya raporunda tarafların uzlaştıkları edimin ifa edilip edilmemesinin takibini uzlaştırma bürosu yapar. Bu süreçte zamanaşımı durur, kararlaştırılan edimin ifasının tamamlanması ile birlikte CMK 253/24. maddesine göre, uzlaştırma savcısı tarafından şüpheli veya şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir²⁵⁸.

3.4.1.3 İddianame düzenlenmesi ve ilamlı icra takibi

Uzlaştırma işlemlerinin sonuçsuz kalması durumunda veya uzlaştırma sağlanmakla birlikte taraflarca uzlaşma belgesinde veya raporunda kararlaştırılan edim şüpheli tarafından ifa edilmez ise, soruşturma kaldığı yerden devam eder. Uzlaştırma savcısı tarafından CMK 253/19. ve CMUY 21/1 maddelerine göre, kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin hükümlerin düzenlendiği CMK 171/4. maddesinde öngörülen koşullar aranmaksızın iddianame düzenlenerek şüpheli hakkında kamu davası açılır.

²⁵⁸ Canpolat / Sabuncuoğlu,a.g.e. s.99

CMK 253/19. maddesine göre, taraflar arasında uzlaştırma sağlanması ile düzenlenen uzlaştırma raporu veya tarafların arasında düzenlenen ve uzlaştırma savcılığınca onaylanan uzlaşma belgesi 2004 sayılı İ.İ.K. 38. maddesine göre ilam niteliğinde belge olarak kabul edildiğinden, mağdur veya suçtan zarar gören tarafından ilamlı icra takibi yolu ile edimin ifasını sağlayabilirler²⁵⁹.

Uzlaştırma savcısı, uzlaşma müzakereleri ister olumlu ister olumsuz sonuçlansın uzlaştırma müzakereleri veya sonrasında iddianame düzenlemesi halinde veya kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermesi durumunda CMUY 20/1. ve 21/2. maddelerine göre, 5395 Sayılı ÇKK'da düzenlenen çocuklara özgü koruyucu güvenlik önlemlerinin alınmasını çocuk hâkiminden talep edebilir²⁶⁰.

3.4.2 Uzlaştırmanın Kovuşturma Evresindeki Sonuçları

Kovuşturma evresi ile soruşturma evresinde yapılan uzlaştırma işlemlerinin sonuçları benzerlik gösterse de kovuşturma aşamasında verilen kararların kendine özgü farklılıkları bulunmaktadır.

3.4.2.1 Düşme kararı

Mahkeme evresinde uzlaştırma sağlanarak uzlaşma belgesi veya raporuna göre tarafların üzerinde uzlaştıkları edimin, tek seferde ifası kararlaştırılmış ve edim ifa edilmiş ise, CMK 254/2. maddesine göre mahkeme tarafından sanık hakkında açılan kamu davasının düşürülmesine karar verilir.

3.4.2.2 Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı

Kovuşturma aşamasında uzlaştırma sağlanmakla birlikte CMK 254/2. maddesine göre, edimin ifası ileri bir tarihe bırakılmış, takside bağlanmış veya süreklilik arz edecek bir şekilde

²⁵⁹ Cüneyd Altıparmak: **100 Başlıkta Soruşturma Evresi**, Ankara: Seçkin Yayınevi ,2018, s.138

²⁶⁰ Aslan, a.g.e., s. 116-117; Özgenç İ.,a.g.e., s.866)

ifası kararlaştırılmış ise, mahkeme tarafından sanık hakkında, CMK 231. maddesindeki koşullara bakılmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir²⁶¹.

Uzlaştırmanın sağlanması ile birlikte hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildikten sonra uzlaşma belgesi veya raporunda tarafların uzlaştıkları edimin ifa edilip edilmemesinin takibini uzlaştırma bürosu yapar. Bu süreçte zamanaşımı durur. Kararlaştırılan edimin ifasının tamamlanması ile birlikte CMK 254/2. maddesine göre, mahkeme tarafından hükmün açıklanmasının kararı geri alınarak sanık hakkında düşme kararı verilir.

Taraflarca uzlaşma belgesinde veya raporunda kararlaştırılan edim sanık tarafından ifa edilmez ise, CMK 254/2. maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, mahkeme tarafında CMK 231/11. maddesinde öngörülen koşullar aranmaksızın açıklanır.

3.4.3 Uzlaştırmanın Soruşturma ve Kovuşturma Evrelerinde Ortak Sonuçları

Uzlaştırmanın soruşturma ve kovuşturma evresinde ayrı ayrı sonuçları olmakla birlikte bazı durumlarda uzlaştırma ile ortaya çıkan sonuçlar hem soruşturma hem de kovuşturma aşamasında ortak özellikler taşır

3.4.3.1 Adli sicil ve arşiv kaydı oluşmaması

Taraflar arasında uzlaştırma sağlanması ile uzlaştırma konusu edimin ifa edilmesi durumunda soruşturma aşamasında kovuşturmayla yer olmadığı, kovuşturma aşamasında ise düşme kararı verilmektedir. Buna karşın taraflar arasında uzlaştırma sağlanmakla birlikte, edimin ifası ileri bir tarihe bırakılmış, taksid bağlanmış veya süreklilik arz edecek bir şekilde ifası kararlaştırılmış ise, savcılık aşamasında kamu davasının açılmasının ertelenmesine,

²⁶¹ Yarg.15. CD 22.10.2018, E.2018/4679 , K.2018/6958 sayılı kararı; “...sanığın, 6.000,00 TL’lik zarardan 5.000,00 TL’cini katılana ödediği, kalan 1.000,00 TL’lik kısmı da en kısa zamanda ödeyeceğini beyan ettiği, katılanın da bu teklifi kabul ettiği, böylelikle edimin bir kısmının ifasının ileri tarihe ertelendiğinin anlaşıldığı olayda; 5271 sayılı CMK’nın 254/2. maddesi uyarınca uzlaşma sonucunda edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması nedeniyle sanık hakkında, aynı kanunun 231. maddesindeki şartlar aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kamu davasının düşmesine hükmolunması...”(www.kazanci.com, E.T:07.02.2020).

kovuşturma aşamasında ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmektedir. Bu karar ise bunlara mahsus bir sisteme kaydedilmektedir. Söz konusu kararları yalnızca görevleri ile ilgili olarak hâkim ve cumhuriyet savcıları görmektedirler. Ancak adli sicil kaydı şeklinde görülmemektedir. Bu kararların belirli süreliğine verilmiş olduğundan uzlaştırma konusu edimin ifa edilmesi durumunda soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığı, kovuşturma aşamasında ise düşme kararı verilmektedir. Bu suretle uzlaştırma kurumu sayesinde sanıklar adli sicil ve arşiv kayıtlarında bir suç kaydının işlenmesinden ve sabıkalı olmaktan kurtulmaktadırlar²⁶².

3.4.3.2 Tekerrüre esas olamama

Tekerrür, TCK 58. maddesinde düzenlenmiş olup işlenen suçun niteliğine göre kesinleşme tarihinden sonra belirli bir süre içerisinde yeni işlenen suçlara uygulanan ve sonraki tarihte işlenen suçun hüküm verilmesinde ve cezanın infazı aşamasında etkilerini gösteren bir kurumdur. Sonraki suç hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanması için, önceki suça ilişkin kararın infazı şart değildir, kararın kesinleşmesi yeterlidir. Tekerrür halinde sonraki suçun cezası kanunda hapis veya adli para cezası şeklinde seçimlik ceza olarak öngörülmüş ise, önceki tarihli kesinleşen suç nedeni ile hapis cezası uygulanacaktır.

Bu kapsamda uzlaştırma hükümlerinin uygulandığı bir suçun uzlaştırma ile sonuçlanması halinde sanık hakkında açılan davada adli para ve/veya hapis cezası yerine davanın düşmesine karar verileceğinden artık adli sicil kaydında herhangi bir suç kaydı gözükmeyecektir. Dolayısı ile sonraki tarihte failin işlediği bir suçun yargılanmasında da sabıkasında uzlaşma kapsamındaki suç uzlaşma nedeni ile düşürülmesine karar verildiğinden artık tekerrür hükümlerine konu olmayacak ve suç faili hakkında tekerrür hükümleri uygulanmayacaktır. Sanık daha önceden herhangi bir suç işlememiş olarak görülecek ve yeni suç hakkında buna göre değerlendirme yapılacaktır.

Şüpheli veya sanığın daha önceden adli sicil kaydında tekerrüre esas veya esas olmayan hapis ve/veya adli para cezasının bulunması, sonraki işlenen suçun uzlaştırma kapsamında kalması

²⁶² Yerdelen, a.g.e., s. 193

durumunda CMK 253. maddesinde bu konuda aksi bir düzenleme bulunmadığından uzlaştırma hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir.

3.4.3.3 Tazminat alacağının sona ermesi

Taraflar arasında uyuşmazlık sağlanması durumunda CMK 253/19. maddesine göre, uyuşmazlık nedeni ile hukuk mahkemelerinde maddi ve manevi tazminat davası da açılmaz, daha önceden açılmış olan varsa maddi ve manevi tazminat davalarına 2004 Sayılı İİK. 38. maddesine göre ilam niteliğinde olan uzlaşma belgesinin veya raporunun sunulması ile davadan feragat edilmiş sayılacağından davanın reddine karar verilmesi gerekir²⁶³. Bu kapsamda uzlaştırmının gerçekleşmesi ile birlikte ceza ve hukuk alanında devam eden uzlaşma konusu olan uyuşmazlıklar sona erdirilmektedir²⁶⁴.

Taraflar arasında gerçekleştiren uzlaşmada kararlaştırılan edimin, mağdur veya suçtan zarar görenin zararını tam olarak karşılayıp karşılamadığı önem arz etmemektedir. Zarar tam olarak karşılanmıyor olsa bile taraflar uzlaşma ile edimi kararlaştırdıklarından artık mağdur veya suçtan zarar görenin, zararının eksik kalan kısımları yönünden herhangi bir dava hakkı

²⁶³ Yarg. 17. HD. 07.05.2019 , E. 2016/14555, K. 2019/5623 Sayılı kararında " Dava, cismani zarar nedeni ile maddi tazminat istemine ilişkindir. 05/09/2013 tarihinde, davacının aracısıyla davalıya ait aracın karıştığı çift taraflı kaza sonucunda davacı ...'un yaralandığı dosya kapsamında sabittir. Olaya ilişkin Adana C. Başsavcılığı'nın 2014/1466 sayılı soruşturma dosyasında, Savcılık tarafından, Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 253. maddesi kapsamında, uzlaştırma faaliyetlerinde bulunulmuş olup, taraflar maddi ve manevi konularda uzlaşarak şikayetlerinden vazgeçmiş ve 20/12/2013 tarihinde uzlaştırma tutanağını imzalamışlardır. Bu durumda, davacının dava açmakta hukuki yararı bulunmadığından davanın reddi gerekirken yazılı olduğu şekilde kabulü hatalı olup, bozmayı gerektirmiştir." (www.kazanci.com, E.T:10.02.2020)

Yarg.17.HD, E.2016/13482, K. 2019/3613, "1-Dava trafik kazası sonucunda oluşan cismani zarar nedeniyle maddi tazminat istemine, ilişkindir. 5271 sayılı CMK' nun 253/17. bendinde; "Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder. " CMK' nun 253/19. bendine göre ise "... Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır." hükmü yer almakta olup, anılan Kanun maddesinin 253/19. bendine göre uzlaşmanın sağlanması halinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz, açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Bu yasal düzenleme ışığında da uzlaşma raporunu düzenlenmekle davalının tazminat davası açma hakkı bulunmamaktadır. Uzlaşma raporu da ilam mahiyetinde olacağından aksinin aynı kuvvetteki belge ile ispatlanması gerekir. Tüm bu nedenlerle uzlaşma raporu ilam mahiyetinde olduğundan ve uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacağından açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanılığılı değerlendirmeye davanın kabulüne karar verilmesi hatalı görülmüş ve kararın bozulması gerekmiştir." (www.kazanci.com, E.T:10.02.2020)

²⁶⁴ Yerdelen, a.g.e., s. 194

bulunmamaktadır. Zira uzlaştırma sürecinde zararın tamamının karşılanması isteniliyor ise uzlaşmaya varılmaması gerekirdi.

CMK 253/19. maddesine göre, uzlaştırma sonucu kararlaştırılan edimin ifa edilmemesi durumunda taraflar arasında düzenlenen uzlaştırma raporu veya tarafların arasında düzenlenen ve uzlaştırma savcılığınca onaylanan uzlaşma belgesi 2004 Sayılı İ.İ.K. 38. maddesine göre ilam niteliğinde belge olarak kabul edildiğinden mağdur veya suçtan zarar gören tarafından ilamlı icra takibi başlatabilir. Uzlaştırma belgesi veya raporu artık özel hukuk hükümlerine tabi borç içeren belge olması nedeni ile şüpheli veya sanığın mirası kabul eden mirasçılara karşı da, ilamlı takip yolu ile ileri sürülebilir²⁶⁵.

3.4.3.4 Müsadere

TCK 54 ve 55. maddesine göre iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak şartı ile suçta kullanılan, suçun işlenmesine tahsis edilen veya suçtan meydana gelen eşya veya kazançlar ile suçta kullanılsa bile münhasıran müsadereye tabi eşya, bedelsiz olarak el konulmak sureti ile müsadere edilir²⁶⁶.

TCK 54/4. maddesine göre suçta kullanılsa bile münhasıran müsadereye tabi eşyanın müsadere için şüpheli veya sanık hakkında herhangi bir hüküm verilmesi gerekmez. Bu kapsamdaki bir eşya üretilmesi, bulundurulması, taşınması, kullanılması, alım ve satımı suç olduğu için uzlaştırma hükümleri uygulansa bile, TCK 54/4. maddesine göre müsadere edilir²⁶⁷.

TCK 54/4. maddesi dışında suçta kullanılan eşyaya ilişkin müsadere bakımından ise, uzlaştırma sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Soruşturma veya kovuşturma evresinde uzlaştırma sağlanmış ve ister tek seferde isterse taksitli bağlanmak sureti edim ifa edilmiş

²⁶⁵ Kaymaz, a.g.e., s 198

²⁶⁶ Bahri Öztürk, / Mustafa Ruhan Erdem: **Uygulamalı Ceza Hukuku**, 15. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2015, s.540; Timur Demirbaş: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık,2018, s.613

²⁶⁷ Kaymaz / Gökcan, a.g.e., s. 209

ise, şüpheli veya sanık hakkında kovuşturmaya yer olmadığı veya düşme kararı verileceğinden aynı zamanda suçta kullanılan eşyanın da iadesine karar verilecektir²⁶⁸.

Buna karşın soruşturma aşamasında uzlaştırma konusu edim ifa edilmemiş ise, şüpheli hakkında dava açılarak yapılan yargılama sonucunda hükümle birlikte suçta kullanılan eşya hakkında da TCK 54. maddesi gereği müsadereğine karar verilecektir.

Yargılama aşamasında yapılan uzlaştırma da ise, sanık hakkında uzlaştırma konusu edim takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi nedeni ile sanık hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sonrasında sanık uzlaştırmada kararlaştırılan edimi ifa etmediği takdirde hükmün açıklanması ile birlikte suçta kullanılan eşyanın da TCK 54. maddesi gereği müsadereğine karar verilecektir²⁶⁹.

3.4.3.5 Zamanaşımı ve dava süresi

Şüpheli, sanık, mağdur veya suçtan zarar görenlerden herhangi birine CMK 253/21. ve CMUY maddesine göre, ilk uzlaştırma teklifinin yapıldığı tarihten başlayarak uzlaştırmının işlemlerinin sonuçsuz kaldığı ve uzlaştırmacının raporunun uzlaştırma bürosuna teslim ettiği tarihe kadar geçen sürede dava zamanaşımı ve kovuşturma şartı olarak öngörülen örneğin, 5187 Sayılı Basın Kanunu'nun 26/1. maddesine göre dava açma süreye bağlanmış suçlarda dava süresi işlemeyerek duracaktır. Diğer bir ifade ile uzlaştırmının sonuçsuz kalması veya uzlaştırmacının raporunun uzlaştırma bürosuna teslim ettiği tarihten itibaren dava zamanaşımı yeniden işlemeye başlayacaktır.

CMK 253/12. maddesine göre uzlaştırma süresi 30 gün ile sınırlandırılmış, bu suretle uzlaştırma işlemleri nedeni ile soruşturma ve kovuşturmanın sürüncemede kalmasının önüne geçilmiştir. Bununla birlikte bu sürenin yetersiz kalması durumunda cumhuriyet savcısı resen veya uzlaştırmacının talebi ile bu süreyi en fazla iki ve her seferinde 20 günü geçmemek üzere uzatabilir. Bu süreler de zamanaşımı ve dava süresi işlemez.

²⁶⁸ Demirbaş, a.g.e., s. 613

²⁶⁹ Bıkmaz, a.g.e., s. 152, 153

3.4.3.6 Uzlaştırımacı ücreti ve uzlaştırma giderleri

Uzlaştırımacı, tarafları uzlaştırma girişmeleri nedeni ile uzlaştırma süresince emek ve mesai harcamaktadır. Uzlaştırımacının yaptığı bu işler nedeni ile uzlaştırımacıya CMK 253/22. ve CMUY 36. maddelerine göre, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen bir tarifeye göre uzlaştırma ücreti ödenecektir. Uzlaştırımacıya ödenen ücret ve uzlaştırma süresince tercüman masrafı dışındaki yapılan diğer masraflar yargılama giderlerinden sayılır.

Uzlaştırmanın gerçekleştirilmesi durumunda yapılan tüm uzlaştırma giderleri Devlet Hazinesince karşılanır. Uzlaştırma sağlanamaz ise, uzlaştırımacıya ödenen ücret ve diğer masraflar, şüpheli hakkında soruşturmanın sonucunda kamu davası açılmayıp kovuşturmaya yer olmasına karar verilmesi veya kamu davası açılmakla birlikte mahkûmiyet dışında, beraat, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi durumunda Devlet Hazinesi üzerinde kalır. şüpheli hakkında kamu davası açılıp mahkûmiyet, güvenlik tedbiri veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarından birinin verilmesi durumunda ise uzlaştırımacı ücreti ve yapılan diğer masraflar yargılama gideri olarak sanıktan tahsiline karar verilir.

Bununla birlikte CMUY 38/5 maddesine göre, uzlaştırımacı uzlaştırma sürecinde görev almış olmakla birlikte emek ve mesaisine karşılık bir ücret talep etmeyeceğini beyan etmiş ise, uzlaştırımacıya herhangi bir ücreti ödenmeyecektir.

SONUÇ

Cezalandırıcı adalet anlayışının günümüz koşullarında suçun işlenmesinin önlenmesinde ve zararın giderilmesinde yeteri kadar etkili ve caydırıcı olamaması, yetersiz kalması nedeni ile bozulan kamu düzeni, adalet duygusu karşısında alternatif çözüm yolları arayışına neden olmuştur. Onarıcı adalet anlayışı, suç nedeni ile cezalandırıcı adalet anlayışının yerine, suçun faili, mağduru ve suçtan zarar görenlerin aktif katılımları ile suç nedeni ile ortaya çıkan zarar ve uyuşmazlıkların, taraflar arasında kurulan iletişim kanalları aracılığı ile karşılıklı anlayış ve sosyal sorumluluk bilinci içerisinde giderilmesine, bu suretle cezalandırıcı adalet sisteminin ağır, uzun ve masraflı işleyen sürecin kısaltılarak adaletin sağlanması hedeflenmektedir.

Uzlaştırma kurumu, onarıcı adalet anlayışının bir ürünü olarak ceza uyuşmazlıklarında alternatif çözüm yollarından birisidir. Bu kapsamda, uyuşmazlık yargı dışı yollarla ancak yargı makamlarının gözetimi ve denetimi altında yargılama yetkisi ve görevi bulunmayan, uzlaştırmacı sıfatı taşıyan tarafsız ve bağımsız üçüncü bir kişi veya kişiler marifeti ile suçun faile ve suçtan zarar gören mağdura, suçtan kaynaklı uyuşmazlığın çözümüne ilişkin öneriler sunulmakta, fail ve mağdurun bu sunulan çözüm önerilerini müzakere etmek sureti ile sorunun çözümünde anlaşma yoluna gitmeleri hedeflenmektedir.

Uzlaştırma kurumu onarıcı adalet anlayışının bir ürünü olarak cezalandırıcı adalet anlayışından birçok farklı özelliklere sahiptir. Bu özelliklerin başında da şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenlerin özgür iradeleri ile uzlaştırma sürecini yürütmeleridir. Gerek uzlaştırmacı gerekse de soruşturma ve kovuşturma makamları uzlaştırma konusunda taraflara emir ve talimat veremezler, zorlamada bulunamazlar. Diğer taraftan uzlaştırma sürecinde, konuşmalar gizli kalması nedeni ile tarafların aleyhine uzlaştırmaya konu suçta dâhil olmak üzere diğer ceza ve hukuk davalarında delil olarak kullanılamaması, taraflara uzlaştırma sürecinde önyargıdan uzak, eşit, nazik ve saygılı davranılması gibi ilkelere dayandığından, uzlaştırma kurumu uyuşmazlıkların çözümünde taraflara daha cazip gelmektedir.

Uzlaştırma sonunda taraflar anlaşmaya vardıkları takdirde yönetmelikte sayılan edimlerden birini veya bir kaçını kararlaştırabilecekleri gibi, hukuka ve ahlaka uygun olmak koşulu ile başka edimlere de karar verebilecekler veya hiç bir edim kararlaştırmadan da uzlaşabilirler.

Uzlaşma sağlanması ve edimin ifası durumunda soruşturma evresinde kovuşturmayaya yer olmadığı, mahkeme evresinde ise kamu davasının düşürülmesine karar verilir. Bu sayede sanıklar adli sicil ve arşiv kayıtlarında tekerrüre esas bir suç kaydının işlenmesinden ve sabıkalı olmaktan kurtulmaktadırlar.

Aynı zamanda taraflar arasında uyuşmazlık sağlanması durumunda hukuk mahkemelerinde maddi ve manevi tazminat davası da açılmaz, varsa daha önceden açılmış olan maddi ve manevi tazminat davalarına 2004 sayılı İİK. 38. maddesine göre ilam niteliğinde olan uzlaşma belgesinin veya raporunun sunulması ile davadan feragat edilmiş sayılır.

02.12.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesi ile yapılan değişiklik ile TCK'da düzenlenen tehdit (m.106/1), hırsızlık(m.141), dolandırıcılık(m.157) suçları, 24.10.2019 tarihinde yürürlüğe giren 7188 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile TCK maddelerinde düzenlenen İş ve çalışma hürriyetinin ihlali(m.117/1 ve m.119/1-c) , Güveni kötüye kullanma (m. 155), Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (m. 165), suçları uzlaştırma kapsamına alınmak sureti ile uzlaştırma kapsamındaki suçların kapsamı genişletilmiştir. Bununla birlikte tehdit ve dolandırıcılık gibi suçların basit hallerinin uzlaşma kapsamına alınması eleştirilebilirse de, bu suç türlerinin yoğun şekilde işlenmesi göz önüne alındığında artık cezalandırıcı adalet anlayışı ile bu sorunların çözülemeyeceği, bu suçlardan mağdur olan veya zarar görenlerin zararının veya mağduriyetinin daha fazla artmasına neden olmadan, mağduriyetlerin ve zararların giderilmesi kanallarının daha fazla açılmasına olanak sağlayan onarıcı adalet anlayışı yaklaşımı içerisinde soruna yaklaşılmaması gerektiği, uzlaştırmanın da bu yaklaşımda öne çıktığı görülmektedir. Bu nedenle sayılan suçların uzlaştırma kapsamına alınması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yollarının uygulaması birçok ülkede giderek yaygınlaşması ve kapsamına daha fazla suç tiplerinin alınması, cezalandırıcı adalet anlayışı yerine onarıcı adalet anlayışının uyuşmazlıkların çözülmesinde ve gerek kişisel gerekse

toplumsal barışın sağlanmasında etkin olduğu görülmektedir. Bu nedenle uzlaştırma kapsamına alınabilecek suç tiplerinin daha fazla artırılması gerekir. Özellikle malvarlığına ve nitelikli yaralama gibi vücut bütünlüğüne karşı işlenen suç tiplerinde mağdurun yaşayacağı psikolojik travmaları da göz önüne alarak daha fazla mağduriyetine yol açmadan bu tür suçlar da uzlaştırma kapsamına alınabilir.

REFERANSLAR

- Akcan Alan, Esra.: Ceza Hukukunda Mağdurun Korunmasına Yönelik Düzenlemeler, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, Özel Sayı 2014, s.3949-3997
- Akçay, Püren : Onarıcı Adalet Modeli Çerçevesinde Uzlaştırma ve Çocuk Mahkemelerinde Uygulanması. **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (9), 2011, s. 130-144,
- Aközek, Esra.: **Türk Ceza Adalet Sisteminde Uzlaşma Kurumu**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı, Bursa, 2016
- Albayrak, Mustafa: Son Düzenlemeler Işığında Uzlaşma Kurumu Üzerine Düşünceler, **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Yıl 2, S.10, 2007, s.131-143.
- Altıparmak, Cüneyd.: **100 Başlıkta Soruşturma Evresi**, Ankara: Seçkin Yayınevi, ,2018
- Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Alşahin, Mehmet Emin ve Çakır, Kerim.: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018
- Apaydın, Cengiz.: **Uzlaştırma ve Müzakere**, İstanbul: Şubat,2018
- Aslan, Ahmet: **Cumhuriyet Savcısı Ve Soruşturma**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018
- Aydın, Murat : “6763 Sayılı Kanun ile Getirilen Uzlaşma Kurumunun Uygulanması,” **Terazi Hukuk Dergisi**, C.12, S.126, 2017, s.69-77
- Aytekin İnceoğlu, Asuman/ Karan, Ulaş : “Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları: Hukuki Çerçevenin Değerlendirilmesi”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, **Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları: Türkiye ve Avrupa Bakışı** , İstanbul Bilgi

Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi,1. Baskı,
İstanbul: 2008, s.45-81

Balo, Yusuf. Solmaz. : **Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması** (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık,2009

Bayındır, Sinan / Ersöz, Oğuz : **Uzlaştırma Sınavına Hazırlık Kitabı**. İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2018

Baytaz, Abdullah Batuhan: "Onarıcı Adalet Genel Bir Bakış". **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.71, S.1, 2013, s.117-130.

Bıçak, Vahit: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayınları,2018

Bıçak Vahit : **Onarıcı Adalet Yaklaşımıyla Ceza Adalet Sisteminin Yeniden İnşası**,<https://www.bicakhukuk.com/wp-content/uploads/2018/01/Vahit-Bıçak-2018-Adalet-Şurası-Tebliğ.pdf>(E.T.29.01.2020)(Onarıcı Adalet)

Bıkmaz, Raif: **Ceza Muhakemesinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Olarak "Uzlaştırma Kurumu"**. İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yüksek Lisans Tezi, Mart, 2018

Börü L., Kadına Karşı Şiddette Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Değerlendirmeler, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul-İcra ve İflas Hukuku Anabilim Dalı, Ankara Barosu Dergisi 2015.

Canikoğlu, S . (2015). **Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun)** . Ankara Barosu Dergisi , (3) , 355-378

Canpolat, Can / Sabuncuoğlu, Zeyyat : **Uzlaştırma**. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017

Çiftçioğlu, Cengiz Topel: **Cumhuriyet Savcısının Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararı ve Kararın Denetimi**, Ankara: Seçkin Yayınevi,2017

- Centel, Nur / Zafer, Hamide: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul: Beta Yayıncılık,2017
- Çakır, Kerim: Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları, **Marmara Üniversitesi hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 24 Sayı:4, Haziran, 2018,s.446-452.
- Çetin, Soner Hamza: Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma (CMK m. 253, 254, 255), **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S:82, 2009, s.1-33.
- Çetintürk, Ekrem: Onarıcı **Adalet Sisteminde Uzlaştırma**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017
- Çubukçuoğlu, Ali Savaş: Onarıcı **Adalet Bağlamında Ceza Hukukunda Uzlaştırma Kurumu Ve Kapsamı**, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018
- Demirbaş, Timur. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık,2018
- Ekici Şahin, Meral / Yemenici, Kürşat. : "6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma", **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:13, S.1, Mayıs,2018, s.445-507.
- Erdem, Mustafa. Ruhan/ Eser, Ferda / Özşahinli, Pakize Pelin : **100 Soruda Uzlaştırma** (2.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017
- Eriş, A.Uruş: Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Ve Uzlaştırma Eğitimi, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.31, S:137, 2018, s.241-271.
- Gökçen, Ahmet/ Balcı, Murat/ Alşahin, Mehmet Emin ve Çakır, Kerim : **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Adalet Yayınevi,2018
- Güngör Devrim / Okuyucu Ergün, Güneş.: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları'na Armağan, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:65, S:4, 2016, s.1951-1965.
- İçer Zafer: Ceza Muhakemesinde Uzlaştırmacının Özellikleri Ve Uyması Gereken Etik İlkeler, **Legal Hukuk Dergisi** 16 (182), 2018, s.695-715

İpek, Ali. İhsan / Parlak, Engin: Ceza **Muhakemesinde Uzlaşma** (3.Baskı). Ankara: Adalet Yayın Evi, 2016

Jahic, Galma, / Yeşiladalı, Burcu: Onarıcı Adalet: Yeni Bir Yaklaşım, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, **Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları: Türkiye ve Avrupa Bakışı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, 1. Baskı, İstanbul, Ekim, 2008, s.15-20

Hafizoğulları, Zeki : “5237 S. Türk Ceza Kanununda Davanın ve Cezanın Düşürülmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.3, Temmuz 2006, s.11-40

Kaplan, Mahmut : “Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları” Akdeniz **Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:5, S:1, 2015, s.59-86;

Kaymaz, Seydi / Gökcan, Hasan Tahsin. : **Uzlaşma ve Ön Ödeme**, (2. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007

Ketizmen, Muammer: “Uzlaşmanın Sirayet Etmezliği İlkesinin Sonucu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi” **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2(1) , 2012, s.1–10

Koca, Mahmut / Üzülmaz, İlhan : **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016

Kurşun, Günal: **Ceza Muhakemesinde Hüküm**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2016

Kuru Baki Arslan Ramazan / Yılmaz Ejder.: **Medeni Usul Hukuku**, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2011

Mercan, Boran Ali: Onarıcı Adalet Pratiklerinde Mağdur-Fail Karşılılaşması: Duygusal Temsiller Karşısında Hakiki Duygulanımlar, **Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi**, 2019, s.1-23.

- Öntan Yaprak: Kovuşturma Evresinde Uzlaşmanın Sonucu Olarak Hükümün Açıklanmasının Geri bırakılması Kararı Verilmesinin Yerindeliği, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:9, S:1,2018, s.61-76
- Özbay, İbrahim : “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”. **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. X (3-4), 2016, s. 459 – 475.
- Özbek Mustafa Serdar, Cüni Orhan ve Özcan, Merve : **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı**, Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını 1. Basım, 2018
- Özbek, Mustafa Serdar : “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Temel Çözüm Türleri Nelerdir?”, **Ankara Barosu Dergisi**, S.2, Nisan, 1999, s.187- 204. (Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları)
- Özbek, Mustafa Serdar: "Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Ceza Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Konulu Tavsiye Kararı". **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.52, S.1, 2005, s.127-166, (Tavsiye Kararı)
- Özbek, Mustafa Serdar: Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.54.S.3, 2005, s.289-321, (Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma)
- Özbek, Mustafa Serdar: “Ceza Muhakemesi Kanununda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Mağdur Fail Uzlaştırmasının Usul ve Esasları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 56, S.4, 2007,s.123-205 (Mağdur Fail Uzlaştırmasının Usul ve Esasları)
- Özbek, Mustafa Serdar: Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması, **Kazancı Hukuk Dergisi**, S.1, 2010, s. 116-183 (Çağdaş Ceza Adaleti)

Özbek Veli Özer: Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumunun 6763 Sayılı Kanun Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y.11, S.32, Aralık, 2016, s.7-28.

Özgenç, Nuri Berkay: **Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma**, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2015a (Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma)

Özgenç Nuri Berkay: Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaşma, **Legal Hukuk Dergisi**, İstanbul, C:13, S:145, 2015, s.39-84. (2015b)(Suça Sürüklenen Ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaşma)

Özgenç, İzzet: Türk **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Seçkin Yayıncılık,2018

Özyiğit Ayata, Özlem: **Türkiye’de Uzlaşma Kurumunun Yasal Çerçevesinin ve Uygulamasının Onarıcı Adalet Prensipleriyle Değerlendirilmesi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı (İnsan Hakları Hukuku), Yüksek Lisans Tezi, 2009

Öztürk, Bahri/ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Sırma Gezer, Özge/ Saygılar Kırıt, Yasemin F. ve Alan Akcan, Esra: **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017

Öztürk, Bahri ve Erdem, Mustafa Ruhan. **Uygulamalı Ceza Hukuku**, 15. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2015

Parlar, Ali / Hatipoğlu, Muzaffer: **Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu**. 2. Cilt. Ankara,2008 (Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu)

Parlar Ali: Ceza **Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Bilge Yayınevi: Ankara, 2017.

Pekcanitez, Hakan/ Atalay, Oğuz ve Özkes, Muhammet: Medeni **Usul Hukuku (Ders Kitabı)**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019

Sezer Ahmet : **Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010

Soygüt Arslan Mualla Buket: **Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu**, Galatasaray Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2008

Şahin, Cumhur: Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**. C.6,1998, 221-297. (Uzlaşma)

Şahin, Cumhur: Ceza **Muhakemesi Hukuku-I**-, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017

Tanrıver, Süha: Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Çözüm Yolları Ve Özellikle Arabuluculuk, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**. S.64, 2006, s.151-177.

Ünver, Yener / Hakeri, Hakan: Ceza **Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Adalet Yayınevi,2016

Yağcıoğlu, Kaan Muharrem: Yeni İş Mahkemeleri Kanunu Uyarınca Arabuluculuk Ve Arabuluculuğun İş Yargılamasına Etkileri, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 20, Sayı: 2, 2018, s. 457-486.

Yavuz, Hakan A.: Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl 6, S.23, 2015, s.85-115.

Yenisey Feridun: **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma**, İstanbul: Arıkan Yayınları,2005

Yenisey, Feridun / Nuhoğlu, Ayşe: Ceza **Muhakemesi Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık,2018

Yerdelen, Erdal. :**Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Eğitim Kitabı**, Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018

Yerdelen, Erdal/ Özbek, Mustafa Serdar/ Altuntaş, Şeyma/ Boz, Burak/ Erdem, Dilek Özge/
Yılmaz, Berna Ayşen. : **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma**,
Ankara: Adalet Yayınevi, 2018

Yıldız, Ali Kemal. : “Uzlaşma şikâyet ilişkisi”, Yenisey, Feridun, (Yayına Hazırlayan), **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma**, İstanbul: Arıkan Yayınları, 2005

Zafer Hamide : “Ceza Hukukunda Fail- Mağdur Uzlaşması (TCK m. 73/8)”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S. 2, Aralık, 2006, s. 117- 140.

<https://kelimeler.gen.tr/uzlastirma-nedir-ne-demek-315531> (Erişim tarihi, 20.01.2020)

